

Designing training for audiovisual translation – good practice and innovation in Austria and Slovakia

Emília Perez – Alina Secară – Andrej Zahorák

Constantine the Philosopher University in Nitra
Faculty of Arts

**Designing training for audiovisual translation –
good practice and innovation in Austria and Slovakia**

Emília Perez – Alina Secarã – Andrej Zahorák

Nitra 2022

Reviewers: prof. PhDr. Daniela Múglová, CSc.
 doc. Mgr. Soňa Hodáková, PhD.

Published with the support of the SAIA Action Austria-Slovakia,
Cooperation in Science and Education.

© Emília Perez – Alina Secară – Andrej Zahorák, 2022

ISBN 978-80-558-1945-7

EAN 9788055819457

CONTENTS

Designing training for audiovisual translation – good practice and innovation in Austria and Slovakia	5
Introduction and project description	5
Cooperation between the partners	7
Audiovisual translation and accessibility university training in Austria and Slovakia – topics, tools and challenges (findings from the project questionnaire)	8
Main AVT and Accessibility challenges and opportunities in the context of teaching	13
Teaching audiovisual translation and media accessibility	21
Conclusions	26
References	27
Didaktik des audiovisuellen Übersetzens – bewährte und innovative Verfahren in Österreich und der Slowakei	28
Einführung und Projektbeschreibung	28
Partnerschaftliche Zusammenarbeit	30
Audiovisuelles Übersetzen und Medienzugänglichkeit in der Unterrichtspraxis an Universitäten in Österreich und der Slowakei – Themen, Tools und Herausforderungen (Ergebnisse des Projektfragebogens)	31
Die wichtigsten Herausforderungen und Chancen für AVÜ und MZ in der Unterrichtspraxis	36
Audiovisuelles Übersetzen und Medienzugänglichkeit in der Unterrichtspraxis	44
Fazit	50
Literaturverzeichnis	51
Výučba audiovizuálneho prekladu – postupy a inovácie v Rakúsku a na Slovensku	52
Úvod a popis projektu	52
Partnerská spolupráca	54
Výučba audiovizuálneho prekladu a dostupnosti médií na univerzitách v Rakúsku a na Slovensku – témy, prekladateľské nástroje a výzvy (výsledky projektového dotazníka)	55
Výzvy a príležitosti AVP a DM v kontexte výučby	60
Výučba audiovizuálneho prekladu a dostupnosti médií	67
Záver	73
Použitá literatúra	74

Designing training for audiovisual translation – good practice and innovation in Austria and Slovakia

SAIA [Action Austria – Slovakia](#) is promoting the development and reinforcement of bilateral Austrian-Slovakian partnerships in higher education and research, funding projects that are primarily stimulating and strengthening cooperation between the two countries in specific teaching and research areas. What you are reading is a report on the results from the [Action Austria – Slovakia](#) funded project (AT Ö-SR 2021-05-15-002) *Researching and designing training for audiovisual translation – good practice and innovation*. The project was a one-year collaboration of the Department of Translation Studies at the Constantine the Philosopher University in Nitra and the Centre for Translation Studies at the University of Vienna, and ran from October 2021 to October 2022. It sought to initiate cooperation in audiovisual translation (AVT) and accessibility (A) training and research between the two institutions and countries, with the main focus on designing curricula and innovation in these fields. The project analysed the professional, technological and cultural developments in both countries, as well as globally, and their implications on AVT & A training.

Introduction and project description

AT Ö-SR 2021-05-15-002 *Researching and designing training for audiovisual translation – good practice and innovation* was a project that initiated cooperation in audiovisual translation (AVT) training and research between Austria and Slovakia, focusing mainly on the design of curricula that reflects professional, technological and cultural developments in both countries, and taking into consideration its implications on trainers.

Both regions share similar AVT characteristics. Although Austria and Slovakia are usually classified as countries that dub their programming, changing realities new broadcasters have initiated in the last few years, new forms of broadcasting, technological developments in media and translation, and increasing interest in providing access to content and information are raising the need to re-design the training of future translators of audiovisual texts. Maintaining translation curricula that reflects and responds to the most current professional and technological developments has always been a challenge for universities and training institutes. In AVT specifically, fast-paced changes in the commercial landscape make classroom integration of realistic scenarios challenging, and it is not always easy to tackle the specifics of AVT and A practice in the classroom. In addition, teachers can find the large range of available technology intimidating, especially in some European regions (ours included) – encountering not only economical, but also strategic and procedural challenges when evaluating the effectiveness of the tools and implementing them into the training process. Notably, employers in this sector are demanding translators well trained in technological competences and the most current tools, alongside strong linguistic skills. Although AVT practice requirements are still quite region-specific, new trends show significantly increasing globalisation of the commercial

sphere, influencing what is desired from those wishing to work in these sectors. Concrete guidelines for module design and evaluation that take local realities into account, while still remaining internationally relevant, are still lacking together with a dearth of understanding about what trainers need, as well as their anxieties about integrating aspects of this technologically fast-moving reality into their classrooms. These are the main aspects this project explored as it sought to provide an overview of available tools, scenarios and practices currently present in the classrooms, as well as guidelines that acknowledge the challenges trainers face. Suggestions are provided here on how these challenges could be efficiently addressed in AVT training in both Austria and Slovakia (while possibly applying them in other regions as well).

In doing so, the need to strengthen links between academia and industry, and to consider relevant changes in curriculum design and implementation, are both acknowledged while carefully considering their impact on trainers. This necessity is essential from two perspectives: first, in order to responsibly prepare translation trainees for successful careers in the market and whose performance contribute to the highest quality of audiovisual translations; and second, in order to provide trainers with support in accommodating these changes in their classroom, thereby enhancing their confidence to tackle these new aspects. Therefore, the benefits of initiating cooperation in this area, as well as the potential results of this project and their application from a long-term perspective, would be highly valuable to academia and beyond.

The project aims to investigate the AVT and A training landscapes in Austria (AT) and Slovakia (SK), as well as to examine current needs and skills of AVT and A trainers in them, concentrating specifically on the use of technology. To achieve the project deliverables, participants held two meetings between June and September 2022, one in Nitra and the other in Vienna, and additionally organised two dissemination events. The first took place in Vienna on 15 September 2022 and sought to bring together trainers and researchers from Austria and Slovakia with a view toward exchanging best AVT and A practice, as well as disseminating the results from the project questionnaire investigating main AVT and A topics taught in the two countries, the level of trainers' experience in these topics, use of AVT and A technology, and finally the main opportunities and threats trainers see in teaching AVT and A. The second dissemination event took place in Nitra a week later, on 22 September 2022, and it provided a workshop focusing on technology as a challenge in AVT and A training, as well as a discussion on curriculum design, implementation and assessment practices. Both dissemination events addressed issues and challenges brought forward by AVT and A trainers, discussed case studies where these topics appeared at university modules in Slovakia and Austria, provided links to possible useful resources, and exchanged good practices.

The current publication sets out to present the outcome of the questionnaire circulated to AVT and A researchers and practitioners in Austria and Slovakia. Moreover, it contains a summary of the main topics from the focussed discussions with trainers during the dissemination events. These include tips on using technology in AVT and A, assessment practices and how to integrate collaborations with external partners from the industry or the third sector in the classroom. Finally, two case studies are offered where AVT and A training was implemented at two universities and links provided to further useful resources and materials.

Cooperation between the partners

Thorough and continuous investigation of requirements in AVT and A practice, taking into consideration the most frequent, but also the newest types of AVT and A such as dubbing, subtitling, easy language and audio description, is essential when designing or updating a curriculum. Common characteristics found in these areas in Austria and Slovakia, as well as changing practices in both countries, makes the collaboration between the University of Vienna and the University of Nitra, particularly worthwhile. Both universities provide AVT and A training in a wide-range portfolio of language combinations as part of their MA programmes, proving their experience in the field and also providing an opportunity to verify the findings and design strategies on a rich sample of participants from both universities. The Vienna and Nitra universities are also cooperating on issues encountered in translator competence research and training as members of the prestigious European Master's in Translation (EMT) network, run in coordination with the European Commission Directorate-General for Translation.

Audiovisual Translation and Accessibility University Training in Austria and Slovakia – topics, tools and challenges (findings from the project questionnaire)

Aiming to describe and reflect upon the current landscape of AVT and A training in Slovakian and Austrian universities, the project partners designed a project questionnaire that reached out to trainers at several tertiary training institutions in both countries. Its main goal was to identify current training practices and tools used in the training, to learn more about trainers' profiles and the training challenges they face, as well as to initiate debate on possibilities of potential cooperation in order to better address identified issues in future.

The questionnaire was designed on the background of findings in a wider European survey on audiovisual translation and media accessibility training in the European Master's in Translation Network (Valdez – Secară – Perez – Bywood, forthcoming) and tested with a sample of Slovakian and Austrian trainers. Comments and recommendations from the testing phase were reflected in the final design of the questionnaire, which was distributed through Google Forms among translation studies programme directors, trainers and colleagues in Austria and Nitra online. The responses were collected over 12 weeks, specifically between 2nd June and 30th August, 2022.

Altogether 17 responses were received and analysed (n=17), 8 received from Austrian and 9 from Slovakian trainers. The average teaching experience of the trainers in general was 11 years, ranging from 3 to 30 years practising. In terms of teaching experience, specifically in the field of AVT and A, the average number of years of teaching experience was lower – 5 years ranging from very novice trainers in the area to 15 years of teaching experience in the field.

Trainers' profiles and specialisations

Most of the trainers (15) who responded to the survey claimed to have professional experience in the field (see Figure 1). Their experience was identified mainly to have been in interlingual subtitling (9 trainers), subtitling for the deaf and hard of hearing (7) and dubbing translation and dialogue adaptation (5). Three trainers also reported professional experience in accessibility services/web accessibility (3), one trainer in audio description and one in theatre captioning. Trainers with professional experience cooperate mainly with national dubbing studios, national and international localisation companies, cultural and public-sector institutions, as well as in film festivals, museums and live events.

Do you also have professional experience in AVT/accessibility ?

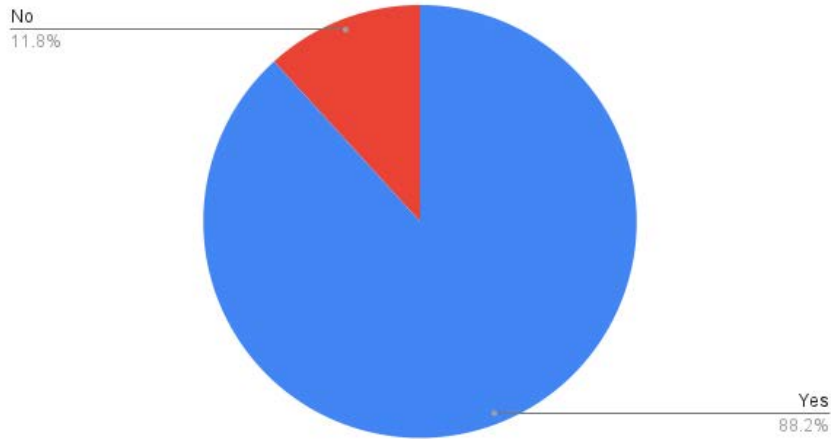

Figure 1: Trainers with professional experience in AVT / A

In terms of the AVT / A areas where trainers specialise, 9 trainers were involved to a very great, great or moderate extent in interlingual subtitling, 7 trainers were involved to a very great, great or moderate extent in subtitling for the deaf and hard of hearing, 6 trainers were involved to a very great, great or moderate extent in audio description for the blind and partially sighted and 3 trainers were involved to a very great, great or moderate extent on respeaking (see Figure 2). Other specialisations indicated by the trainers were AVT technology, web accessibility, localisation, accessibility of technical documentation, interpretation of films and voiceovers.

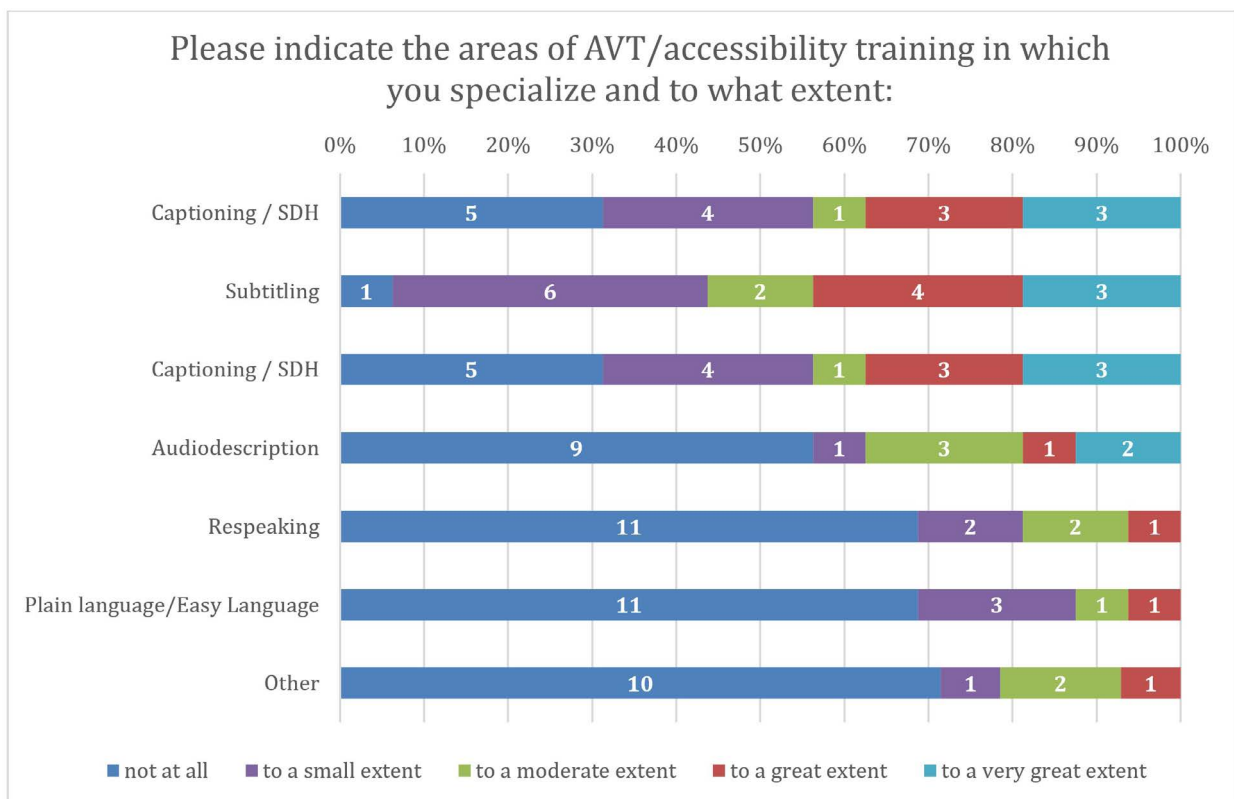

Figure 2: Training specialisations of trainers

Aiming to gain more information about trainers' profiles, we were also interested in whether, in what area and where trainers further develop their knowledge and expertise in AVT and A. More than half of the trainers (9) had participated in some AVT/Accessibility training in the last 5 years (see Figure 3). The specific topics where they had sought further training and knowledge were easy plain language, collaboration tools for blind speech-to-text interpreters, subtitling, web and PDF accessibility, inclusive education, accessibility in art and culture, subtitling for the deaf and hard of hearing, audio description, dubbing for children and translation of songs. Particular training opportunities pointed out by the trainers and based on their experience were *From Translation to Accessibility: EMT Train the Trainer Summer School* (Nitra 2021, Rome 2022), industry training, conferences and academic workshops.

Have you participated in any training aimed at AVT/accessibility trainers in past 5 years?

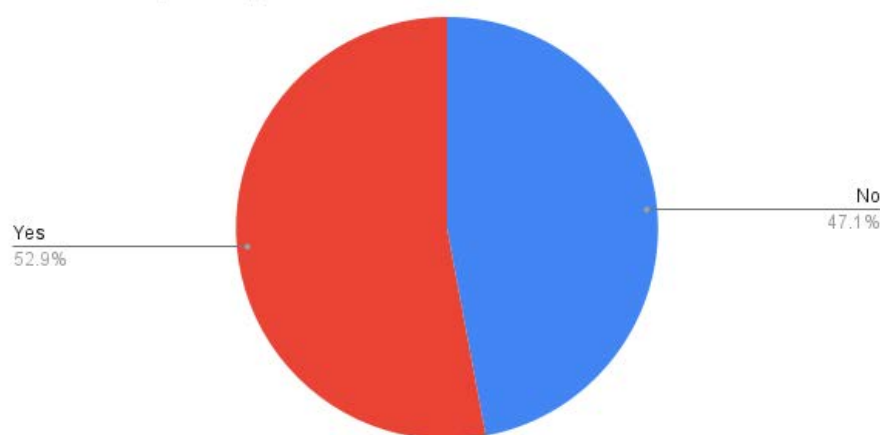

Figure 3: Continuous education of trainers

Furthermore, all 17 respondents indicated their further interests and areas for enhancement of their training skills. The main areas of their interest in this aspect were the use of translation tools and semi-automation/automation, media accessibility (subtitling for the deaf and hard of hearing, live subtitling, audio description, voice-over, easy/plain language), professional workflows, project management, additional technical skills (processing text, video, content), and theoretical concepts (theory of AVT, theory of multimodality).

Training topics, tools and technologies

Respondents were also asked to indicate which aspects of AVT/A they cover in the training they provide and to what extent. The key principles of transfer in the AVT/A setting was the most addressed to a very great extent, great extent and moderate extent by 12 trainers. The second most covered aspect was practical training in specific genres and use of specific AVT/A tools, which were addressed to a very great extent, great extent and moderate extent by 10 trainers. The third most covered area

was professional roles and workflows, which were addressed to a very great extent, great extent and moderate extent by 8 trainers. The overall representation of finding in this aspect can be found in Figure 4).

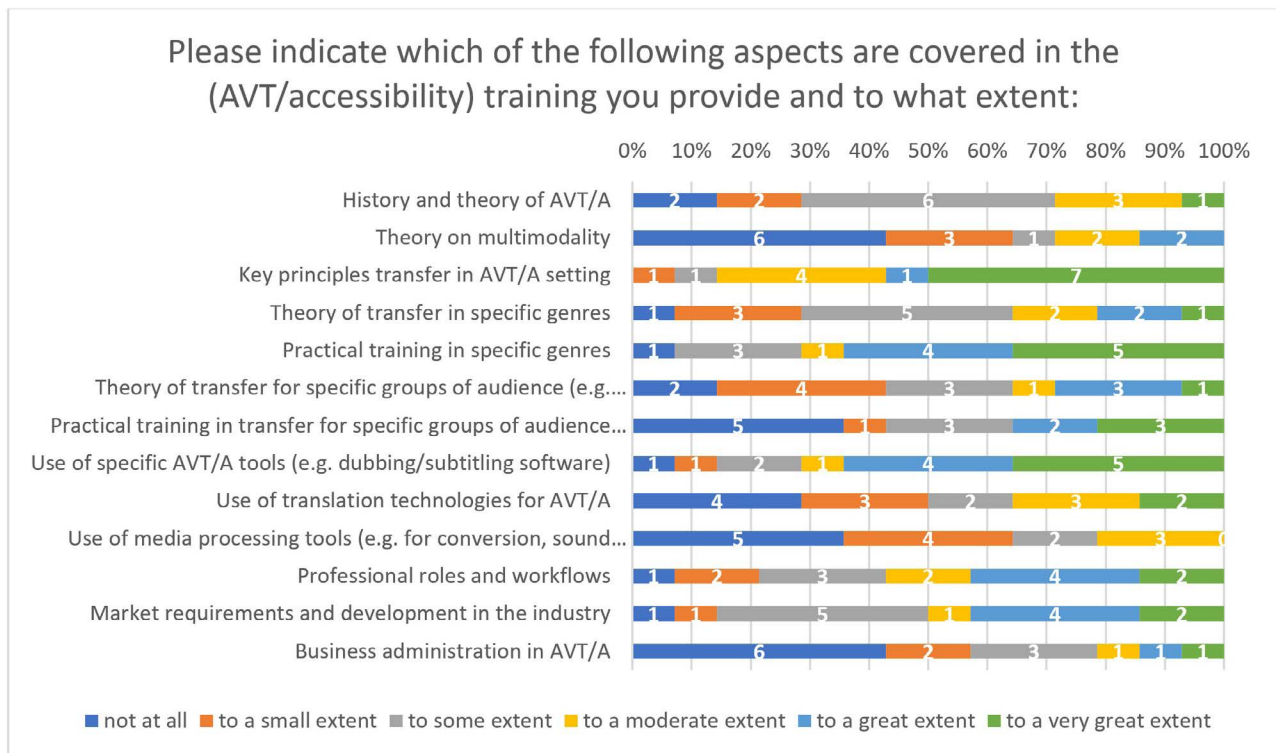

Figure 4: Areas covered in AVT/A training

The prevalence of freeware subtitling tools was identified from among the tools and technologies applied in AVT/A training, (Aegisub, Subtitle Edit, Subtitle Workshop, Amara). These are also used in both translation laboratories and on students' personal computers. Only two trainers confirmed the use of translation tools, specifically SDL Trados. The other identified tools used in AVT/A training were FabSubtitler (1), VisualSubSync (1), and Dragonfly (3). The trainers also indicated their interest in incorporating other tools such as Autohotkey, further speech technologies tools, EZTitles, FAB, Annotation Edit, ZOO Digital and Frazier Audio Description. Figure 5 illustrates the overall representation of findings in this aspect.

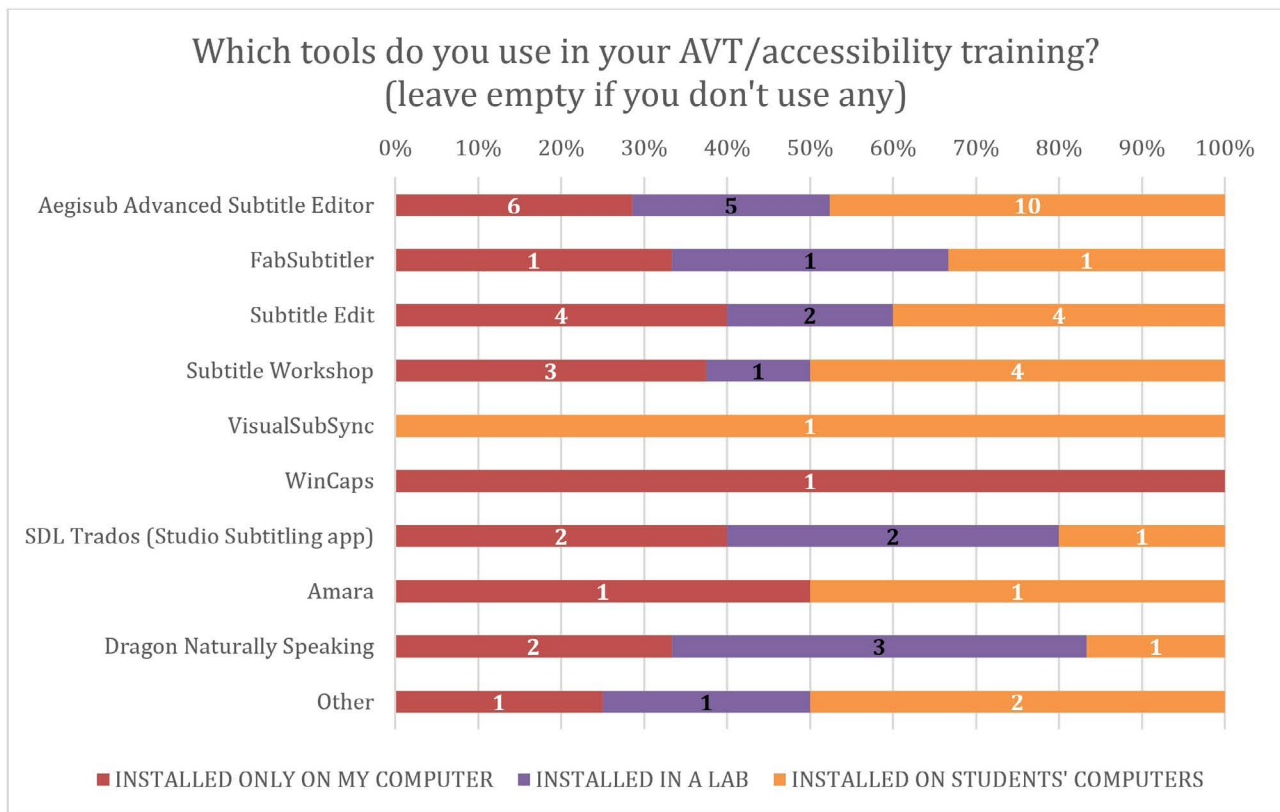

Figure 5: Tools and technologies used in training

Training threats and opportunities

The last section of the questionnaire, an open question, allowed the trainers to mention their own potential training challenges and opportunities they (might) face in their roles. Potential threats were communicated by 8 trainers, namely in relation to technological advancement and availability of licences, access to authentic training materials, expertise and access to competent MT engines for AVT, access to automation tools, lack of internships for students as well as worsening working conditions of future AVT translators. Opportunities were pointed out by 9 trainers, mainly regarding the strengthening cooperation between academia, industry, target audiences, and tool providers, accessibility opening new fields of practice as well as increasing number of training opportunities, conferences, workshops and platforms for cooperation.

Main AVT and A Challenges and Opportunities in the Context of Teaching

The project questionnaire's results show the main focus of trainers to be practical training in AVT and accessibility through specific AVT/A tools and software. Austrian and Slovakian university trainers are aware of the importance of keeping up with media development, industry trends and new technologies, although they perceive the dynamic development and technological enhancement of tools not only as an opportunity, but also a potential complication in training. In addition, aspects typically addressed in the follow-up discussion were also common pragmatic issues, mainly in relation to class management and assessment (e.g. in monolingual versus multilingual classrooms, regarding specific workflows and teamwork roles and assessments). In order to provide practical guidance in these aspects, we summarised the key recommendations and good practice examples collected during discussions and dissemination events from trainers in Slovakia and Austria.

Tools and technologies

Technology has permeated most areas of our life and the AVT and A teaching and research is no exception. The 2021 European Language Industry Survey (ELIS) survey clearly shows technology use increasing both in general and when applied to AVT and A. Probably the most technology-driven area in AVT and A is subtitling, be it interlingual, where one translates from one language into another, or intralingual, where the same language from the original is rendered in closed captions, usually for the benefit of deaf and hard-of-hearing audiences. When it comes to tools that support subtitling, a wide range exists from freeware, such as Aegisub, SubtitleEdit and Subtitle Workshop, to commercial tools like Spot, OOONA, and ZOO Subs. As the questionnaire results show, subtitling tools are currently used to some extent by AT and SK trainers, although they express a wish to gain further knowledge and training. For this reason, a brief overview is provided below of potential benefits in various scenarios.

Subtitling tools

The free subtitling editing app Aegisub seems to be used the most frequently by those who answered our survey and its use is understandable as it is free, has reasonable Help documentation, allows import and export in the main subtitling formats, supports the main video formats, has various user fora and one version does not require installation. It can be used for training in interlingual subtitling, as well as in subtitling for the deaf and hard of hearing. But based on the experience of trainers, this tool also has disadvantages. It requires local sharing and storing of the video and subtitling files, has limited collaboration capabilities and development has been sporadic, which makes any integration in the latest technological advancements unpredictable. However, its widespread use in the training community highlights existing know-how, which should not be underestimated.

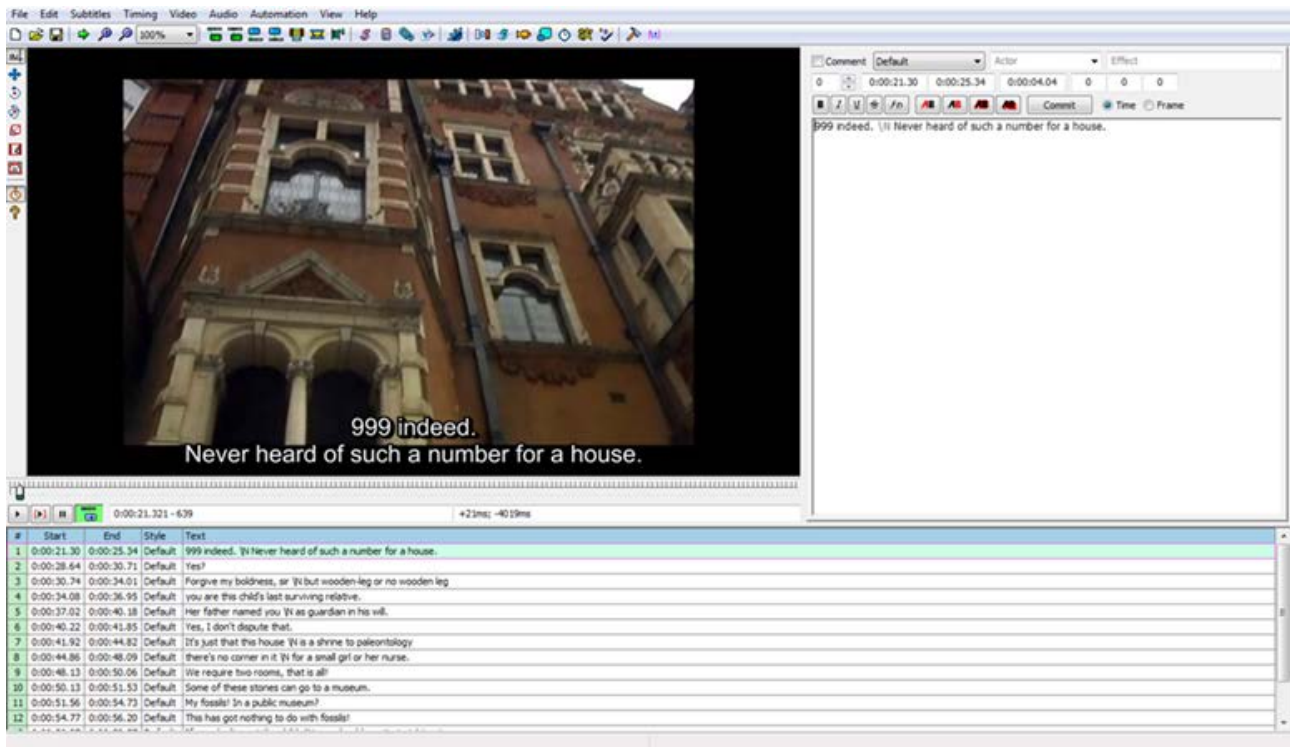

Image 1: Aegisub subtitling environment

Exploration of commercial subtitling tools may be restricted by the limited number of academic partnerships subtitling tools developers have established with universities. In the translation and localisation world such partnerships are now standard and offer free access to tools for universities, as discussed in the next section. At the time of writing, and to our knowledge, only one subtitling cloud-based tool developer, [ZOO Digital](#), offers a systematic and free [ZOO Academy](#) programme for using their subtitling technology [ZOOsubs](#) in the classroom. The same company offers access to [ZOOdubs](#), their dubbing product.

ZOOsubs is a cloud-based commercial subtitling platform accessible via many Internet browsers. As it requires no installation, it is very appealing for trainers who are increasingly having to work not only in face-to-face scenarios in laboratories, but also in hybrid or completely online environments. Moreover, as all the workflow is managed online, trainers have instant access to all student files and an overview of the progress each student is making on a task. Both video and subtitling files are stored online, so no further file sharing scenarios are necessary in a typical training environment. The students can easily collaborate online on their subtitling projects -editing rights can be set up to enable several students to work on one subtitling file, create or revise glossaries and post-edit using an error-typology. The tool is organised around typical workflows, enabling tutors to simply demo or assign hands-on tasks starting from importing a script or creating a transcription, to spotting, technical QC, translation and client review. The platform also offers various revision functionalities, making it easy for trainers to provide systematic feedback to student files. However, all these advantages need to be considered in light of the trainer's significant initial investment of time for setting up and then managing a group.

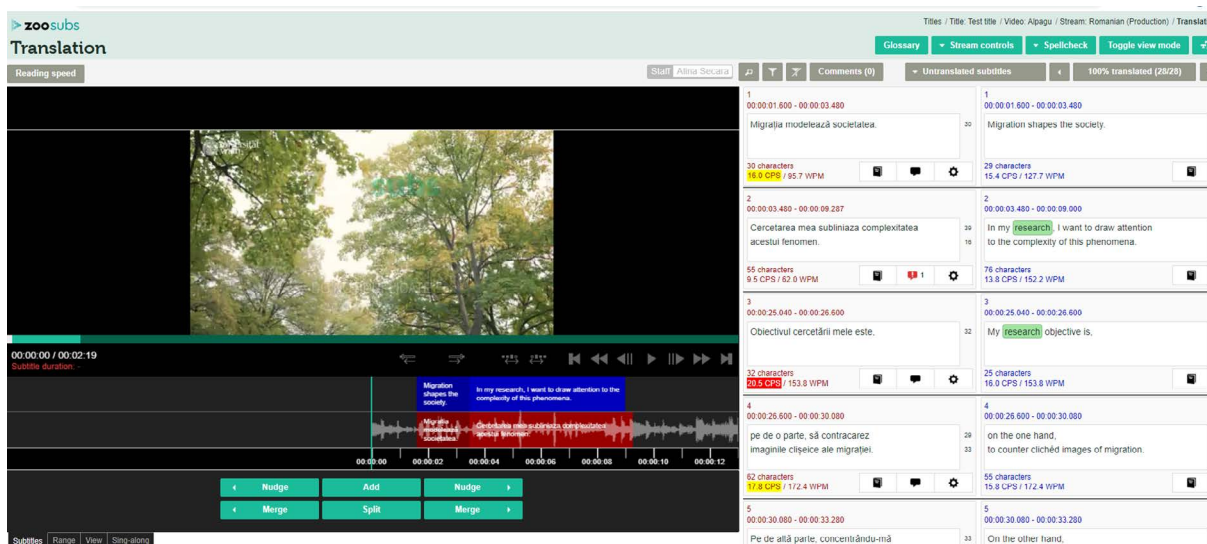

Image 2: ZOOSubs translation environment

CAT tools for subtitling

Because the majority of commercial AVT tools are continuing to charge licence fees, trainers have started to use subtitling functionalities within traditional CAT tools, now called translation environment tools (TEnt). These have established academic partnership programmes offering their tools for free, as well as various training documents and certification opportunities to universities. These have become more attractive even for AVT and A training as they also have the advantage of integrating further functionalities such as terminology management, translation memory and machine translation.

It is widespread commercial practice to subtitle a video in several languages with template files. A typical template subtitling file contains the source dialogue or the narration to be translated, already cut into chunks and synchronised to the video, a process completed manually or automatically within a subtitling system. The translators are later sent these files and briefed to only translate the source text without modifying the timecodes that will be used for synchronisation. The template files, typically in formats such as SRT, TXT or VTT, are in essence timed text files the CAT tools can process. In doing so, their filters only extract the text that needs to be translated, leaving the timecodes hidden. Once the translation is completed, the target text and the timecode information are automatically put back together at the export stage.

```

SUBTITLE: 1    TIMEIN: 10:00:02:13    DURATION: 02:04    TIMEOUT: 10:00:04:17
It was in 1503

SUBTITLE: 2    TIMEIN: 10:00:04:19    DURATION: 04:21    TIMEOUT: 10:00:09:15
that Leonardo Davinci began work
on the portrait of a Florentine lady.

SUBTITLE: 3    TIMEIN: 10:00:09:23    DURATION: 04:14    TIMEOUT: 10:00:14:12
It was to become the most personal
and obsessive project of his career.

SUBTITLE: 4    TIMEIN: 10:00:14:14    DURATION: 02:16    TIMEOUT: 10:00:17:05
He worked on the picture
for over a decade

```

Image 3: Template file including numbered subtitles, text, timing and duration information

The [memoQ Academic Programme](#) offers free educational licences for training. The translation tool allows the import and handling of frequent subtitling file formats such as SRT, the format often used for template files. Moreover, its [memoQ Video Preview Tool](#) enables translators to view the translated subtitles synchronised to its video while they are translating a subtitling template file within memoQ. In addition to the benefits from functionalities integrated in this tool, such as translation memories, terminology databases and machine translation plug-ins, the automatic QA checks can be also customised to flag potential subtitling specific errors such as the length of the line or potential breach of reading speed.

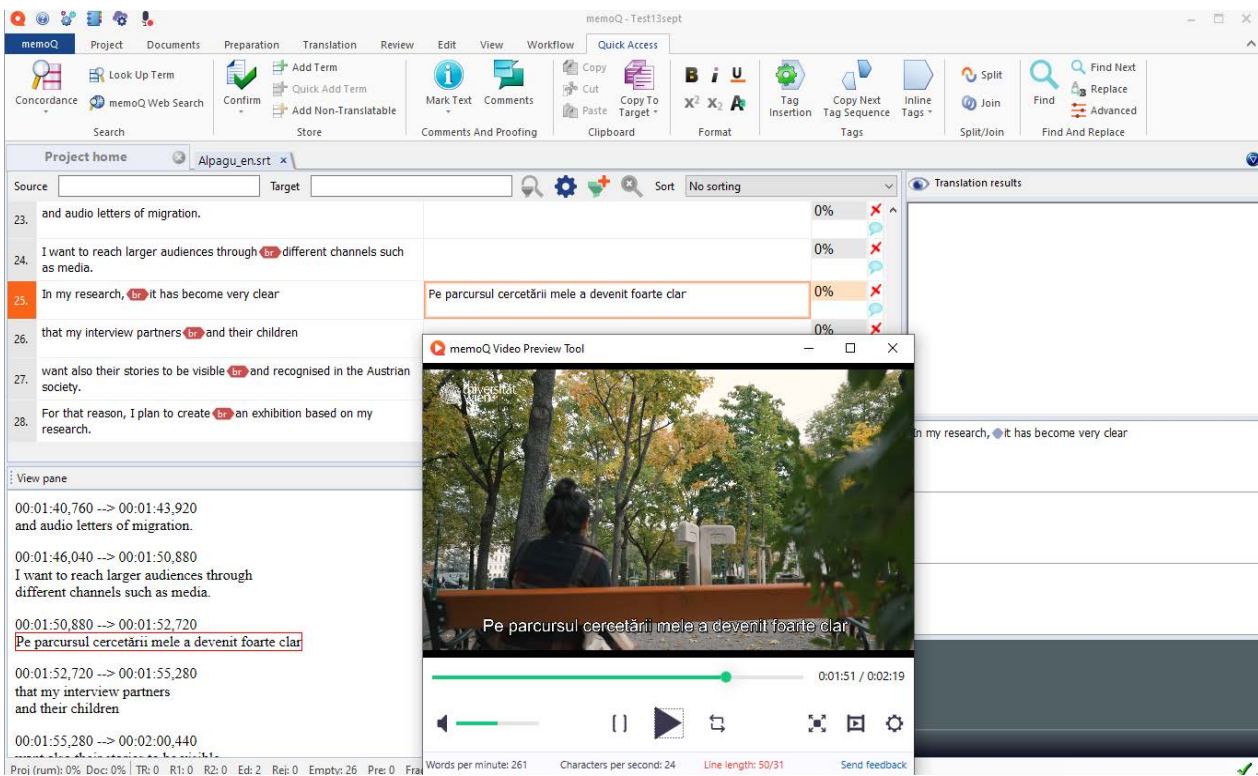

Image 4: Template file processed in memoQ, ready for translation

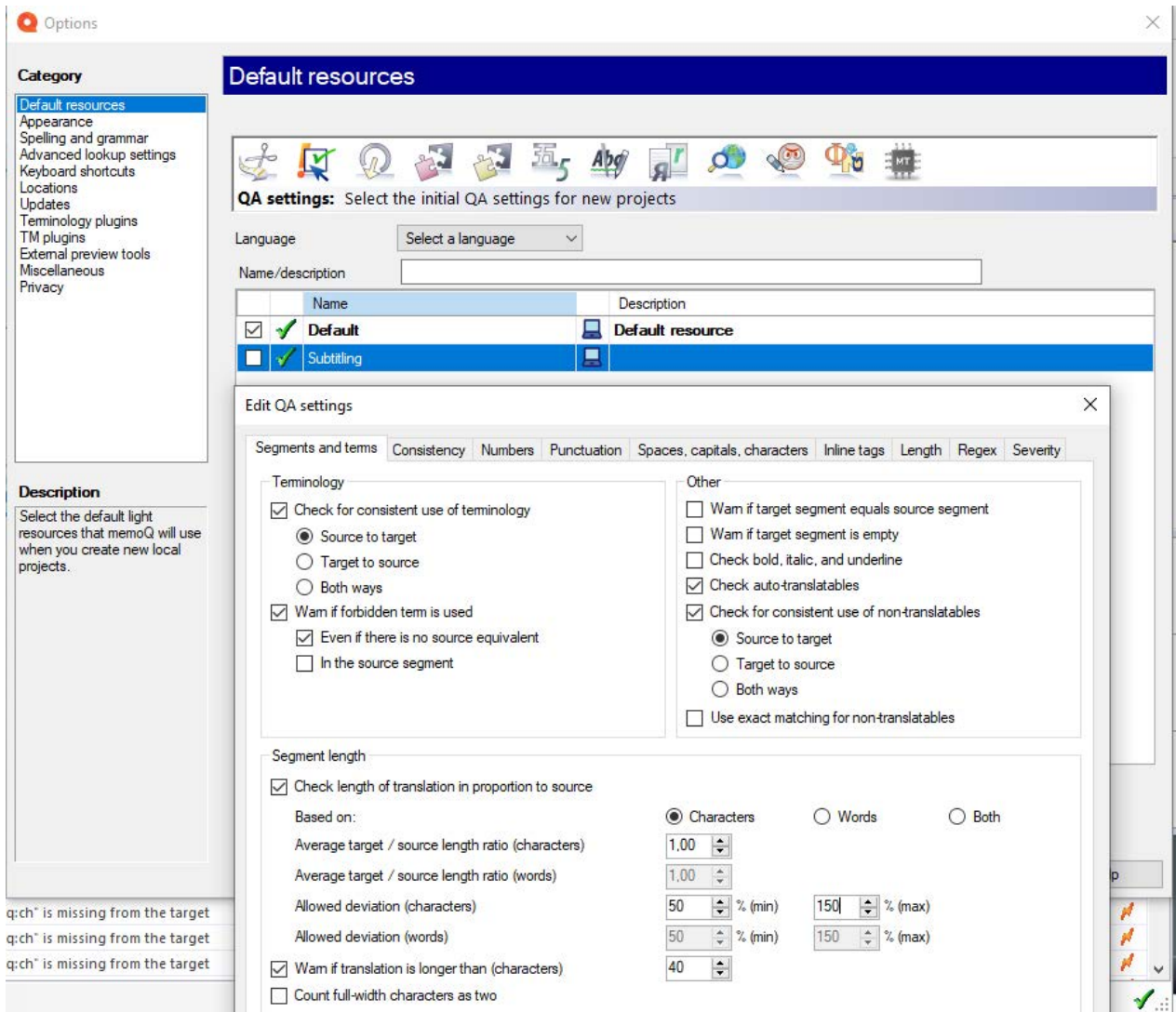

Image 5: QA functionalities

[RWS Campus Technology for Universities](#) is the programme RWS offers to training institutions. Its main product, [Trados Studio](#) supports the processing and translation of template files. Similar to memoQ, discussed earlier, Trados Studio has preloaded filters to successfully import SRT, webVTT, and STL files before integrating them in a translation workflow which may benefit from terminology databases, translation memories, and machine translation plugins, as well as powerful QA functionalities and a dedicated TQA model operating on FAR methodology. Integrating the [Studio Subtitling plugin](#) lets translators work on a subtitling file and simultaneously view their subtitles in a video preview screen, synchronised to the respective video.

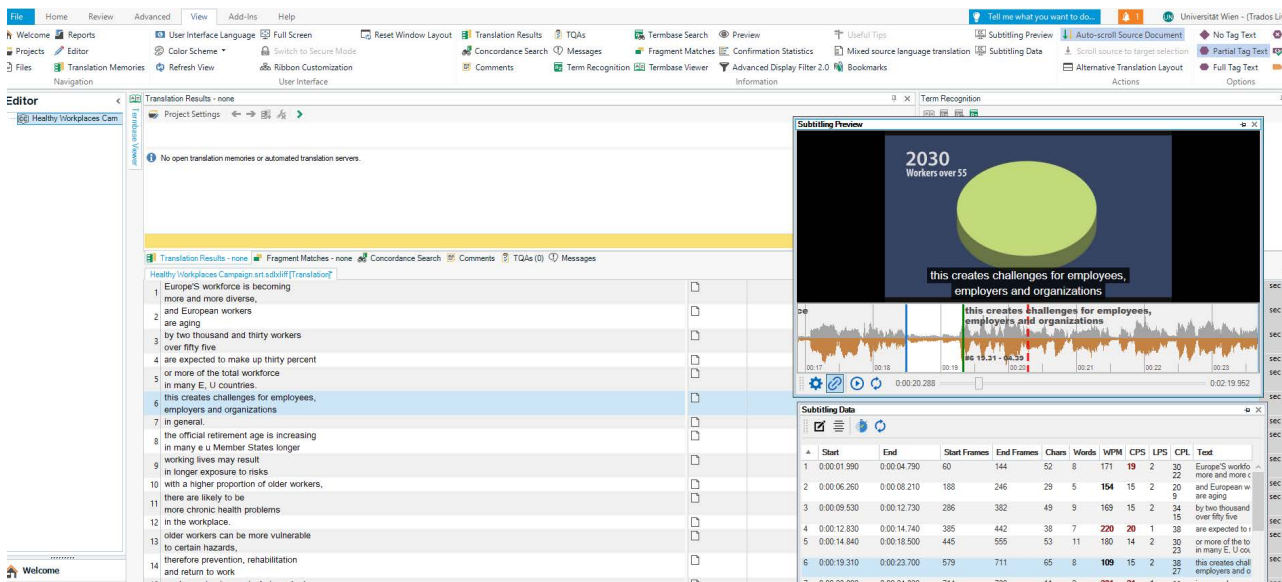

Image 6: Trados Studio 2021 subtitling environment – Subtitling Data and Subtitling Preview

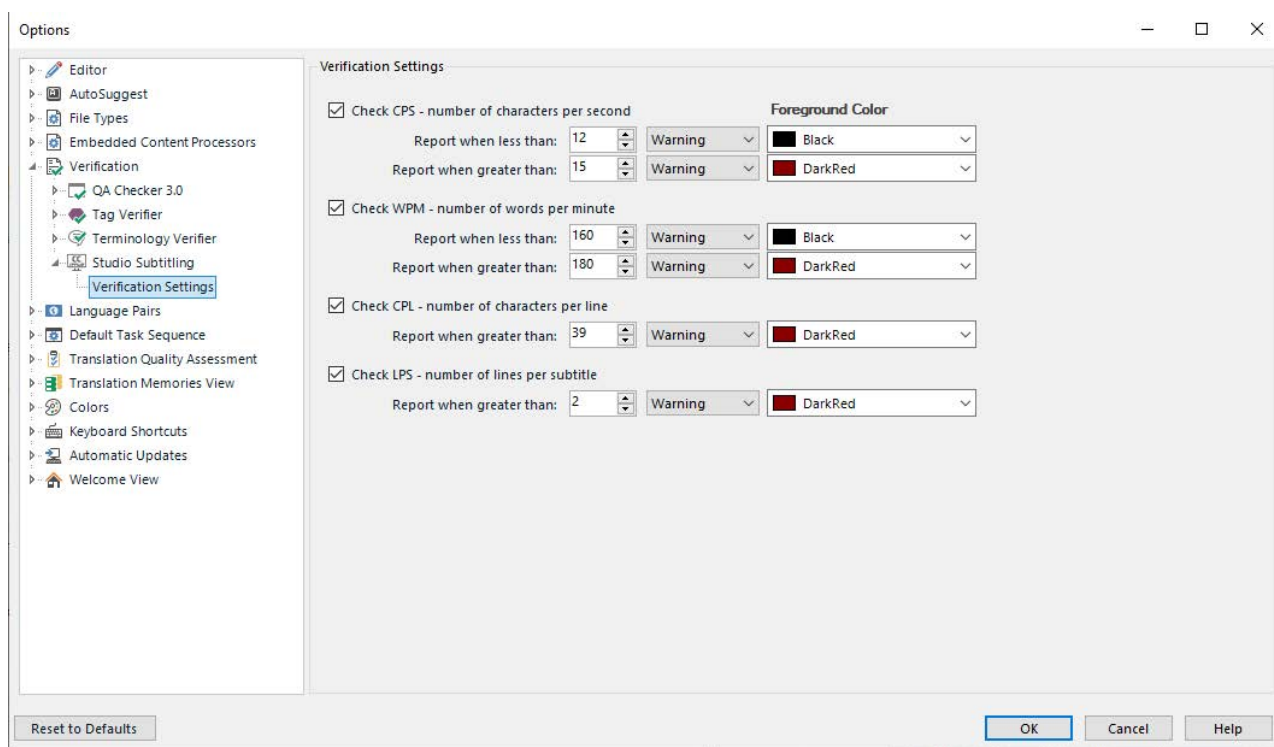

Image 7: Trados Studio 2021 Studio Subtitling Verification Settings

Further technology

Many of the respondents of our questionnaire saw accessibility related tasks as opportunities for both training and professional career options, even if expertise in fields such as respeaking, audio description and plain and easy language is relatively low at the moment. Linked to this, speech-related technology is gradually being integrated in academic courses, as also presented in our EMT

programme research (Valdez – Secară – Perez – Bywood, forthcoming). In audiovisual translation, there has been much investigation of respeaking via speech recognition to produce captions for the deaf and hard of hearing (Romero-Fresco, 2011), where productivity and training time gains have been reported in comparison to more traditional methods of producing captions. As a result, speech recognition tools such as Nuance Dragon NaturallySpeaking Professional Individual have likewise found their way into curricula. However, as such tools are language dependent, not all languages benefit equally from such development. For example, [Dragon Professional Individual](#) is momentarily only available in Dutch, English, French, German, Italian and Spanish. Tutors in other languages wishing to integrate respeaking for their classes have to use other tools, for example [Newton Dictate](#) for Slovak, Croatian and Polish. Furthermore, the Tools/Voice Typing functionality in Google Docs provides access to dictation in a wide range of languages and could be used for certain dictation and respeaking exercises. As for audio description, tutors can use both free and commercial tools such as <https://youdescribe.org/>, [Frazier](#) or ZooSubs. As accessibility-related topics continue to grow in the AVT curricula in general, access to dedicated tools become even more important. Although machine translation has been signalled by trainers as a potential threat, it is nonetheless a central topic for the future of AVT training which should be investigated and adequately integrated.

Cooperation with the industry and profession: opportunity to implement authentic training scenarios

A very significant opportunity has appeared for tackling the challenge of keeping up with the latest trends and developments in both audiovisual translation and media accessibility, namely the intensifying links with media industry for academia, trainees, and also trainers as a future “multipliers” (Bolaños-García-Escribano – Díaz-Cintas – Massidda, 2021). Such strengthened cooperation is helping academia address market expectations and has created links with potential employers to provide trainees with authentic-scenario experience, leading them towards good professional practice. In the two regions the project researched, such cooperation takes various forms – usually between cultural institutions, in film festivals, and with local authorities and the public sector, as well as with localisation companies and LSPs. Concluding from the findings at project meetings, the benefits of such cooperation can be highly motivating and inspiring for trainees who are ably gaining contacts with future employers and reinforcing those contacts. It is valuable in various competences, be it in language and culture, translation, or technology, but also in providing services and enhancing the specific personal and interpersonal skills such cooperation demands. Besides the benefits, however, what trainers have experienced here shows how important it is to prepare a transparent, sustainable and fair cooperation framework, with clearly defined (ideally contracted) conditions and workflows, that protects weaker-party students.

Assessments of AVT were frequently discussed during the two dissemination events organised as part of this project and this is an area where further exchanges of good practice would be needed. Team assessment was identified as a common aspect of most AVT training, and therefore the use of

scenarios and technologies enabling such collaborative learning and assessment is worth exploring. It was reported as particularly useful when teaching a topic such as subtitling, in a large non-language specific course, where the tutor cannot provide language-specific feedback on the subtitles produced by students. The students sharing one language combination can work in small groups of up to four to provide peer feedback for specific languages. In translation studies the notion of simulated translation situations is well documented, where translation training includes team projects for students to assume different roles during a project. This is likewise achievable in subtitling training where a team assessment could include different roles for every member involved, from the project manager and template creator, to the subtitler and quality assurer. Potentially unequal distribution of work frequently comes up as an issue in team assessments, but solutions such as peer feedback and peer marking can provide a useful solution. In such environments, students not only get to assess their peers, but they are working in a scenario where they need to make decisions and be responsible for the evaluation of each other. Moreover, these evaluations require rigorous argumentations, some of which will be based on translation theories or frameworks taught in separate parts of the course. Furthermore, requesting students to evaluate themselves and monitor the time they spent completing team project related-activities allows them to reflect on their own performance, and on productivity and time management issues essential to their training and professional development. When such team assessments are based on source files to be used in authentic environments, such as when students are subtitling videos from their university communication department, the commitment is even stronger and the incentive to provide good deliverables rises.

AVT/A Training at the Department of Translation Studies, FA CPU in Nitra

The first AVT-related educational programme in Slovakia emerged in the 1960s from practical and professional needs – mainly the dubbing of foreign-language films and television shows. In this era, a major generation of dubbing professionals came to the forefront at the Bratislava – Koliba film studios, who had learned their craft from film director and Slovak dubbing pioneer Svätopluk Šablatúra. This gave rise to the modern generation of dubbing actors, directors and artistic directors as well as translators, dialogue adapters and the first Slovak subtitlers (Paulínyová – Perez 2018). Until the end of the 20th century, however, only marginal interest was paid elsewhere to AVT training. The dubbing institutions continued to provide hands-on learning in practice and very occasional seminars on adapting dubbing dialogues for the public. Only sporadic lectures took place in academia on how to translate selected linguistic aspects such as vulgarisms, film titles, humour and cultural specifics and few seminars were held on selected aspects of subtitle translation – mainly at extracurricular events and workshops co-organised by higher education institutions and professional associations.

During the 2009-10 academic year, the Department of Translation Studies at the Faculty of Arts, Constantine the Philosopher University (FA CPU) in Nitra introduced its first AVT seminars. It would be the first in Slovakia to officially include AVT into postgraduate (MA) translation and interpreting study programme curricula. Even though Slovakia had been (and still is) perceived as a country that traditionally dubs its foreign-language programming, the first seminars nonetheless focused on subtitling, reacting to slowly increasing demands in the region. Shortly afterward, several extra-curricular organisations started concentrating on this aspect in Nitra and the first Slovak AVT conference was organised by the Department of Translation Studies CPU Nitra in cooperation with Audiovisual Translators Europe (AVTE).

Currently, several so-called compulsory optional and optional seminars in Nitra provide AVT and A training, mostly for Master of Arts degrees. Most of them are language specific courses that provide training in combinations with a foreign language (English, German, Russian, and Spanish) and Slovak. Since the Department of Translation's accreditation starting in the 2022-23 academic year, it has offered a language-non-specific course to third year students studying for their Bachelor of Arts degree a course called Multimodal Text in Translation, which gives all undergraduate students their first contact with audiovisual translation and media accessibility. For now, the AVT modules at the MA level provide students studying for their MA with the most comprehensive training in combination with English. The language that the majority of students in the department study. Current staffing does not allow for specialists in all language combinations and training areas, a common issue for language-specific translation programmes in southwestern Slovakia. In all of the courses, the training is practice-oriented, reflecting domestic market demands. They apply AVT tools and software alongside training in the ethical, economic, administrative and legislative aspects of the translation profession.

Specialised AVT/A training on MA level is divided into two essential modules. Audiovisual Translation introduces the most essential concepts and their pragmatic aspects in translation (multimodality, audiovisual text, translation and specifics of the transfer) and is followed by a focus on practical training in dubbing translation and dialogue adaptation (translation, formal and transfer specifics) and later, in the second half of the semester, practical training in interlingual subtitling (translation, formal, technical and transfer specifics). The module also addresses specifics in local practice dubbing and subtitling, mainly regarding the opportunities, contexts, working conditions and working ethics. Ordinarily, 40-50 students enrol and they are divided into two seminar groups. The students are assessed individually in the four main practical assignments: dubbing translation, dubbing dialogue adaptation, subtitling non-fiction, and subtitling fiction.

The other module, Media Accessibility, is currently open to all MA students regardless of their language combination. After introducing essential concepts in multimodal text, subtitling for recipients with specific needs, and the accessibility and specifics of the transfer, it provides practical training for the deaf and hard of hearing and audio description for the blind and partially sighted. In both areas, the training involves application of authentic audiovisual materials as well as available tools and technologies, addressing the translation, formal, technical and transfer specifics, as well as the practical information of opportunities, working conditions and working ethics in domestic SDH and AD context. Usually, 30-40 students enrol and they are divided into two seminar groups. The students are assessed individually in SDH for non-fiction, SDH for fiction focussing on the sound and music element, AD for non-fiction and AD for fiction.

For students interested in further developing their accessibility skills, the newly accredited MA translation and interpreting programmes at the Department of Translation now include Inclusive Communication and Translation, an optional course that aims to approach areas that have never been covered before in translation and interpreting training not just in Nitra, but anywhere in Slovakia. Attention will be paid to detailed analyses of what is specifically needed by target recipients in linguistic, sensory and cognitive contexts.

Besides the individual AVT/A modules, Professional Aspects of Translator Work is a course within the compulsory MA module that pays specific attention to the provision of services in the personal and interpersonal competence of future AVT translators. As part of this module concentrates on business administration and professional aspects in translation and interpreting, a third of the syllabus is dedicated to the following:

- Pricing, working conditions and market requirements in AVT/A
- Contracts, tenders and budgeting in AVT/A
- Copyrights, national legislation and cooperation with international clients in AVT/A

For students interested in further developing their skills outside the classroom, internships are organised in cooperation with SDH companies, film festivals, cultural events and various humanitarian projects. From our experience, such internships and contacts with the profession enable better addressing of market expectations and creation of links with potential future clients, providing real-scenario experience in different contexts while strengthening the links with industry for academia, trainees and

trainers alike. Furthermore, they lead trainees (and “clients”) towards best practices and reciprocally educate both sides on ethical issues like copyrights, authorship, and confidentiality. The main benefits for training can be seen in the following areas:

- Real-scenario, hands-on learning (real client, real task, real output and real responsibility)
- Application of all skills under the translation competence, with use of technologies (AVT tools, translation tools, media processing tools)
- Development of service provision, interpersonal and intrapersonal competence in practice
- Working experience in a safe, strictly supervised environment

Each cooperation under the internship is contracted for all sides (receiving institution, department, and student), guaranteeing terms of cooperation, workflows, training and assessment procedures as well as students’ recognition, copyright and references to their work. Such a framework helps to ensure fair and transparent cooperation that is sustainable for all participating sides. From employment feedback collected annually by the Department, most of the students that have successfully participated in AVT/A internships are eventually employed full-time or part-time in the AVT/A industry after they graduate from university.

AVT/A Training at the Centre for Translation Studies at the University of Vienna

[The Centre for Translation Studies](#) (ZTW) at the University of Vienna is one of 20 academic faculties and centres there. It offers training in 14 languages involving transcultural communication and in translation and interpreting studies as part of its Bachelor of Arts in Transcultural Communication and its four MA programmes in Specialised Translation and Language Industry, Translation in Literature, Media and the Arts, Dialogue Interpreting and Conference Interpreting. Audiovisual Translation and Accessibility are topics integrated in both BA and MA curricula, in courses dealing with barrier-free communication, translation and technology supported media translation. The current section will provide an overview of how AVT is integrated in Technology-supported Media Translation, a compulsory MA semester course taught in English with a maximum capacity of 60 places, consisting of weekly 90-minute sessions and covering four ECTSs. The course is designed to be half hands-on and half theoretical and research oriented, allowing tutors the opportunity to introduce new topics both from a theoretical and practical point of view. All of the students in the 14 language combinations offered by the ZTW take it.

The course aims to introduce students to techniques and technologies relevant for audiovisual translation and media accessibility. It offers an overview of main audiovisual translation practices, and hands-on practice and guidance on topics such as interlingual subtitling, monolingual subtitling for the deaf and hard of hearing, audio description, easy language and web accessibility. Using dedicated technology, the students get an overview of the audiovisual translation market, and the opportunity to familiarise themselves with relevant software while undertaking practical exercises with selected media resources. In terms of learning outcomes, on completion of this course, students should be able:

- To describe the specific nature of audiovisual translation and media accessibility, in particular the way in which sound, image and linguistic components work together;
- To display awareness of the linguistic, cultural, professional and political issues involved in these fields;
- To display awareness of the constraints involved in AVT modes;
- To demonstrate specific hands-on AVT skills, for examples text compression, spotting, editing;
- To conform to and apply conventions of good practice in areas such as easy language, audio description, web accessibility, subtitling and respeaking;
- To make informed choices on the basis of genre, purpose, and intended audience;
- To use relevant software either individually or in teams to complete tasks respecting a given brief;
- To orient themselves in specific research literature.

Following the ZTW and the University of Vienna evaluation requirements, the course assessment includes three elements, each representing under 50% of the overall final course mark. These are participation in class and online activities (35%), a team presentation (25%) and a critical analysis (40%). In order to pass the course, students have to complete all assignments and score overall at least 60%.

The course runs for twelve weeks, wherein the following topics are presented, discussed and practically integrated: rationale for different types of audiovisual translation types; accessibility and hands-on practice in web accessibility and easy language; speech technologies and their use in translation and respeaking; respeaking error typologies and analysis, audio description guidelines and hands-on practice; subtitling and subtitling quality; template files, creating subtitles in a team project; post-editing of machine translation with a discussion of the productivity and financial aspects of a subtitling workflow; presentation of the project; self and peer evaluation; and tutor feedback. Various tools support training in the above topics. ZooSubs is used for audio description and subtitling, including error typologies for neural machine translation post editing, Dragon NaturallySpeaking and Google Voice for dictation and respeaking, Trados Studio and/or memoQ and their respective subtitling functionalities for template translation demonstrations, and online tools such as [Analyse my writing](#) and [Ace it](#) for language readability and website accessibility evaluations. Amongst the resources used throughout this course:

- [AVT Guidelines and Policies](#) created by ESIST offer a list of conventions for subtitling and audio description from a variety of countries;
- [ADLABPRO](#) project offers extensive resources for audio description training;
- [ILSA](#) project offers resources for teaching of interlingual and intralingual respeaking;
- [Inclusion Europe](#) offers guidelines for easy language in a variety of EU languages;
- Freely available [Digital Accessibility Foundations](#), developed by W3C, and further resources from the [Web Accessibility Initiative](#), [WebAim](#) and the [Accessibility Developer Guide](#) largely provide benefits for web accessibility in the course.

It is worth noting that training in such a context requires a combination of linguistic and technical skills, and that trainers have to be constantly updating and adapting their knowledge. Furthermore, students may enrol with unrealistic expectations, such as with the idea that automatic translation of publishable quality is possible. Therefore, training includes examples of where technology can positively support the human effort and where barriers can arise. Such courses should be complemented by rigorous language-specific translation and subtitling courses, supported by technology, as well as research skills and language service industry topics.

Conclusions

The Action Austria – Slovakia funded (AT Ö-SR 2021-05-15-002) *Researching and designing training for audiovisual translation – good practice and innovation* provided an opportunity to research and present an overview of the current audiovisual translation training landscape at the university level in the two countries. The *Questionnaire* and two *Dissemination Events* prove the existence of higher education interest in AVT and underlie arguments for continuing to support trainers facing the main challenges that have been identified.

Like in other fields, technology plays a central role in the AVT teaching and research. Although access to specialised, commercial tools can be limited, programmes tool developers have put in place to enable students and trainers to access and integrate professional tools in their curricula are starting to appear. Machine translation is perceived as a threat by a number of trainers who are also considering how they would benefit, in an optimum way, from better training in the use of such technology. For example, there are concerns about the implications of such technology on productivity, pay and the motivation of translators and subtitlers. Moreover, there are concerns about the changes machine translation can have on a language, in terms of its lexical and syntactic richness, and its influence on the linguistic behaviour of a translator or subtitler, a phenomenon called priming. These are issues that are just starting to be investigated in audiovisual translation.

It was also clear from the vast majority of trainers who replied to our *Questionnaire* that they were very familiar with how to teach subtitling, themselves having professional freelancing experience in this field (over 85%). However, there was less familiarity with accessibility-linked topics, such as audio description, easy language or respeaking, and yet a reported interest in training as they were considered good opportunities for the profession. These results dovetail with European-level findings within the European Masters in Translation network (Valdez – Secară – Perez – Bywood, forthcoming). It is slightly worrying that over 47% of the respondents had not taken part in any further professional development activity in the past few years, but they nevertheless expressed interest in potential training.

In terms of assessment methods, many trainers report engaging students through team projects in more realistic tasks which combine technology and linguistics. Particularly important aspects from this assessment are peer feedback and marking, both of which support training in a large variety of languages and let students evaluate their work and those of their peers in order to justify their decisions and take responsibility for the final delivered product.

All of the above mentioned aspects possibly reflect the question of bridging the gaps between academia and industry. While on one hand, the practical experience of trainers significantly contributes to provision of training that meets the needs evident in the current industry; on the other, it can remain a challenge to keep up with a profession that continues to dynamically develop while covering the various areas and aspects that fall under present-day AVT practice. Being aware, it is essential to seek out possibilities for enabling an up-to-date, hands-on and authentic experience, while further potential can be found in trainee internships and joint projects of the industry, cultural institutions and in public sector and training institutions. In initial preparations, it is highly recommended to seek a sustainable, fair and transparent design.

To summarise, this project successfully offered, in our opinion, a snapshot of current AVT/A university training practices in Austria and Slovakia. The challenges outlined here are worthy of further investigation in future SAIA Action Austria – Slovakia projects and similar initiatives, as trainers remain greatly interested in continuing collaboration on these topics and enhancing knowledge and practice in AVT/A.

References

- Bolaños-García-Escribano, A., Díaz-Cintas, J., & Massidda, S. (2021). Latest advancements in audiovisual translation education. *The Interpreter and Translator Trainer*, 15(1), 1–12
- European Language Industry Survey. 2021. Available at: <https://euatc.org/elis2021/>
- Paulínyová, L., & Perez, E. (2021). Integration of Audiovisual Translation Training into a Translation Study Programme. *Translation and Interpreting Training in Slovakia*, 138–156
- Romero-Fresco, P. 2011. *Subtitling Through Speech Recognition: Respeaking*. Manchester: St. Jerome
- Valdez, S., Secară, A., Perez, E. & Bywood, L. (forthcoming). Audiovisual Translation and Media Accessibility Training in the EMT Network. *Journal of Audiovisual Translation*.

Didaktik des audiovisuellen Übersetzens – bewährte und innovative Verfahren in Österreich und der Slowakei

Die [Aktion Österreich – Slowakei](#) fördert die Entwicklung und Verstärkung bilateraler – österreichisch-slowakischer – Partnerschaften im Bereich der Hochschulbildung und Forschung. Sie finanziert Projekte, die in erster Linie darauf abzielen, die Zusammenarbeit zwischen den beiden Ländern in bestimmten Bereichen der Hochschullehre und Forschung zu fördern und zu verstärken. Die vorliegende Publikation berichtet über die Ergebnisse des Projekts (AT Ö-SR 2021-05-15-002) *Forschung und Didaktik des audiovisuellen Übersetzens – bewährte und innovative Verfahren (Researching and designing training for audiovisual translation – good practice and innovation)*, das von der [Aktion Österreich – Slowakei](#) finanziert wurde. Das Projekt entstand im Rahmen der Zusammenarbeit zwischen dem Lehrstuhl für Translationswissenschaft der Philosoph Konstantin-Universität in Nitra und dem Zentrum für Translationswissenschaft der Universität Wien und wurde von Oktober 2021 bis Oktober 2022 realisiert. Ziel des Projekts war es, die Zusammenarbeit im Bereich der Ausbildung und Forschung im audiovisuellen Übersetzen (AVÜ) und in der Medienzugänglichkeit (MZ) zwischen den beiden Ausbildungseinrichtungen und Ländern zu fördern, wobei das Anliegen des Projekts auf die Entwicklung von Curricula und Innovationen in diesen Bereichen gerichtet war. In dem Projekt wurde eine Analyse der fachlichen, technologischen und kulturellen Entwicklung in beiden Ländern sowie des weltweiten Fortschritts auf diesen Gebieten durchgeführt, um die Tragweite ihrer Auswirkungen auf die Lehre im Bereich des AVÜ und der MZ nachzuweisen.

Einführung und Projektbeschreibung

Das Projekt AT Ö-SR 2021-05-15-002 *Forschung und Didaktik des audiovisuellen Übersetzens – bewährte und innovative Verfahren* fördert die Zusammenarbeit zwischen Österreich und der Slowakei in der Lehre und Forschung im Bereich der audiovisuellen Übersetzung. Der Schwerpunkt des Projekts liegt vor allem auf der Erstellung von Curricula, die die fachliche, technologische und kulturelle Entwicklung in beiden Ländern widerspiegeln und deren Auswirkungen auf die Lehrkräfte in Betracht ziehen. Auf dem Gebiet des audiovisuellen Übersetzens weisen beide Regionen ähnliche Merkmale auf. Beide werden in der Regel als Synchronisationsländer eingestuft, doch die Veränderungen, die in den letzten Jahren insbesondere von den Fernsehveranstaltern, den neuen Sendeformen, den technologischen Entwicklungen im Bereich der Medien und der Übersetzung ausgingen sowie das zunehmende Interesse, Inhalte und Informationen leichter zugänglich zu machen, haben dazu geführt, dass auch in der Ausbildung zukünftiger audiovisueller Übersetzer auf diese Trends reagiert werden muss. Für die Ausbildungseinrichtungen war es stets eine Herausforderung, Übersetzungscurricula so aufrechtzuerhalten, dass sie die aktuellen fachlichen und technologischen Entwicklungen widerspiegeln und auf diese reagieren. Wegen der raschen Veränderungen und Entwicklungen

im Medienbereich ist es nicht immer einfach, im Unterricht im Bereich des AVÜ und der MZ auf diese dynamische Entwicklung zu reagieren. Deshalb ist es oft eine große Herausforderung, die Situationen, die die reale Praxis widerspiegeln, in den Unterricht zu integrieren. Darüber hinaus kann das breite Spektrum der verfügbaren Technologien für Lehrkräfte entmutigend sein, insbesondere in einigen europäischen Regionen (einschließlich unserer Region). In Bezug auf die Bewertung der Effektivität der Übersetzungstools und ihre Eingliederung in den Unterricht stehen die Lehrkräfte nicht nur vor wirtschaftlichen, sondern auch vor strategischen und verfahrenstechnischen Problemen. Zu den wichtigsten Anforderungen der Arbeitgeber in diesem Bereich gehören technologische Kompetenz, Kenntnisse der neuesten Übersetzungstools sowie gute Sprachkenntnisse. Die Anforderungen an die Praxis im Bereich des AVÜ sind zwar immer noch regional unterschiedlich, doch neue Tendenzen weisen auf eine deutlich zunehmende Globalisierung des Marktes hin, was sich folglich auch auf diejenigen auswirkt, die in diesen Sektoren arbeiten wollen. Bei der Gestaltung und Bewertung von Curricula fehlt es bis heute an Grundsätzen, die die lokalen Gegebenheiten berücksichtigen und die gleichzeitig international anwendbar sein könnten. Darüber hinaus mangelt es noch immer an Verständnis für die Bedürfnisse der Lehrkräfte und ihre Bedenken hinsichtlich der Einbeziehung von Aspekten dieser sich rasch verändernden technologischen Realität in den Unterricht. In dem Projekt untersuchen wir vor allem die oben genannten Gesichtspunkte. Wir geben einen Überblick über die verfügbaren Übersetzungstools, die möglichen Situationen und Verfahren im heutigen Unterricht sowie über die Leitlinien, die die Herausforderungen berücksichtigen, mit denen die Lehrkräfte konfrontiert sind. Wir präsentieren Vorschläge, wie diese Herausforderungen im Unterricht im Bereich des AVÜ in beiden Ländern wirksam angegangen werden könnten (auch mit möglicher Anwendung in anderen Regionen).

In diesem Zusammenhang bedarf es dringend einer stärkeren Verbindung zwischen den Akademikern und dem Studienfach sowie tief greifender Veränderungen bei der Gestaltung und Durchführung von Curricula, wobei auch der Einfluss von Veränderungen auf die Lehrkräfte in Betracht gezogen werden muss. Dieser Bedarf ist in zweierlei Hinsicht von entscheidender Bedeutung: erstens, um die Studierenden der Translationswissenschaft verantwortungsbewusst auf ihr erfolgreiches Wirken auf dem Arbeitsmarkt vorzubereiten und dadurch die geforderte Qualität audiovisueller Übersetzungen zu gewährleisten; zweitens, um den Lehrkräften bei der Anpassung an die Veränderungen im Unterricht allseitig behilflich zu sein und dadurch ihr Selbstvertrauen im Umgang mit diesen neuen Phänomenen zu stärken. Daher glauben wir, dass die Vorteile der Zusammenarbeit in diesem Bereich sowie die potenziellen Ergebnisse des Projekts und ihre langfristige Anwendung nicht nur für den Hochschulbereich sondern auch für andere Interessenten sehr wertvoll wären.

Ziel des Projekts ist es, sowohl den Stand der Lehre im Bereich des AVÜ und der MZ in Österreich und der Slowakei als auch die aktuellen Bedürfnisse und Fähigkeiten der Lehrkräfte in diesen beiden Ländern zu überprüfen, wobei der Schwerpunkt auf dem Einsatz von Technologien liegt. Um die Projektziele zu erreichen, organisierten die Projektteilnehmer zwischen Juni und September 2022 zwei Projekttreffen, das erste in Nitra und das zweite in Wien, sowie zwei Projekttreffen zur Dissemination. Das erste Projekttreffen zur Dissemination fand am 15. September 2022 in Wien statt. Ziel des Treffens war es, die Lehrkräfte und/oder Forscher aus Österreich und der Slowakei zusammenzubrin-

gen, um einen Raum für den Erfahrungsaustausch über bewährte Verfahren im Bereich des AVÜ und der MZ zu schaffen und um die Ergebnisse des Projektfragebogens, der sich mit den Schlüsselthemen des Unterrichts im Bereich des AVÜ und der MZ in beiden Ländern beschäftigte, zu verbreiten. Der Fragebogen zielte auf folgende Problembereiche ab: Erfahrungsgrad der Lehrkräfte im Unterrichten im Bereich des AVÜ und der MZ; Einsatz von Technologien; Öffnung neuer Horizonte bei der Lehre im Bereich des AVÜ und der MZ und schließlich Probleme bei der Lehre im Bereich des AVÜ und der MZ, mit denen die Lehrkräfte konfrontiert sind. Das zweite Projekttreffen zur Dissemination fand am 22. September 2022 in Nitra statt und umfasste einen Workshop zum Thema Technologien als Herausforderung in der Lehre im Bereich des AVÜ und der MZ sowie eine Diskussion über die Gestaltung, Umsetzung und Bewertung von Curricula. Während der beiden Veranstaltungen gingen wir auf die von den Lehrkräften im Bereich des AVÜ und der MZ vorgebrachten Fragen und Herausforderungen ein, diskutierten über Fallstudien zur Umsetzung dieser Themen in die Curricula in den beiden Ländern, stellten Links zu möglichen nützlichen Ressourcen bereit und tauschten bewährte Verfahren aus.

Ziel der vorliegenden Publikation ist es, die Ergebnisse des Fragebogens zu präsentieren, der an Forscher und Praktiker aus dem Bereich des AVÜ und der MZ in Österreich und der Slowakei verschickt wurde. Die Publikation enthält auch eine Zusammenfassung der wichtigsten Themen aus den Diskussionen mit Lehrkräften während des Projekttreffens zur Dissemination. Sie enthält auch Tipps für den Einsatz von Technologien im Bereich des AVÜ und der MZ, Bewertungsverfahren und Möglichkeiten, wie die Zusammenarbeit mit externen Partnern aus der Praxis oder dem dritten Sektor in den Unterricht integriert werden kann. Schließlich stellen wir zwei Fallstudien vor, die sich auf die Integrierung des AVÜ und der MZ an zwei Universitäten konzentrieren, und stellen Links zu weiteren nützlichen Quellen und Unterlagen bereit.

Partnerschaftliche Zusammenarbeit

Bei der Gestaltung und Aktualisierung von Curricula ist es nötig, die Anforderungen der Praxis im Bereich des AVÜ und der MZ gründlich und kontinuierlich zu untersuchen. Dabei werden die häufigsten, aber auch die neuesten Arten im Bereich des AVÜ und der MZ, wie etwa Synchronisation, Untertitelung, leichte Sprache (easy language) und Audiokommentar, berücksichtigt. Die Ähnlichkeiten in diesen Bereichen in Österreich und der Slowakei sowie die sich ändernden Entwicklungen in der Praxis in beiden Ländern machen die Zusammenarbeit zwischen den Projektpartnern, der Universität Wien und der Philosoph Konstantin-Universität in Nitra, besonders sinnvoll. Beide Universitäten bieten in ihren Masterstudienprogrammen Unterricht im Bereich des AVÜ und der MZ für eine Vielzahl von Sprachkombinationen an. Dies beweist ihre Erfahrung in diesem Bereich, bietet aber zugleich auch die Möglichkeit, die Ergebnisse zu überprüfen und mit einer umfangreichen Auswahl von Teilnehmern aus beiden Universitäten Strategien vorzuschlagen. Als Mitglieder des renommierten Netzwerks European Master's in Translation (EMT), das von der Generaldirektion Übersetzung der Europäischen Kommission koordiniert wird, kooperieren die beiden Universitäten auch im Rahmen der Forschung und Lehre der Übersetzungskompetenz.

Audiovisuelles Übersetzen und Medienzugänglichkeit in der Unterrichtspraxis an Universitäten in Österreich und der Slowakei – Themen, Tools und Herausforderungen (Ergebnisse des Projektfragebogens)

Um die aktuelle Situation der Lehre im Bereich des AVÜ und der MZ an slowakischen und österreichischen Universitäten zu beschreiben und zu reflektieren, erstellten die Projektpartner einen Fragebogen und kontaktierten Lehrkräfte aus mehreren Ausbildungseinrichtungen in beiden Ländern. Hauptziel des Fragebogens war es, die aktuellen Bildungsverfahren und die im Unterricht verwendeten Tools zu identifizieren und mehr über die Profile der Lehrkräfte und über die Herausforderungen, mit denen sie im Unterricht konfrontiert sind, zu erfahren. Außerdem sollte der Fragebogen zu einer Diskussion über Möglichkeiten einer potenziellen Zusammenarbeit führen, um die festgestellten Probleme in Zukunft besser angehen zu können.

Der Fragebogen wurde auf der Grundlage der Ergebnisse einer größeren europäischen Umfrage zum Unterricht im Bereich des AVÜ und der MZ im Rahmen des European Masters in Translation (EMT) (Secară – Valdez – Perez – Bywood, im Druck) erstellt. Der Fragebogen wurde im Rahmen einer Pilotforschung getestet, an der slowakische und österreichische Lehrkräfte teilgenommen haben. Die Kommentare und Empfehlungen aus der Testphase wurden in die finale Version des Fragebogens eingearbeitet, die online über Google Forms an Leiter von Übersetzungsstudiengängen, Lehrkräfte und Kollegen in Österreich und Nitra verschickt wurde. Die Antworten wurden über einen Zeitraum von 12 Wochen, d. h. vom 2. Juni bis zum 30. August 2022, gesammelt.

Es wurden insgesamt 17 eingegangene Antworten (n=17) analysiert, 8 kamen von österreichischen und 9 von slowakischen Lehrkräften. Ihre durchschnittliche Unterrichtserfahrung belief sich auf 11 Jahre, wobei die Spanne von 3 Jahren bis 30 Jahre reichte. Bezüglich der Erfahrung mit Unterricht im Bereich des AVÜ und der MZ lag die durchschnittliche Unterrichtserfahrung mit 5 Jahren deutlich niedriger. Das Spektrum der Befragten reichte von Anfängern bis zu Lehrkräften mit fünfzehnjähriger Unterrichtserfahrung in diesem Fachgebiet.

Profile und Spezialisierung der Lehrkräfte

Die meisten Lehrkräfte (15), die an der Umfrage teilnahmen, gaben an, dass sie über eigene Erfahrungen in diesem Bereich verfügen (siehe Abbildung 1). Dabei handelte es sich in erster Linie um Erfahrungen mit interlingualer Untertitelung (9), Untertitelung für Hörgeschädigte (7), Übersetzung für Synchronisation und Dialogbearbeitung (5). Drei der Befragten gaben auch Erfahrung in Bezug auf die Verfügbarkeit von Diensten und die Zugänglichkeit von Webseiten (3) an, während ein Befragter Erfahrung in Bezug auf Audiokommentar (1) und ein weiterer Befragter diesbezüglich Untertitelung im Theater (1) angab. Die Lehrkräfte mit praktischer Erfahrung arbeiten vor allem mit nationalen Synchronstudios, nationalen und internationalen Lokalisierungsfirmen, kulturellen und öffentlichen Einrichtungen sowie Filmfestivals, Museen und Live-Events zusammen.

Haben Sie praktische Erfahrung im Bereich des AVÜ und der MZ?

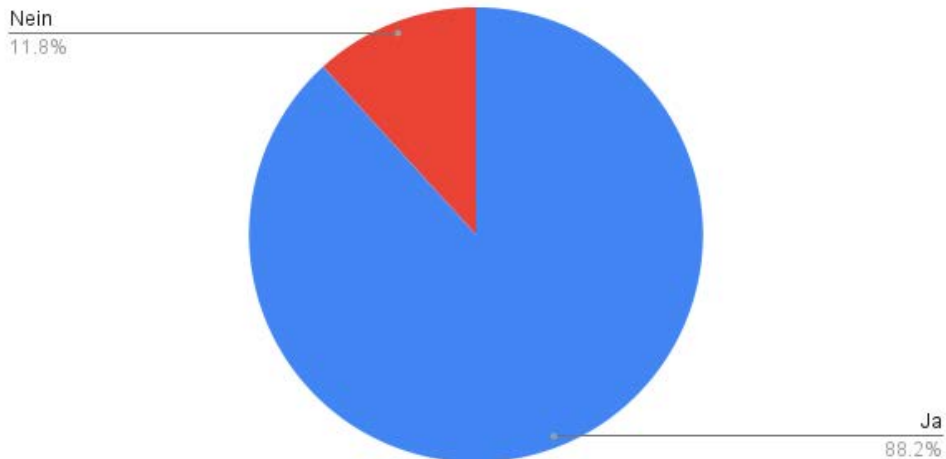

Abbildung 1: Lehrkräfte mit praktischer Erfahrung im Bereich des AVÜ und der MZ

In Bezug auf die Bereiche des AVÜ und der MZ, auf die sich die Lehrkräfte spezialisieren, haben wir folgende Ergebnisse festgestellt: 9 der Befragten befassen sich in sehr großem, großem oder mittlerem Umfang mit der interlingualen Untertitelung, 7 der Befragten in sehr großem, großem oder mittlerem Umfang mit der Untertitelung für Hörgeschädigte, 6 der Befragten in sehr großem, großem oder mittlerem Umfang mit dem Audiokommentar für Sehbehinderte und 3 der Befragten in sehr großem, großem oder mittlerem Umfang mit der Untertitelung durch Respeaking (siehe Abbildung 2). Als weitere Spezialgebiete nannten die Befragten AVÜ-Technologien, Zugänglichkeit von Webseiten, Lokalisierung, Zugänglichkeit von technischen Dokumentationen, Filmdolmetschen und Voice-over.

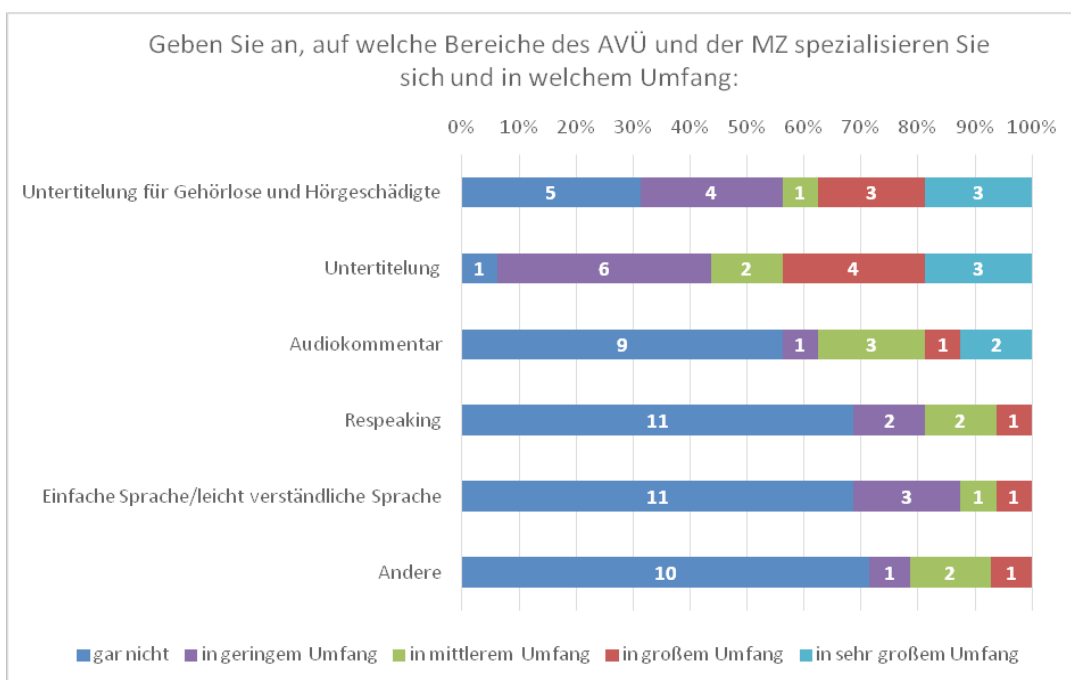

Abbildung 2: Didaktische Schwerpunkte der Lehrkräfte

Um einen besseren Einblick in die Profile der Lehrkräfte zu erhalten, interessierten sich die Autoren dieser Publikation auch dafür, ob, in welchem Bereich und wo die Lehrkräfte ihr Wissen und ihre Fachkenntnisse im Bereich des AVÜ und der MZ weiterentwickeln. Wir fanden heraus, dass mehr als die Hälfte der Lehrkräfte (9) in den letzten 5 Jahren eine Ausbildung im Bereich des AVÜ und der MZ absolviert hatten (siehe Abbildung 3). In folgenden Bereichen haben sie versucht, sich weiterzubilden und ihr Wissen zu vertiefen: leicht lesbare/verständliche Sprache, kollaborative Tools für blinde Dolmetscher, die mit Speech-to-text Tools arbeiten, Untertitelung, Web- und PDF-Verfügbarkeit, inklusive Bildung, Zugänglichkeit in Kunst und Kultur, Untertitelung für Hörgeschädigte, Audiokommentar, Synchronisation für Kinder und Liedübersetzung. Die Lehrkräfte wiesen aufgrund ihrer eigenen Erfahrungen auf konkrete Weiterbildungsmöglichkeiten hin, und zwar auf die Veranstaltung *Von der Übersetzung bis zur Zugänglichkeit* (EMT Sommerschule für die Lehrkräfte (Nitra, 2021; Rom 2022), Schulungen in diesem Bereich, Konferenzen und Workshops.

Haben Sie in den letzten 5 Jahren an einer Weiterbildung für die Lehrkräfte im Bereich des AVÜ, der MZ teilgenommen?

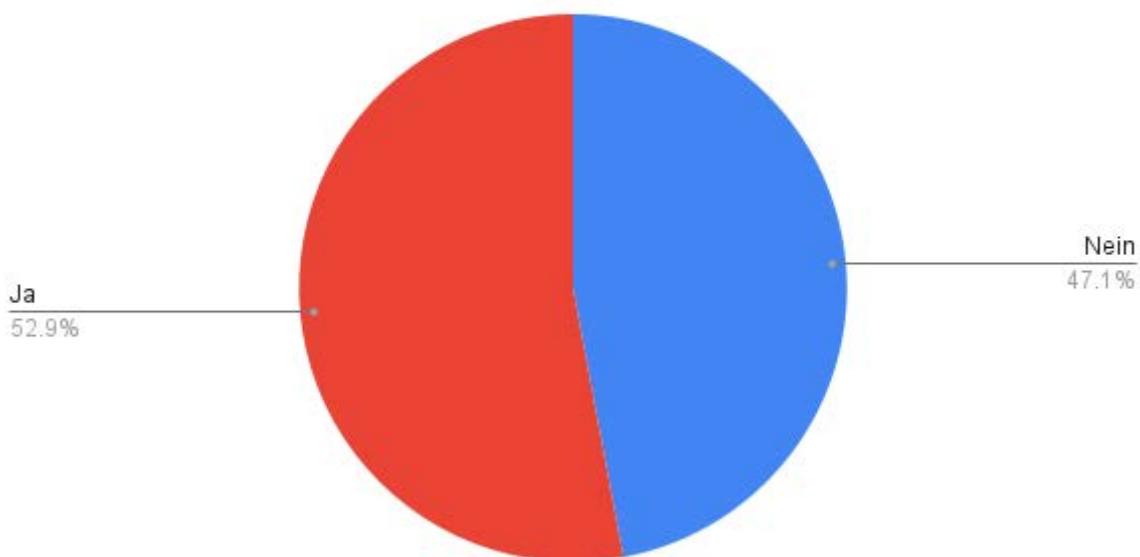

Abbildung 3: kontinuierliche Weiterbildung der Lehrkräfte

Außerdem gaben alle 17 befragten Lehrkräfte auch weitere Interessenbereiche an, in denen sie ihre Fähigkeiten verbessern könnten. Zu den wichtigsten gehören: Einsatz von Tools (Übersetzungstools und Halbautomatisierung/Automatisierung), Medienzugänglichkeit (Untertitelung für Hörgeschädigte, Live-Untertitelung, Audiokommentar, Voice-over, leicht lesbare/verständliche Sprache), professionelle Arbeitsmethoden, Projektmanagement, andere technische Fähigkeiten (Verarbeitung von Text, Video, Inhalt), theoretische Konzepte (AVÜ-Theorie, Theorie der Multimodalität).

Themen, Tools und Technologien im Unterricht

Die Befragten wurden auch gebeten, anzugeben, welche Bereiche des AVÜ und der MZ und in welchem Umfang sie in die Unterrichtspraxis integrieren. Einer der häufigsten Bereiche sind die Schlüsselprinzipien des Transfers im AVÜ und in der MZ. Zwölf der befragten Lehrkräfte werden sie in sehr großem, großem und mittlerem Umfang in den Unterricht einführen. Der am zweithäufigsten angegebene Bereich ist der Unterricht in spezifischen Genres und Tools im Bereich des AVÜ und der MZ, der von 10 der befragten Lehrkräfte in sehr großem, großem und mittlerem Umfang praktiziert wird. An dritter Stelle wurde der Themenbereich Arbeitsaufgaben und -verfahren aufgeführt, der von 8 der befragten Lehrkräfte in sehr großem, großem und mittlerem Umfang behandelt wird. Die Gesamtergebnisse aus diesem Bereich sind unten zusammengefasst (siehe Abbildung 4).

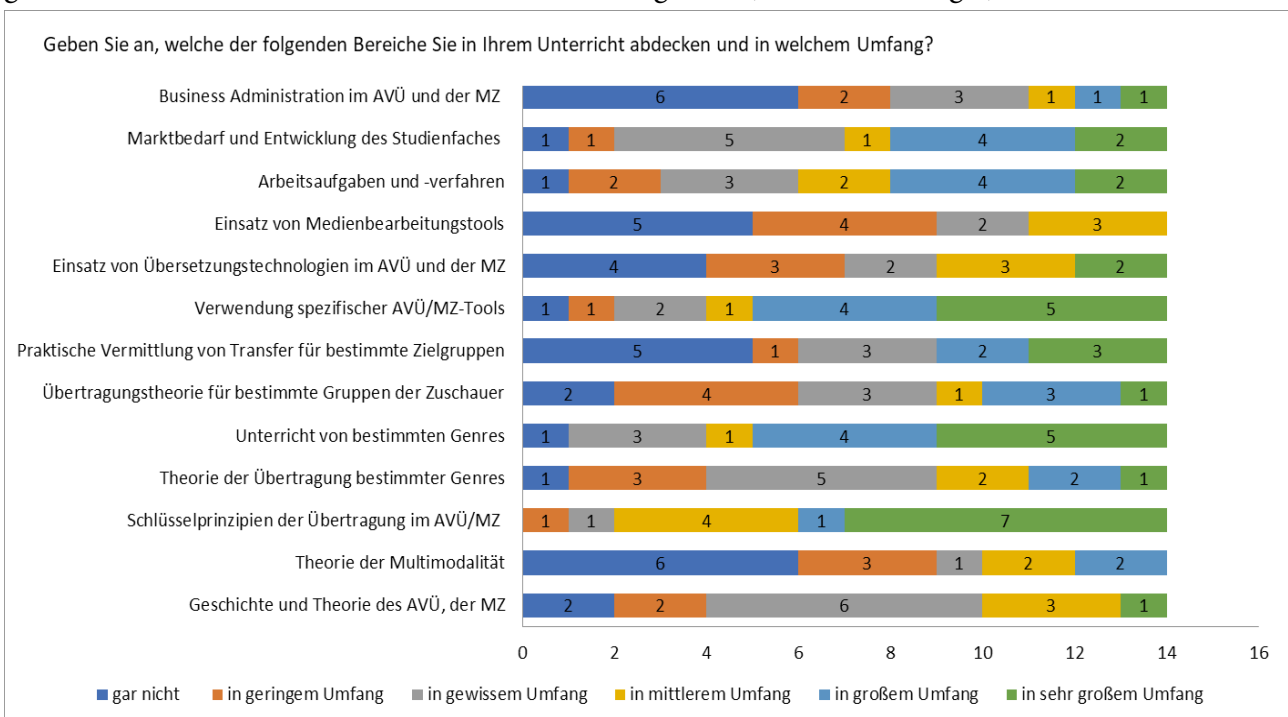

Abbildung 4: Im Kurs behandelte Themenbereiche

Im Zusammenhang mit den im Unterricht im Bereich des AVÜ und der MZ verwendeten Tools und Technologien wurde festgestellt, dass Freeware-Untertitelungssoftware (Aegisub, Subtitle Edit, Subtitle Workshop, Amara) überwiegen. Sie werden sowohl in spezialisierten Computerräumen als auch auf privaten Computern der Studierenden eingesetzt. Nur zwei der befragten Lehrkräfte bestätigten, dass sie Übersetzungstools verwenden, und zwar insbesondere SDL Trados. Zu anderen Tools, die in Verbindung mit dem Unterricht im Bereich des AVÜ und der MZ aufgeführt wurden, gehören Fab-Subtitler (1), VisualSubSync (1) und Dragonfly (3). Zudem gaben die Befragten an, dass sie in Zukunft gern auch weitere Tools in den Unterricht integrieren würden, und zwar beispielsweise Autohotkey, sonstige Tools, die Sprachtechnologie verwenden, EZTitles, FAB, Annotation Edit, ZOO Digital und Frazier Audiodescription. Die Gesamtergebnisse aus diesem Bereich sind unten zusammengefasst (siehe Abbildung 5)

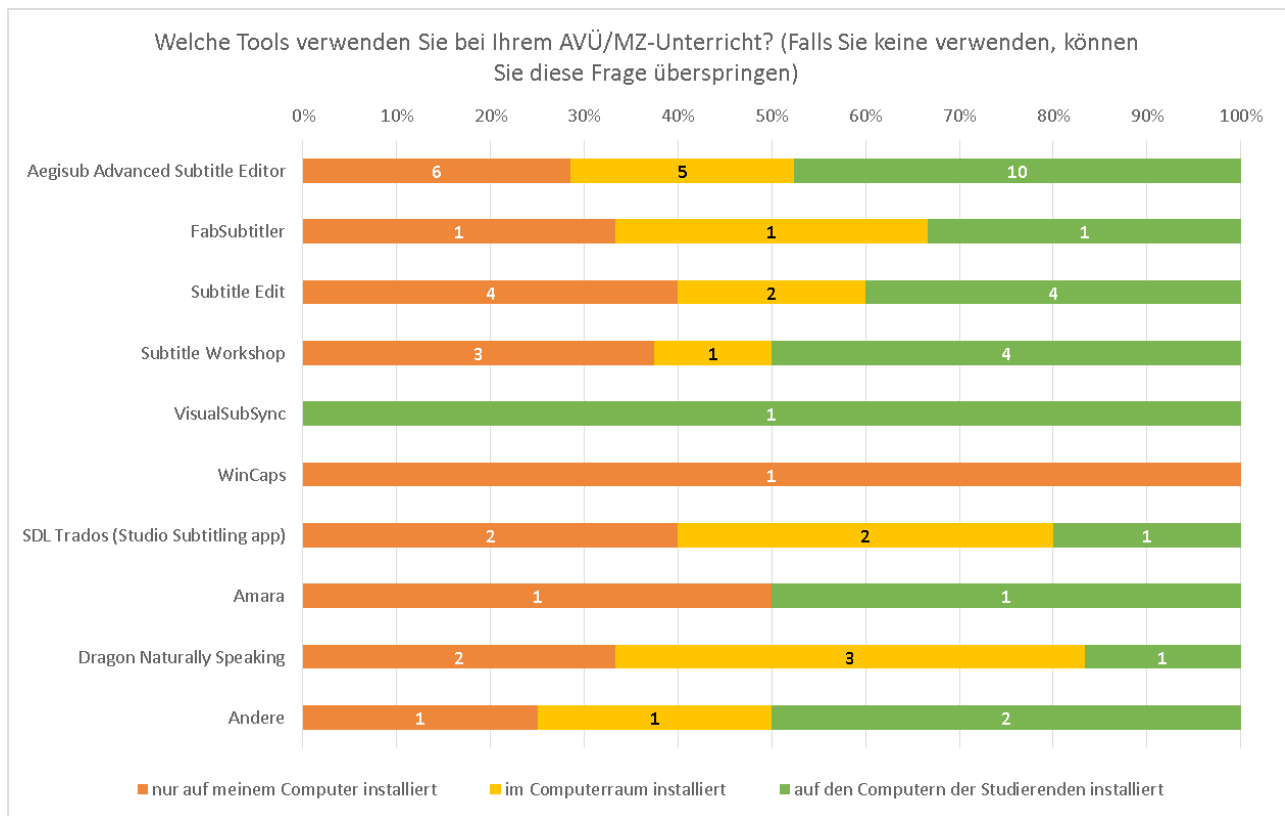

Abbildung 5: Im Unterricht verwendete Tools und Technologien

Herausforderungen und Chancen im Unterricht

Im letzten Teil des Fragebogens (in Form einer offenen Frage) konnten die Lehrkräfte mögliche Herausforderungen und Chancen im Unterricht, vor denen sie stehen (oder stehen könnten), auflisten. Potenzielle Probleme wurden von 8 Befragten hervorgehoben – vor allem in Bezug auf den technologischen Fortschritt und die Verfügbarkeit von Lizenzen, den Zugang zu verlässlichem Unterrichtsmaterial, die Schulung und den Zugang zu funktionalen maschinellen Übersetzungstools für das AVÜ, den Zugang zu automatisierten Tools, den Mangel an Praktikumsplätzen für Studierende und die sich verschlechternden Arbeitsbedingungen für zukünftige Übersetzer im Bereich des AVÜ. Zu den Chancen äußerten sich 9 Befragte. Laut ihren Antworten erblicken sie diese hauptsächlich in der Stärkung der Zusammenarbeit zwischen der akademischen Welt, dem Fachbereich, den Zielgruppen und den Anbietern von Tools. Des Weiteren werden in den Antworten auch die Möglichkeit, neue Anwendungsbereiche zu schaffen, sowie die Erweiterung von Weiterbildungsangeboten sowie die Steigerung der Anzahl von Konferenzen, Workshops und Plattformen für die weitere Zusammenarbeit reflektiert.

Die wichtigsten Herausforderungen und Chancen für AVÜ und MZ in der Unterrichtspraxis

Die Ergebnisse des Projektfragebogens zeigen, dass sich die Lehrkräfte hauptsächlich auf die praktische Lehre im Bereich des AVÜ und der MZ konzentrieren und dabei spezifische AVÜ/MZ-Tools und Software verwenden. Die Lehrkräfte aus Österreich und der Slowakei sind sich bewusst, dass es wichtig ist, mit den Medienentwicklungen, Trends und neuen Technologien in diesem Studienfach Schritt zu halten. Allerdings sehen sie die dynamische Entwicklung und die technologische Verbesserung der Tools nicht nur als Chance, sondern auch als potenzielle Komplikation. In der Diskussion wurde auch eine Reihe pragmatischer Fragen angesprochen. Diese Fragen bezogen sich auf die Leitung und Bewertung der Seminargruppe (z. B. in einsprachigen vs. mehrsprachigen Gruppen, in Bezug auf bestimmte Arbeitsverfahren und Aufgaben sowie in Bezug auf die Auswertung der Gruppenarbeit). Um Leitlinien in diesem Bereich festzulegen, fassen die Autoren dieser Publikation die wichtigsten Empfehlungen und Beispiele für bewährte Verfahren zusammen, die sie bei den Diskussionen und Projekttreffen mit Lehrkräften in der Slowakei und Österreich gesammelt haben.

Tools und Technologien

Technologien haben die meisten Bereiche unseres Lebens durchdrungen, wobei die Lehre und Forschung im Bereich des AVÜ und der MZ keine Ausnahmen sind. Die Erhebung über die europäische Sprachindustrie (European Language Industry Survey) ELIS 2021 zeigt deutlich, dass Technologien auch im Bereich des AVÜ und der MZ verstärkt eingesetzt werden. Zu dem am stärksten technologisch geprägten Bereich im AVÜ und in der MZ gehört die Untertitelung, entweder die interlinguale, d. h. wenn man von einer Sprache in eine andere übersetzt, oder die intralinguale, d. h. wenn man die gleiche Sprache wie im Original in Untertiteln umformuliert, in der Regel für hörgeschädigte Zuschauer. Es steht eine ganze Reihe von Untertitelungstools zur Verfügung: von kostenlosen Tools wie z. B. Aegisub, SubtitleEdit und Subtitle Workshop bis zu kostenpflichtigen Tools wie Spot, OONA und ZOO Subs. Die Ergebnisse des Fragebogens zeigen einerseits, dass die Lehrkräfte in gewissem Maße Untertitelungstools verwenden, andererseits aber auch, dass sie sich im Umgang mit ihnen sowohl aus theoretischer als auch aus praktischer Sicht gern verbessern würden. Deshalb geben wir einen kurzen Überblick über die möglichen Vor- und Nachteile in verschiedenen Untertitelungstools.

Untertitelungstools

Die Befragten, die an unserer Umfrage teilgenommen haben, verwenden zur Bearbeitung von Untertiteln am häufigsten die kostenlose Applikation Aegisub. Angesichts dieses Preisvorteils ist ihre Verwendung verständlich: sie hat gut ausgearbeitete Editorfunktionen samt einem leistungsstarken Helfer, erlaubt den Import und Export in die wichtigsten Untertitelformate, unterstützt die Hauptvideoformate und hat verschiedene Foren für Benutzer. Zudem erfordert eine der Versionen keine

Installation. Die Applikation kann beim Unterricht der interlingualen Untertitelung und der Untertitelung für Gehörlose verwendet werden. Ausgehend von den Erfahrungen der Lehrkräfte hat dieses Tool jedoch auch mehrere Nachteile: Es erfordert das Sharing und die lokale Speicherung von Video- und Untertiteldateien, verfügt nur über begrenzte Möglichkeiten der Zusammenarbeit und wird nur sporadisch weiterentwickelt, was es bei der Integration der neuesten technologischen Fortschritte gewissermaßen unkalkulierbar macht. Die Beliebtheit dieses Tools bei den Lehrkräften deutet jedoch auf ein nicht zu unterschätzendes Know-how hin.

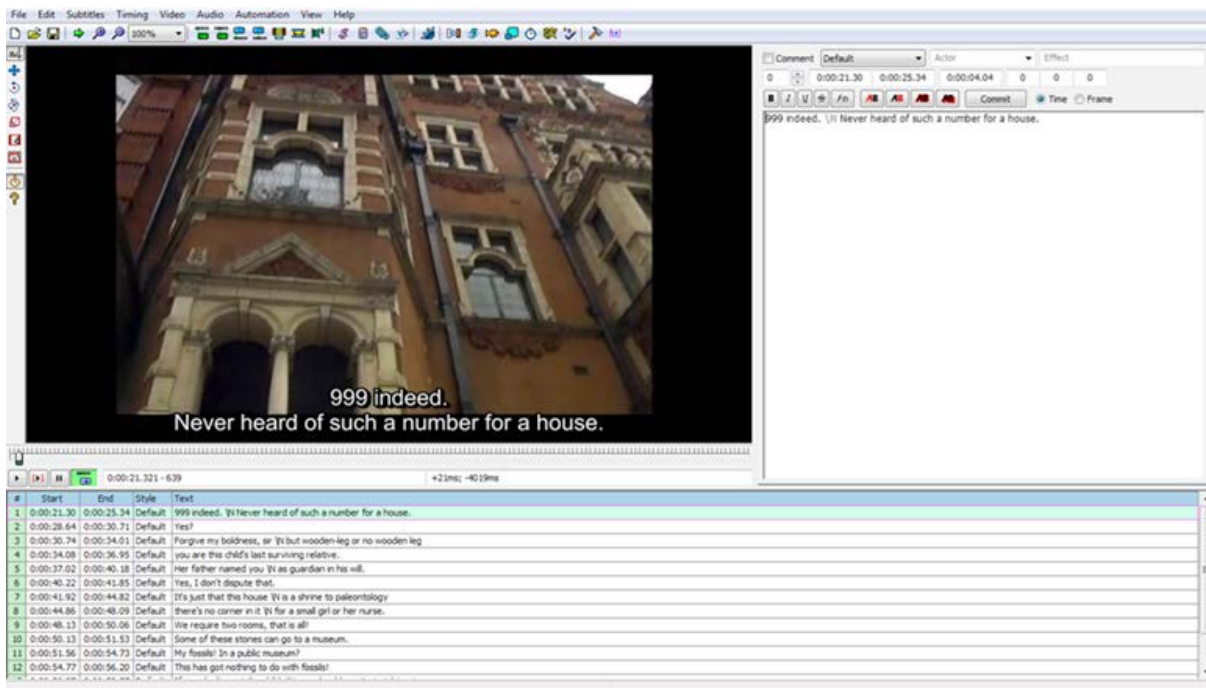

Bild 1: Aegisub Untertitelungsumgebung

Wir berücksichtigen auch die Tatsache, dass die Verwendung von kostenpflichtigen Untertitelungstools durch die begrenzte Anzahl von akademischen Partnerschaften zwischen Entwicklern von Untertitelungstools und Universitäten eingeschränkt sein kann. In der Welt der Übersetzung und Lokalisierung sind solche Beziehungen völlig üblich und ermöglichen den Universitäten einen kostenlosen Zugang zu Tools. Wir werden dieses Thema im nächsten Teil der Publikation weiter erörtern. Zum Zeitpunkt der Erstellung dieser Publikation und auf der Grundlage unseres Wissens bot nur ein Entwickler von cloudbasierten Untertitelungstool – [ZOODigital](#) – ein systematisches Programm – [ZOO Academy](#) – an, das es ermöglicht, seine Untertitelungstechnologie namens [ZOOsubs](#) im Unterricht zu verwenden. Die Entwicklungsfirma bietet auch Zugang zu seinem Synchronisationsprodukt [ZOODubs](#).

ZOOsubs ist eine kostenpflichtige, cloudbasierte Untertitelplattform, die über viele Internetbrowser zugänglich ist. Die Lehrkräfte begrüßen auch, dass es nicht installiert werden muss, da sie immer öfter nicht nur in Situationen, die einen persönlichen Kontakt erfordern, wie z. B. in spezialisierter Computerräumen, sondern auch in hybrider oder Online-Umgebung arbeiten müssen. Da die Lehrkräfte das gesamte Arbeitsverfahren online leiten, haben sie unmittelbaren Zugriff auf alle Datei-

en der Studierenden und einen Überblick über den Fortschritt der einzelnen Untertitelaufgaben. Sowohl die Video- als auch die Untertiteldateien werden online gespeichert, so dass gemeinsames Teilen von Dateien beim Unterricht nicht erforderlich ist. Die Studierenden können an ihren Untertitelaufgaben online zusammenarbeiten. Dies kann faktisch bedeuten, dass mehrere Studierende Zugriff auf die Untertiteldatei haben und diese bearbeiten können. Sie können auch an der Entwicklung von Glossaren, in der Phase der Revision und des Post-editing, einschließlich der Verwendung der Fehlertypologie, mitarbeiten. Das Tool ermöglicht die Anwendung üblicher Arbeitsverfahren. Auf diese Weise können die Lehrkräfte den Studierenden praktische Aufgaben zeigen oder zuweisen, und zwar von der Texteingabe oder der Erstellung eines Transkripts bis hin zu Untertitel-Timing, technischer Qualitätskontrolle, Übersetzung und Überprüfung durch Kunden. Die Plattform bietet auch verschiedene Überarbeitungsfunktionen, so dass die Lehrkräfte sehr einfach ein systematisches Feedback zu den Dateien der Studierenden geben können. All diese Vorteile müssen jedoch von den Lehrkräften sorgfältig abgewogen werden, vor allem wenn man bedenkt, wie viel Zeit die Bildung und Leitung einer Gruppe erfordert.

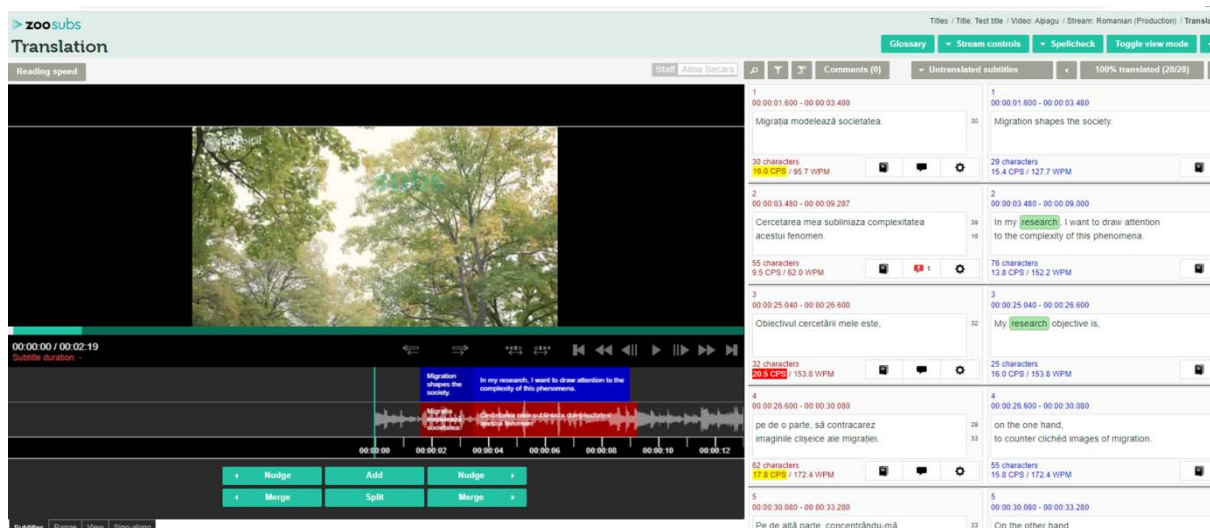

Bild 2: ZOOsubs-Übersetzungsumgebung

CAT-Untertitelungstools

Da die kostenpflichtigen AVÜ-Tools in den meisten Fällen weiterhin Lizenzgebühren verlangen, haben die Lehrkräfte begonnen, die Untertitelfunktionen in üblichen CAT-Tools zu nutzen, die jetzt als Übersetzungsumgebungstools (TEnT) bezeichnet werden. Viele von ihnen bieten akademische Partnerschaftsprogramme an und stellen den Universitäten ihre Tools ebenso kostenlos zur Verfügung wie verschiedene Unterlagen für Bildungszwecke oder Möglichkeiten der Zertifizierung. Da sie auch den Vorteil haben, andere Funktionen wie Terminologieverwaltung, Translation Memory oder maschinelle Übersetzung zu nutzen, werden sie für den Unterricht im Bereich des AVÜ und der MZ immer attraktiver.

In der Praxis werden häufig Dateien verwendet, die als Mustervorlage für die Untertitelung von Videos in mehreren Sprachen dienen. Eine typische Vorlage enthält einen Originaldialog oder Text, der übersetzt werden muss, der jedoch bereits segmentiert und mit dem Video synchronisiert ist. Dieser Vorgang wird manuell oder automatisch im Untertitelungssystem durchgeführt. Diese Dateien werden dann an die Übersetzer geschickt, die die Anweisung bekommen, nur den Ausgangstext zu übersetzen und die Zeitcodes, d. h. den synchronisierten Teil, nicht zu ändern. Die Vorlagen sind in der Regel in Formaten wie SRT, TXT oder VTT vorhanden. Es handelt sich im Grunde genommen um die Textdateien mit Zeitangaben, die in CAT-Tools verarbeitet werden können. Die Filter des CAT-Tools wählen dann nur den Text aus, der übersetzt werden soll, während die Zeitcodes ausgeblendet bleiben. Sobald die Übersetzung fertig ist, werden der Zieltext und die Timecode-Informationen in der Exportphase automatisch wieder verbunden.

```

SUBTITLE: 1      TIMEIN: 10:00:02:13      DURATION: 02:04 TIMEOUT: 10:00:04:17
It was in 1503

SUBTITLE: 2      TIMEIN: 10:00:04:19      DURATION: 04:21 TIMEOUT: 10:00:09:15
that Leonardo Davinci began work
on the portrait of a Florentine lady.

SUBTITLE: 3      TIMEIN: 10:00:09:23      DURATION: 04:14 TIMEOUT: 10:00:14:12
It was to become the most personal
and obsessive project of his career.

SUBTITLE: 4      TIMEIN: 10:00:14:14      DURATION: 02:16 TIMEOUT: 10:00:17:05
He worked on the picture
for over a decade

```

Bild 3: Vorlage mit Angaben zu Nummerierung, Text, Timing und Anzeigedauer der Untertitel

[memoQ Academic Programme](#) bietet kostenlose Bildungslizenzen, die im Unterricht eingesetzt werden können. Das Übersetzungstool memoQ ermöglicht den Import und die Verarbeitung häufiger Untertiteldateiformate wie SRT, das oft für Vorlagen verwendet wird. Darüber hinaus verfügt die Gesellschaft über das [memoQ Video Preview Tool](#), was es dem Übersetzer ermöglicht, beim Übersetzen einer Vorlage in memoQ die übersetzten Untertitel synchron mit dem Video zu sehen. Der Übersetzer kann auch weitere Funktionen des Tools wie z. B. Translation Memories, Terminologie-Datenbanken oder Plug-ins für die maschinelle Übersetzung nutzen. Man kann sogar eine automatische Qualitätskontrolle anwenden, um Fehler im Zusammenhang mit der Überschreitung der Zeilenlänge oder Lesegeschwindigkeit (cps) anzuzeigen.

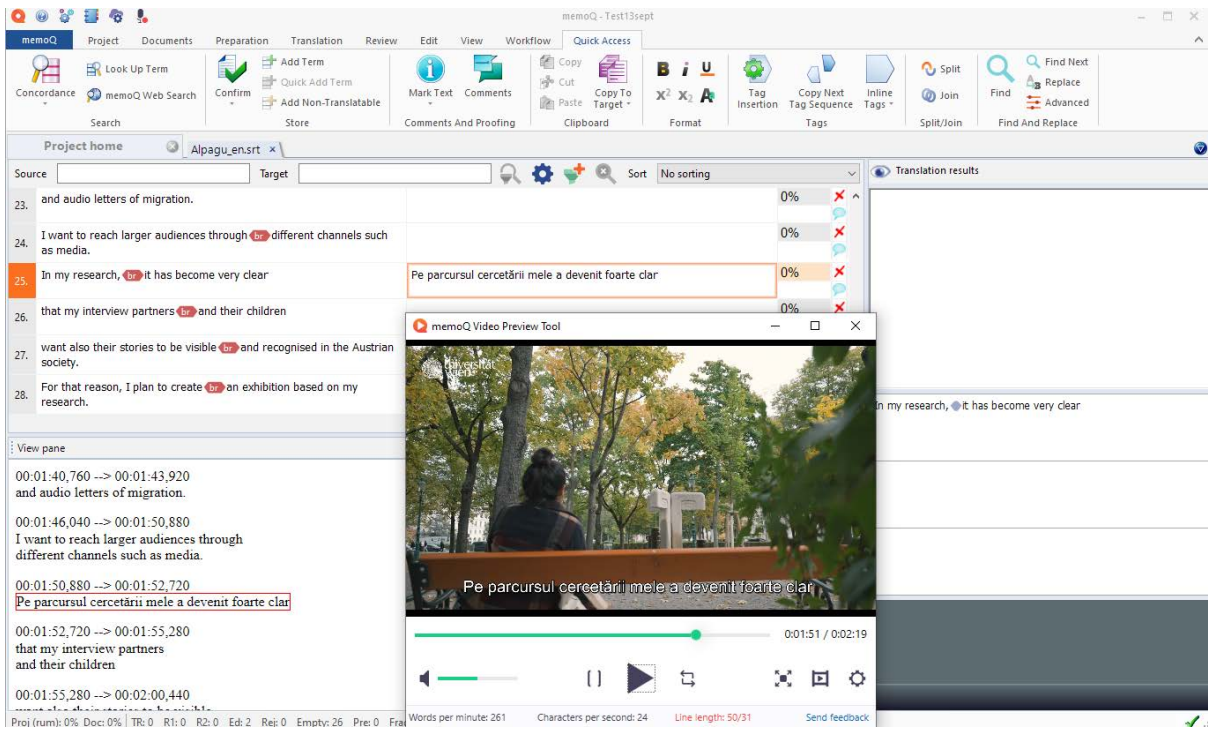

Bild 4: In memoQ bearbeitete und für die Übersetzung bereite Vorlage

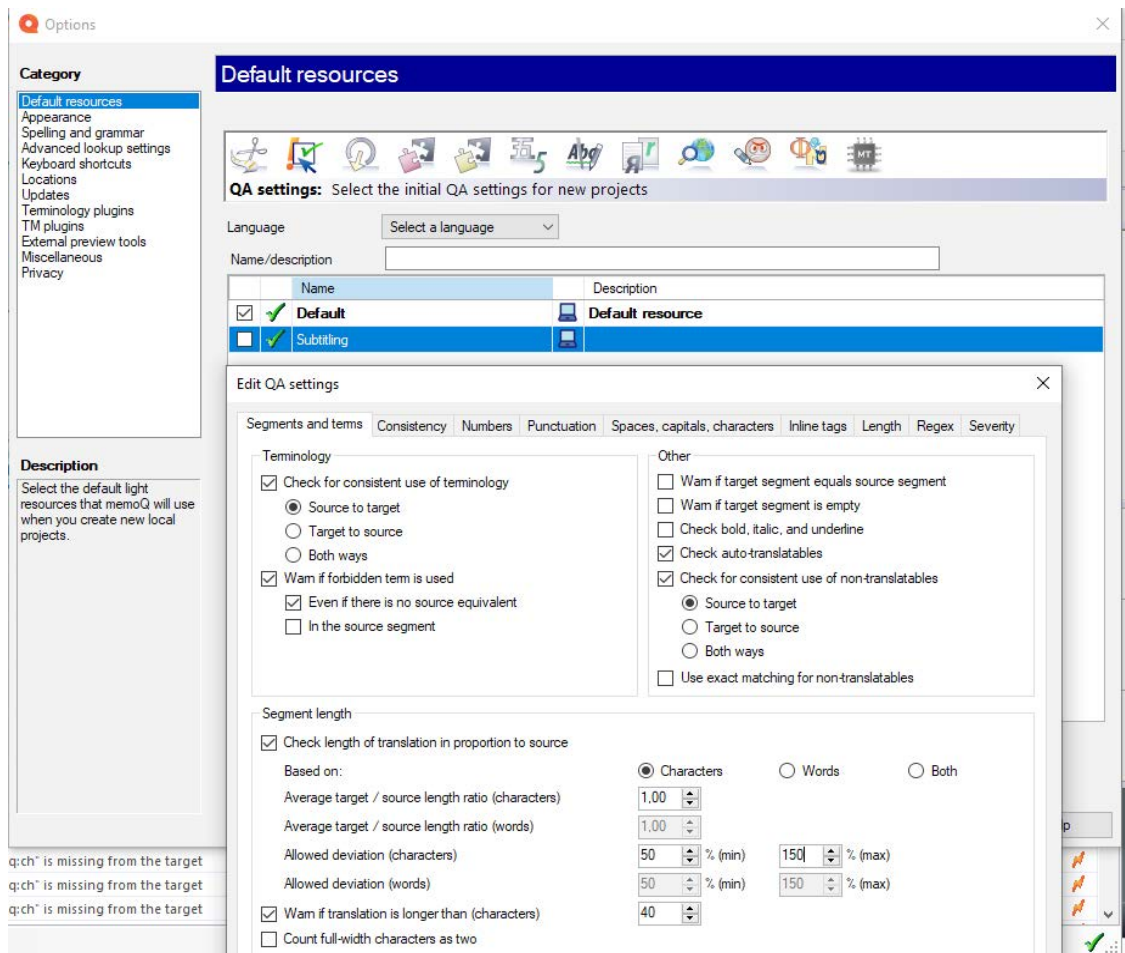

Bild 5: Funktionen der Qualitätskontrolle

RWS Campus Technology for Universities ist ein Programm, das von RWS für Ausbildungseinrichtungen angeboten wird. Sein Hauptprodukt **Trados Studio** unterstützt die Bearbeitung und Übersetzung von Vorlagen. Wie das bereits erwähnte memoQ verfügt es über vorinstallierte Filter, so dass es SRT-, webVTT- oder STL-Dateien importieren und in den Übersetzungsprozess einbinden kann. Es kann dann Terminologie-Datenbanken, Translation Memories, Plugins für die maschinelle Übersetzung sowie effektive Qualitätskontrollfunktionen und ein spezielles Modell zur Bewertung der Übersetzungsqualität, das die FAR-Methodik verwendet, nutzen. Mithilfe des **Studio Subtitling plugin** können die Übersetzer an einer Untertiteldatei arbeiten und gleichzeitig ihre Untertitel auf dem Video-Vorschaubildschirm sehen, die mit dem Video synchronisiert sind.

DE

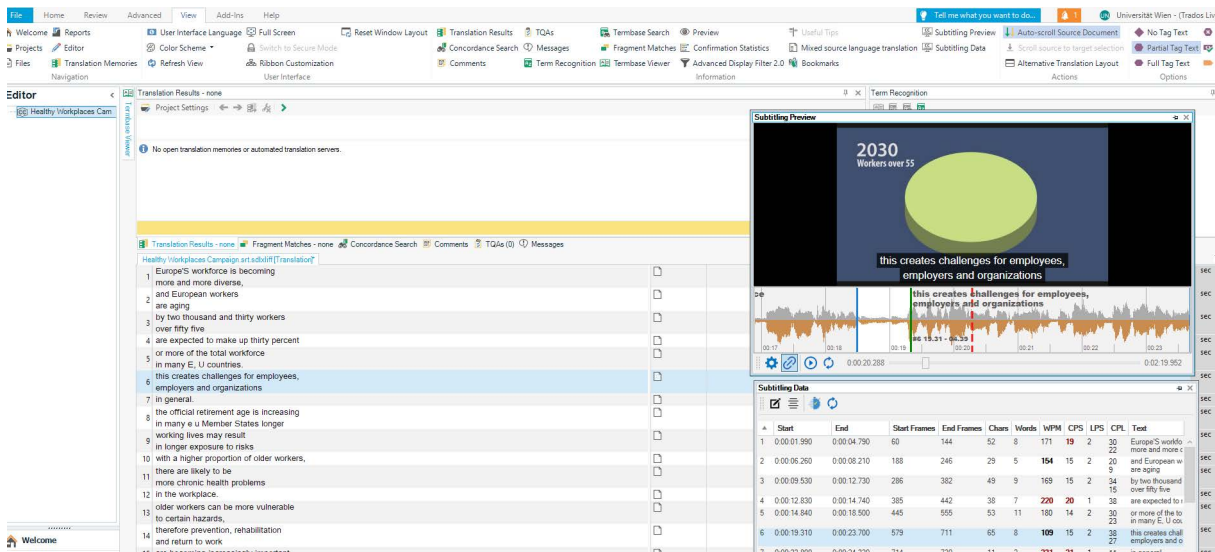

Bild 6: SDL Untertitelungsumgebung – Datei Help

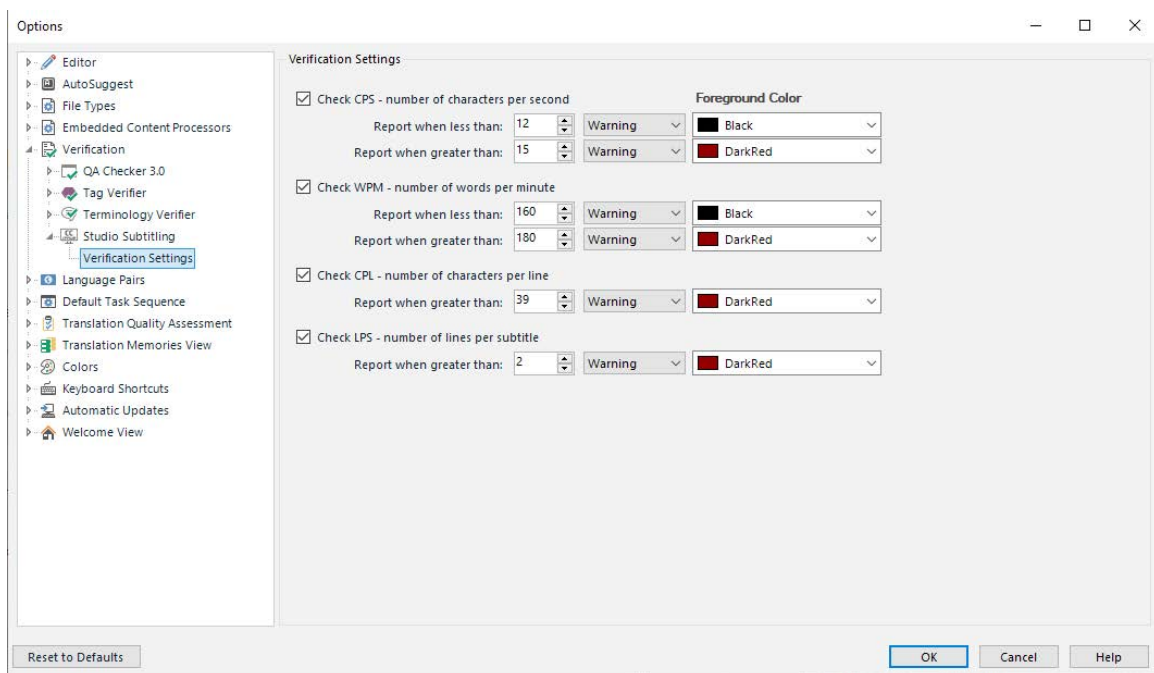

Bild 7: Tools bieten auch Qualitätskontrollfunktionen

Weitere Technologien

Wie die Befragten in unserem Fragebogen angaben, können Aufgaben im Zusammenhang mit der Medienzugänglichkeit sowohl in der Lehre als auch in der beruflichen Laufbahn trotz relativ geringer Fachkenntnisse in Bereichen wie Respeaking, Audiokommentar, verständliche und leicht lesbare Sprache als eine Gelegenheit angesehen werden. Daher werden sprachbezogene Technologien stufenweise in den Unterricht integriert (Valdez – Secară – Perez – Bywood, im Druck). In der audiovisuellen Übersetzung gehört Respeaking (die Nacherzählung von Text) durch Spracherkennung zur Erstellung von Untertiteln für Gehörlose zu einem gut erforschten Bereich (Romero-Fresco, 2011). Die Ergebnisse zeigen, dass dieses Tool eine höhere Produktivität und mehr Zeit für den Unterricht gewährleistet als traditionelle Methoden zur Erstellung solcher Untertitel. Infolgedessen sind die Spracherkennungsprogramme wie Nuance Dragon NaturallySpeaking Professional Individual ein Bestandteil der Curricula. Da die Entwicklung solcher Tools stark von der jeweiligen Sprache abhängt, profitieren nicht alle Sprachen gleichermaßen von ihrer Entwicklung. Zum Beispiel [Dragon Professional Individual](#) ist derzeit nur für Niederländisch, Englisch, Französisch, Deutsch, Italienisch und Spanisch verfügbar. Die Lehrkräfte anderer Sprachen, die Respeaking in ihren Unterricht einbeziehen möchten, müssen andere Tools verwenden, wie z. B. [Newton Dictate](#) für Slowakisch, Kroatisch oder Polnisch. Darüber hinaus bietet die Funktion Tools/Voice Typing in Google Text & Tabellen (Google Docs) den Zugang zur Aufnahme in einer Vielzahl von Sprachen und könnte für einige Diktier- und Respeaking-Übungen verwendet werden. Was den Audiokommentar betrifft, können die Lehrkräfte sowohl kostenlose als auch kostenpflichtige Tools wie z. B. <https://youdescribe.org/>, [Frazier](#) oder ZooSubs verwenden. Da die Zahl der Themen im Bereich der MZ und im AVÜ-Curricula weiter zunimmt, wird der Zugang zu speziellen Tools immer wichtiger. Die Lehrkräfte sahen in der maschinellen Übersetzung einerseits eine potenzielle Bedrohung, andererseits aber auch ein zentrales Thema für die Zukunft des Unterrichts im Bereich des AVÜ, das erforscht und angemessen in den Unterricht integriert werden sollte.

Zusammenarbeit mit dem Fachbereich und der Berufspraxis: eine Gelegenheit, authentische Unterrichtsbeispiele zu verwenden

Für Akademiker, Studierende, aber auch für Lehrkräfte als künftige „Multiplikatoren“ scheint die Stärkung der Verbindungen zum Mediensektor eine der wichtigsten Möglichkeiten zu sein, mit den neuesten Trends und Entwicklungen im Bereich der audiovisuellen Übersetzung als auch der Medienzugänglichkeit Schritt zu halten (Bolaños-García-Escribano – Díaz-Cintas – Massidda, 2021). Eine verstärkte Zusammenarbeit hilft den Universitäten dabei, auf die Erwartungen des Marktes zu reagieren und Verbindungen zu potenziellen Arbeitgebern aufzubauen, so dass die Studierenden anhand der authentischen Beispiele Erfahrungen sammeln und in eine gute berufliche Praxis geleitet werden können. In den beiden Regionen, die im Rahmen des Projekts untersucht wurden, nimmt diese Zusammenarbeit unterschiedliche Formen an. Es geht dabei größtenteils um die Zusammenarbeit mit Kultureinrichtungen, Filmfestivals, lokalen Behörden, dem öffentlichen Sektor sowie Lokalisie-

rungsfirmen und Sprachdienstleistungsunternehmen. Die Ergebnisse der Projekttreffen lassen darauf schließen, dass die Vorteile einer solchen Kooperation für die Studierenden sehr motivierend und inspirierend sein können, da sie künftige Arbeitgeber kennenlernen und Kontakte für die Zukunft knüpfen können. Die Kooperation ist für eine ganze Reihe von Kompetenzen wertvoll, sei es sprachliche und kulturelle Kompetenz, Übersetzungskompetenz, technologische Kompetenz, aber auch Kompetenz im Zusammenhang mit der Erbringung von Dienstleistungen oder der Verbesserung der spezifischen persönlichen und interpersonellen Fähigkeiten, die eine solche Zusammenarbeit erfordert. Abgesehen von den Vorteilen einer solchen Zusammenarbeit bestätigen jedoch die Erfahrungen der Lehrkräfte, wie wichtig es ist, einen transparenten, nachhaltigen und fairen Rahmen für die Zusammenarbeit mit klar definierten (idealerweise vertraglich vereinbarten) Bedingungen und Arbeitsverfahren zu entwickeln, die die Studierenden schützen.

Während der beiden Projekttreffen zur Dissemination wurde häufig das Thema der Bewertung des AVÜ angesprochen. Man diskutierte über die Notwendigkeit eines weiteren Austauschs bewährter Verfahren in diesem Bereich. Die Projektteilnehmer kamen zu dem Schluss, dass ein gemeinsamer Aspekt des Unterrichts im Bereich des AVÜ vor allem die Gruppenbewertung ist und dass es daher sinnvoll ist, den Einsatz von Beispielen und Technologien zu erforschen, die dieses kollaborative Lernen und Bewerten ermöglichen. Die Gruppenbewertung hat sich als besonders nützlich im Zusammenhang mit dem Untertitelungsunterricht erwiesen, und zwar dann, wenn am Kurs Studierende verschiedener Sprachkombinationen teilnehmen. Die Lehrkräfte können dann den Studierenden kein Feedback zu ihren Untertiteln in bestimmten Sprachen geben. Die Studierenden mit einer Sprachkombination können in Kleingruppen von maximal vier Personen arbeiten, um sich gegenseitig Feedback zu bestimmten Sprachen zu geben. Im Studienfach Übersetzen und Dolmetschen ist die Simulation des realen Übersetzungsprozesses gut dokumentiert – der Übersetzungsunterricht besteht aus Gruppenprojekten, bei denen die Studierenden verschiedene Positionen einnehmen. Dies kann auch beim Untertitelungsunterricht erreicht werden, bei dem die Gruppenbewertung verschiedene Positionen für jeden beteiligten Studierenden umfassen könnte, und zwar vom Projektmanager über den Ersteller der Vorlagen bis hin zum Ersteller des Untertitels und Qualitätsprüfer. Bei einer solchen Gruppenbewertung kommt üblicherweise eine potenziell ungleiche Arbeitsteilung vor, aber gegenseitiges Feedback und Benotung können eine nützliche Lösung sein. Die Studierenden bewerten sich gegenseitig, gleichzeitig arbeiten sie jedoch in einer Situation, in der sie Entscheidungen treffen und für die Bewertung anderer verantwortlich sein müssen. Darüber hinaus müssen sie gut durchdachte Argumente anführen, die auf Übersetzungstheorien oder -verfahren beruhen, die zuweilen auch in separaten Teilen des Kurses vermittelt werden. Aufgrund der Anforderung an die Studierenden, eine Selbstbewertung vorzunehmen und parallel zu verfolgen, wie viel Zeit sie für die Durchführung von Gruppenprojekten brauchen, können sie über die eigene Leistung sowie über Fragen der Produktivität und des Zeitmanagements, die für ihre Ausbildung und ihre berufliche Entwicklung wichtig sind, nachdenken. Wenn solche Gruppenbewertungen auf Dateien beruhen, die in einem authentischen Umfeld verwendet werden – z. B. Studierende untertiteln Videos der Kommunikationsabteilung der Universität –, ist die Anstrengung umso größer. Zugleich steigt die Motivation, gute Leistungen zu erbringen.

Unterricht im Bereich des AVÜ und der MZ am Lehrstuhl für Translationswissenschaft der Philosoph Konstantin-Universität in Nitra

Die ersten Ausbildungsaktivitäten im Zusammenhang mit AVÜ in der Slowakei entstanden in den 60er Jahren des vorigen Jahrhunderts aus den Bedürfnissen der Praxis und einzelner professioneller – insbesondere Synchronisations- – Einrichtungen. In dieser Zeit bildete sich in den Filmstudios Bratislava – Koliba eine wichtige Generation von Synchronsprechern heraus, die durch die Schule des Begründers der slowakischen Synchronisation, Svätopluk Šablatura, vertreten wurde. Aus dieser Schule ging eine moderne Generation von Synchronsprechern, Regisseuren und künstlerischen Leitern ebenso wie eine Generation von Übersetzern, Dialogbearbeitern und ersten slowakischen Untertitlern (Paulínyová – Perez, 2018) hervor. Bis zum Ende des 20. Jahrhunderts zeigte man jedoch außerhalb von Synchronisationseinrichtungen nur wenig Interesse an der Lehre im Bereich des AVÜ. Die Synchronstudios boten weiterhin praktische Ausbildung und gelegentlich auch Seminare für die Öffentlichkeit zum Thema Synchronisation und Dialogbearbeitung an. An Universitäten wurden nur sporadisch Vorlesungen zum Thema Übersetzung ausgewählter sprachlicher Aspekte (z. B. Vulgarismen, Filmuntertitel, Humor, Kulturspezifika usw.) oder Seminare zu ausgewählten Aspekten der Übersetzung von Untertiteln abgehalten. Sie fanden vor allem im Rahmen von außerakademischen Veranstaltungen und Workshops statt, die von den Universitäten und Berufsverbänden mitorganisiert wurden.

Im akademischen Jahr 2009/2010 führte der Lehrstuhl für Translationswissenschaft der Philosoph Konstantin-Universität in Nitra seine ersten Kurse im Bereich des AVÜ ein. Er war der erste Lehrstuhl in der Slowakei, der AVÜ offiziell in die Lehrpläne der Masterstudiengänge Übersetzen und Dolmetschen aufgenommen hat. Obwohl die Slowakei als ein Synchronisationsland wahrgenommen wird, konzentrierten sich die ersten Kurse auf die Untertitelung, da die Nachfrage danach in der Region langsam stieg. Kurz darauf fanden in Nitra mehrere außerakademische Aktivitäten statt. In Zusammenarbeit mit dem Lehrstuhl für Translationswissenschaft der Philosoph Konstantin-Universität in Nitra und dem Verband Audiovisual Translators Europe wurde die erste slowakische Konferenz zum Thema Audiovisuelle Übersetzung organisiert.

AVÜ und MZ werden heutzutage im Rahmen mehrerer Lehrveranstaltungen in Nitra angeboten, meist auf Masterstufe in Form von Wahlpflichtfächern und Wahlseminaren. Dabei handelt es sich in der Regel um Lehrveranstaltungen, die in einer bestimmten Sprachkombination aus einer Fremdsprache (Englisch, Deutsch, Russisch und Spanisch) und Slowakisch unterrichtet werden. Ab der Akkreditierung im akademischen Jahr 2022/2023 können sich alle Studierende des Lehrstuhls erstmals im dritten Studienjahr im Kurs Multimodaler Text in der Übersetzung, der sich nicht auf eine bestimmte Sprachkombination bezieht, mit AVÜ und MZ auseinandersetzen. Was das Studium von AVÜ auf Masterstufe betrifft, so wird bisher die umfassendste Ausbildung denjenigen Studierenden zuteil, die in einer Sprachkombination mit Englisch studieren – also der Mehrheit der Stu-

dierenden des Lehrstuhls. Wegen der derzeitigen Personalstrategie ist es nicht möglich, Spezialisten für alle Sprachkombinationen und Ausbildungsbereiche bereitzustellen, was ein häufiges Problem bei den Übersetzungsstudiengängen in der Region ist, die sich auf bestimmte Sprachen konzentrieren. Im Rahmen aller Lehrveranstaltungen ist der Unterricht praxisorientiert; er spiegelt die Nachfrage des heimischen Marktes wider, wendet AVP-Tools und -Software an und führt die Studierenden in verschiedene Aspekte des Berufs des Übersetzers ein (ethische, wirtschaftliche, administrative und rechtliche Aspekte).

Die Ausbildung im Bereich des AVÜ und der MZ auf Masterstufe ist in zwei Grundmodule unterteilt. Das erste Modul, Audiovisuelles Übersetzen, führt in die wichtigsten Konzepte und ihre pragmatischen Aspekte beim Übersetzen ein (Multimodalität, audiovisueller Text, Übersetzung und Spezifika des Transfers). Anschließend konzentriert es sich auf die praktische Vermittlung der Synchronübersetzung und der Dialogbearbeitung (übersetzungsspezifische, formale und transferbezogene Aspekte) und später, in der zweiten Hälfte des Semesters, auf die praktische Vermittlung der interlingualen Untertitelung (übersetzungsspezifische, formale, technische und transferbezogene Aspekte). Das Modul befasst sich auch mit den Besonderheiten der Synchronisierung und der Untertitelung in der Praxis, insbesondere im Hinblick auf Möglichkeiten, Kontexte, Arbeitsbedingungen und Berufsethik. Die Zahl der eingeschriebenen Studierenden, die in zwei Seminargruppen aufgeteilt sind, beträgt in der Regel 40 bis 50. Die Studierenden erhalten individuelle Bewertungen für 4 praktische Aufgaben (Synchronübersetzung, Synchrondialogbearbeitung, Untertitelung von Videos mit populärwissenschaftlichen Themen, Untertitelung von Spielfilmen).

Das zweite, der Medienzugänglichkeit gewidmete Modul, ist derzeit für alle Masterstudierende - unabhängig von ihrer Sprachkombination - offen. Nach einer Einführung in die Grundkonzepte (multimodaler Text, Empfänger mit besonderen Bedürfnissen, Medienzugänglichkeit und Übertragungsbesonderheiten) folgt eine praktische Schulung zur Untertitelung für Gehörlose und zum Audiokommentar für sehbehinderte und blinde Menschen. In beiden Bereichen werden authentische audiovisuelle Materialien, verfügbare Tools und Technologien im Unterricht verwendet, formale, technische und Transferspezifika analysiert und praktische Informationen über Möglichkeiten, Arbeitsbedingungen und Berufsethik im nationalen Kontext der Untertitelung für Gehörlose und des Audiokommentars vermittelt. Die Zahl der eingeschriebenen Studierenden, die in zwei Seminargruppen aufgeteilt sind, beträgt in der Regel 30 bis 40. Die Studierenden erhalten individuelle Bewertungen für 4 praktische Aufgaben (Untertitelung populär-wissenschaftlicher Videos für Gehörlose, Untertitelung von Spielfilmen für Gehörlose mit besonderem Fokus auf die Audio- und Musikebene und Audiokommentar für populär-wissenschaftliche Videos und Spielfilme).

Studierende, die ihre Fähigkeiten im Bereich der MZ weiter vertiefen möchten, können dank der neuen akkreditierten Masterstudiengänge Übersetzen und Dolmetschen auch einen Wahlkurs unter der Bezeichnung Inklusive Kommunikation und Übersetzung belegen.

Ziel dieses Kurses ist es, die Bereiche vorzustellen, die bisher in der Ausbildung von Übersetzern und Dolmetschern nicht behandelt wurden, und zwar nicht nur in Nitra, sondern im ganzen Land. Der Schwerpunkt liegt dabei auf einer detaillierten Analyse der spezifischen Bedürfnisse der Empfänger in verschiedenen Kontexten (sprachlichen, sensorischen und kognitiven).

Neben den einzelnen AVÜ- und MZ-Modulen wird im Rahmen des Master-Pflichtmoduls Professionelle Aspekte der Übersetzertätigkeit auch besondere Aufmerksamkeit der Erbringung von Dienstleistungen und des Erwerbs persönlicher und zwischenmenschlicher Kompetenzen der zukünftigen Übersetzer im Bereich des AVÜ gewidmet. Ein Drittel des Lehrplans für dieses Modul umfasst folgende Komponenten:

- Preis, Arbeitsbedingungen, Marktbedürfnisse im Bereich des AVÜ, der MZ
- Verträge, Ausschreibungen und Budgetplanung im Bereich des AVÜ, der MZ
- Urheberrecht, nationale Gesetzgebung und Zusammenarbeit mit ausländischen Auftraggebern im Bereich des AVÜ, der MZ

Studierende, die ihre Fähigkeiten außerhalb der Universität weiterentwickeln möchten, können bei Firmen, die Untertitelung für Gehörlose gewährleisten, bei Filmfestivals oder bei kulturellen Veranstaltungen verschiedene Praktika absolvieren und zugleich auch bei verschiedenen humanitären Projekten zusammenarbeiten. Unsere Erfahrungen in diesem Bereich zeigen, dass solche Praktika und Kontakte mit dem Berufsstand den Studenten ermöglichen, besser auf die Erwartungen des Marktes zu reagieren und Verbindungen zu potenziellen künftigen Auftraggebern herzustellen. Außerdem bieten sie sowohl den Studierenden als auch den Lehrkräften reale Erfahrungen in verschiedenen Kontexten und stärken die Verbindungen zwischen dem Fachbereich und der akademischen Welt. Darüber hinaus machen sie die Praktikanten (und „Auftraggeber“) mit bewährten Transferverfahren bekannt und belehren beide Seiten über die Berufsethik (z. B. in Bezug auf Urheberrecht, Autorenschaft, Vertraulichkeit usw.). Zu den wichtigsten Vorteilen für den Unterricht gehören:

- praktisch bezogene Lehre in einem realen Umfeld (realer Auftraggeber, reale Aufgabe, reale Leistung und reale Verantwortung),
- Anwendung aller Fähigkeiten der Übersetzungskompetenz unter Einsatz von Technologien (AVÜ-Tools, Übersetzungstools),
- Entwicklung von Kompetenzen in den Bereichen Erbringung von Dienstleistungen und Entwicklung von zwischenmenschlichen und intrapersonellen Kompetenzen in der Praxis,
- Arbeitserfahrung in einem sicheren Umfeld unter strenger Aufsicht.

Jede Zusammenarbeit im Rahmen des Praktikums wird zwischen allen Parteien (der aufnehmenden Institution, dem Lehrstuhl und dem Studierenden) vertraglich vereinbart, wobei die Bedingungen für die Zusammenarbeit, die Arbeitsverfahren, die Lehr- und Bewertungsverfahren sowie die Vergütung der Studierenden, die Autorenrechte und die Referenzen für ihre Arbeit garantiert werden. Dieses Konzept trägt dazu bei, eine faire, transparente und nachhaltige Zusammenarbeit für alle Beteiligten zu gewährleisten. Der Lehrstuhl für Translationswissenschaft überprüft regelmäßig die Rückmeldung über die Beschäftigungsfähigkeit seiner Absolventen. Laut dieser Rückmeldung findet die Mehrheit der Studierenden, die erfolgreich an einem Praktikum im Bereich des AVÜ und der MZ teilgenommen haben, nach Abschluss des Hochschulstudiums eine Vollzeit- oder Teilzeitbeschäftigung im Bereich des AVÜ und der MZ.

Unterricht im Bereich des AVÜ und der MZ am Zentrum für Translationswissenschaft der Universität Wien

Das Zentrum für Translationswissenschaft (ZTW) der Universität Wien ist eine von 20 wissenschaftlichen Einheiten (Fakultäten und Zentren) der Universität Wien. Das ZTW bietet eine Ausbildung im Bereich der transkulturellen Kommunikation und des Übersetzens und Dolmetschens im Bachelor-Studiengang Transkulturelle Kommunikation sowie in folgenden vier Master-Studiengängen an: Fachübersetzen und Sprachindustrie; Übersetzen in Literatur – Medien – Kunst; Dialogdolmetschen und Konferenzdolmetschen. Das Studium am Zentrum für Translationswissenschaft kann in 14 Sprachen absolviert werden. AVÜ und MZ sind in den Lehrplänen sowohl des Bachelor- als auch des Masterstudiums in Kursen integriert, die sich mit barrierefreier Kommunikation, Übersetzen und technologiegestütztes Medienübersetzen befassen.

Der folgende Teil der Publikation gibt einen Überblick darüber, wie AVÜ in den Kurs Technologiegestütztes Medienübersetzen im Rahmen des Masterstudiums integriert ist. Der Kurs ist obligatorisch, wird in englischer Sprache unterrichtet, hat eine maximale Teilnehmerzahl von 60 Studierenden, besteht aus wöchentlichen 90-minütigen Seminaren und ist mit 4 ECTS bewertet.

Der Kurs ist halb praktisch, halb theoretisch und forschungsorientiert angelegt, so dass die Lehrkräfte neue Themen sowohl aus theoretischer als auch aus praktischer Sicht einführen können. Er wird von allen Studierenden abgelegt, d. h. von Studierenden mit allen 14 am ZTW angebotenen Sprachkombinationen. Ziel des Kurses ist es, die Studierenden in die Techniken und Technologien einzuführen, die für das audiovisuelle Übersetzen und die Medienzugänglichkeit relevant sind. Der Kurs bietet einen Überblick über die wichtigsten Verfahren in der audiovisuellen Übersetzung sowie praktische Übungen und Leitlinien zu Themen wie interlinguale Untertitelung, einsprachiges Untertiteln für Gehörlose, Audiokommentar, leicht lesbare Sprache und Zugänglichkeit von Webseiten. Dank der spezialisierten Technologie erhalten die Studierenden einen Überblick über den audiovisuellen Übersetzungsmarkt und zugleich die Möglichkeit, sich in praktischen Übungen mit ausgewählten Medienquellen mit der entsprechenden Software vertraut zu machen. Was die erworbenen Kenntnisse und Kompetenzen nach Abschluss des Kurses betrifft, so sollten die Studierenden in der Lage sein:

- die Besonderheiten des AVÜ und der MZ zu beschreiben, insbesondere das Zusammenwirken von auditiven, visuellen und sprachlichem Komponenten;
- Kenntnisse über sprachliche, kulturelle, fachliche und politische Fragen nachzuweisen, die für diese Bereiche relevant sind;
- Kenntnisse über Einschränkungen, die mit den Formen des AVÜ verbunden sind, nachzuweisen;
- spezifische praktische Fertigkeiten im Bereich des AVÜ zu zeigen, wie z. B. Textkomprimierung, Untertitel-Timing, Untertitelbearbeitung;
- Grundprinzipien der bewährten Verfahren in Bereichen wie leicht lesbare Sprache, Audiokommentar, Zugänglichkeit von Webseiten, Untertitelung und Respeaking einzuhalten und anzuwenden;

- sachkundige Entscheidungen auf der Grundlage von Genre, Zweck und Zielgruppe zu treffen;
- die betreffende Software selbstständig oder in Gruppen zu nutzen, um Aufgaben gemäß den gegebenen Anweisungen zu erledigen;
- einen Überblick über die spezifische Forschungsliteratur zu haben.

Die Kursbewertung entspricht den Bewertungseinschränkungen der Universität Wien und des ZTW und umfasst folgende drei Elemente, von denen jedes weniger als 50 % der Gesamtbewertung des Kurses ausmacht: Teilnahme am Kurs und Online-Aktivitäten (35 %), Gruppenpräsentation (25 %) und kritische Analyse (40 %). Um den Kurs erfolgreich zu bestehen, müssen die Studierenden alle Aufgaben erfüllen und mindestens 60 % der Gesamtbewertung erreichen.

Während des zwölfwöchigen Kurses werden folgende Themen vorgestellt, diskutiert und praktisch geübt: Grundlagen der verschiedenen Arten der audiovisuellen Übersetzung, Medienzugänglichkeit, praktische Anwendung von barrierefreien Webseiten und leicht lesbarer Sprache, Sprachtechnologien und ihre Anwendung in der Übersetzung und im Respeaking, Typologie und Analyse der Fehler beim Respeaking, Grundsätze des Audiokommentars und seine praktische Anwendung, Untertitelung und Untertitelqualität, Vorlagen, ein Gruppenprojekt, das die Untertitelung, Post-Editing maschineller Übersetzung sowie Finanzaspekte des Arbeitsverfahren bei der Untertitelung umfasst, Präsentation des Projekts, Selbstbewertung und Bewertung anderer, Feedback von der Lehrkraft. Zur Unterrichtsunterstützung in diesen Bereichen werden verschiedene Tools eingesetzt. ZooSubs z. B. wird für Audiokommentar und Untertitelung sowie für Post-Editing neuronaler maschineller Übersetzungen unter Verwendung der Fehlertypologie, Dragon NaturallySpeaking und Googlevoice zum Diktieren und Nacherzählen von Text (Respeaking), Trados Studio und/oder memoQ und ihre entsprechenden Untertitelungsfunktionen für Übersetzungsvorlagen benutzt. Online-Tools wie [Analyse my writing](#) und [Ace it](#) werden verwendet, um die Lesbarkeit und Zugänglichkeit von Webseiten zu bewerten. Im Rahmen des Unterrichts können folgende Quellen verwendet werden:

- [AVT Guidelines and Policies](#) von ESIST bietet eine Liste von Richtlinien aus verschiedenen Ländern bezüglich Untertitelung und Audiokommentar;
- [ADLABPRO](#) bietet eine große Auswahl an Quellen für den Audiokommentarunterricht;
- [ILSA](#) umfasst Quellen für den Unterricht des interlingualen und intralingualen Live-Respeaking;
- Das Projekt [Inclusion Europe](#) legt in verschiedenen EU-Sprachen Grundsätze zum Thema leicht lesbare Sprache vor;
- Der frei verfügbare Kurs [Digital Accessibility Foundations](#), der vom W3C-Konsortium entwickelt wurde, erwies sich als besonders hilfreich in Website-Verfügbarkeit; weitere Quellen findet man auf den Webseiten: [Web Accessibility Initiative](#), [WebAim](#) oder dem [Accessibility Developer Guide](#).

Es ist zu beachten, dass dieser Unterricht eine Kombination aus sprachlichen und technischen Fähigkeiten erfordert und dass die Lehrkräfte ihre Kenntnisse ständig vertiefen und vervollkommen müssen. Darüber hinaus haben die Studierenden möglicherweise unrealistische Erwartungen, z. B. da-

hingehend, dass die automatische Übersetzung Sendequalität erreichen kann. Der Unterricht wendet sich daher Beispielen zu, die zeigen, wo die Technologie die menschliche Arbeit positiv unterstützen kann und wo sie Hindernisse mit sich bringt. Solche Kurse sollten idealerweise durch Kurse ergänzt werden, die sich auf die Übersetzung und Untertitelung in bestimmten Sprachkombinationen konzentrieren, und zwar unter Verwendung von Technologien und der Nutzung von Forschungskompetenzen der Studierenden sowie mit Themen aus dem Übersetzungsmarkt und den Sprachdiensten.

Fazit

Das von der Aktion Österreich – Slowakei (AT Ö-SR 2021-05-15-002) geförderte Projekt *Forschung und Didaktik des audiovisuellen Übersetzens – bewährte und innovative Verfahren* ermöglichte es, den aktuellen Stand der Lehre im Bereich des audiovisuellen Übersetzens in der Hochschulausbildung in beiden Ländern zu untersuchen und darzustellen. Der daraus resultierende Fragebogen und zwei Projekttreffen bekundeten ein lebhaftes Interesse am AVÜ in der Hochschulbildung. Darüber hinaus werden die Gründe dafür aufgeführt, warum die Lehrkräfte weiterhin unterstützt werden sollten, um die wichtigsten festgestellten Herausforderungen zu bewältigen.

Wie in anderen Bereichen spielt die Technologie auch in der Lehre und Forschung im Bereich des AVÜ eine zentrale Rolle. Auch wenn der Zugang zu spezialisierten, kostenpflichtigen Tools begrenzt sein mag, so führen die Tool-Entwickler letztlich die Programme ein, die es den Studierenden und Lehrkräften ermöglichen, professionelle Tools zu nutzen und diese in den Lehrplan zu integrieren. Viele Lehrkräfte sehen die maschinelle Übersetzung als Bedrohung an und sind der Meinung, dass sie von einer besseren Schulung im angemessenen Umgang mit dieser Technologie profitieren würden. So befürchten sie beispielsweise Auswirkungen der Technologie auf die Produktivität, die Vergütung und die Motivation der Übersetzer und Untertitler. Gleichzeitig sind sie besorgt über die Veränderungen, die die maschinelle Übersetzung in der Sprache in Bezug auf ihre lexikalische und syntaktische Vielfalt bewirken kann, oder darüber, wie sie den Umgang des Übersetzers oder Untertitlers mit der Sprache beeinflussen kann. Es geht um einen kognitiven Prozess der Informationsverarbeitung, der als Priming bezeichnet wird. Gegenwärtig ist damit begonnen worden, diesen Prozess in der audiovisuellen Übersetzung zu erforschen.

Die Mehrheit der Lehrkräfte, die unseren Fragebogen beantwortet haben, verfügte über Kenntnisse im Untertitelungsunterricht und hatte auch praktische Erfahrung in diesem Bereich als Freiberufler (über 85 %). Die Befragten wussten allerdings weniger Bescheid über Themen, die mit der Medienzugänglichkeit zusammenhängen, wie z. B. Audiokommentar, leicht lesbare Sprache oder Re-speaking. Außerdem zeigten sie großes Interesse an Schulungen, weil sie diese als eine gute Gelegenheit für ihren Beruf ansahen. Diese Ergebnisse stimmen mit den Erkenntnissen auf europäischer Ebene im Rahmen des European Master's in Translation Network (Valdez – Secară – Perez – Bywood, im Druck) überein. Etwas besorgniserregend ist hingegen die Tatsache, dass mehr als 47 % der Befragten angaben, in den letzten Jahren keine Fortbildungsveranstaltungen besucht zu haben, dennoch aber an einer möglichen Weiterbildung interessiert wären.

Was die Bewertungsmethoden betrifft, gaben viele Lehrkräfte an, dass sie Gruppenprojekte einsetzen, um den Studierenden die Möglichkeit zu geben, praxisbezogenere Aufgaben zu lösen, die die Technologie mit sprachlichen Aspekten verbinden. Für diese Bewertung sind gegenseitiges Feedback und die Benotung äußerst wichtig, die beide im Unterricht vieler Sprachen angewendet werden. Sie dienen auch dazu, dass die Studierenden ihre eigene Arbeit sowie die Arbeit anderer bewerten können und in der Lage sind, ihre eigenen Entscheidungen zu begründen und die Verantwortung für das Endprodukt zu übernehmen.

Bei allen oben genannten Aspekten könnte daran gedacht werden, die Unterschiede zwischen der akademischen Welt und des Fachbereiches zu verringern. Einerseits spiegelt der Unterricht dank der praktischen Erfahrung der Lehrkräfte die aktuellen Bedürfnisse des Fachbereiches wider, andererseits kann es schwierig sein, mit der dynamischen Entwicklung des Berufsstandes Schritt zu halten und sich in den verschiedenen Bereichen und Aspekten, die unter aktuelles AVÜ fallen, zurechtzufinden. Wir sind uns bewusst, dass es unabdingbar ist, nach weiteren Möglichkeiten zu suchen, um effektiv aktuelle, praktische und authentische Erfahrungen sammeln zu können. Ein signifikantes Potential in dieser Hinsicht sehen wir in der Durchführung von Berufspraktika und gemeinsamen Projekten im Rahmen des Fachbereiches oder kultureller Einrichtungen beziehungsweise im öffentlichen Sektor oder in Ausbildungseinrichtungen. Es wird nachdrücklich empfohlen, sie von Anfang an nachhaltig, gerecht und transparent zu gestalten.

Wir glauben, dass dieses Projekt den Ist-Stand der Hochschullehre im Bereich des AVÜ und der MZ in Österreich und der Slowakei erfasst hat. Die in dieser Publikation dargestellten Herausforderungen sind es wert, im Rahmen zukünftiger SAIA Aktion Österreich – Slowakei Projekte oder ähnlicher Initiativen weiter erforscht zu werden, da die Lehrkräfte sehr daran interessiert wären, weiterhin an diesen Themen zusammenzuarbeiten und den Wissensstand und die praktischen Fertigkeiten im Bereich des AVÜ und der MZ zu verbessern.

Literaturverzeichnis

- Bolaños-García-Escribano, A., Díaz-Cintas, J., & Massidda, S. (2021). Latest advancements in audiovisual translation education. *The Interpreter and Translator Trainer*, 15(1), 1–12
- European Language Industry Survey. 2021. Available at: <https://euatc.org/elis2021/>
- Paulínyová, L., & Perez, E. (2021). Integration of Audiovisual Translation Training into a Translation Study Programme. *Translation and Interpreting Training in Slovakia*, 138–156
- Romero-Fresco, P. 2011. *Subtitling Through Speech Recognition: Respeaking*. Manchester: St. Jerome
- Valdez, S., Secară, A., Perez, E. & Bywood, L. (forthcoming). Audiovisual Translation and Media Accessibility Training in the EMT Network. *Journal of Audiovisual Translation*.

Výučba audiovizuálneho prekladu – postupy a inovácie v Rakúsku a na Slovensku

Akcia Rakúsko – Slovensko podporuje rozvoj a posilnenie bilaterálnych rakúsko-slovenských partnerstiev v oblasti vysokoškolského vzdelávania a výskumu. Financuje projekty zamerané predovšetkým na posilnenie spolupráce medzi oboma krajinami v konkrétnych oblastiach vysokoškolskej výučby a vedeckého bádania. Predkladaná publikácia prezentuje výsledky a zistenia projektu AT Ö-SR 2021-05-15-002 *Výskum a výučba audiovizuálneho prekladu – postupy a inovácie* financovaného **Akciou Rakúsko – Slovensko**. Projekt vznikol v spolupráci Katedry translatológie Filozofickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre a Centra translatológie Viedenskej univerzity, pričom prebiehal od októbra 2021 do októbra 2022. Cieľom projektu bolo podnietiť spoluprácu vo výučbe a výskume v oblasti audiovizuálneho prekladu (AVP) a dostupnosti médií (DM) medzi predmetnými inštitúciami a krajinami. Projekt sa zameriaval na prieskum v oblasti existujúcich učebných osnov a na inovácie v predmetných oblastiach. Riešitelia zároveň analyzovali dosah odborného, technologického a kultúrneho vývoja v oboch krajinách na oblasť výučby AVP a DM.

Úvod a popis projektu

Projekt AT Ö-SR 2021-05-15-002 *Výskum a výučba audiovizuálneho prekladu – postupy a inovácie* iniciuje spoluprácu vo výučbe a výskume audiovizuálneho prekladu (AVP) medzi Rakúskom a Slovenskom. Zameriava sa najmä na tvorbu učebných osnov, ktoré odrážajú odborný, technologický a kultúrny vývoj v oboch krajinách a zohľadňujú špecifiká, ktoré ovplyvňujú prácu učiteľov v predmetnej oblasti. V AVP praxi sú si oba regióny podobné. Zvyčajne sa zaraďujú medzi tradične dabingové krajiny, avšak meniace sa skutočnosti, ktoré boli v posledných rokoch spôsobené nástupom nových vysielateľov, novými formami vysielania, technologickým vývojom v oblasti médií a prekladu, ako aj rastúcim záujmom o sprístupňovanie obsahu a informácií, vyvolávajú potrebu reagovať na tieto trendy aj v oblasti vzdelávania budúcich prekladateľov audiovizuálnych textov. Pre univerzity a vzdelávacie inštitúcie bolo vždy výzvou, aby učebné osnovy odrážali najnovší profesijný a technologický vývoj a zároveň, aby naň dokázali nepretržite reagovať. Vzhľadom na rýchle zmeny a vývoj v oblasti médií však v rámci výučby AVP a DM nie je vždy jednoduché tento zámer dosiahnuť. Široká škála dostupných technológií môže učiteľom naháňať strach. Najmä v niektorých európskych regiónoch (vrátane nášho), vyučujúci často čelia organizačným, ekonomickým, ale aj strategickým a procedurálnym problémom, ktoré súvisia s hodnotením efektivity nástrojov, ako aj s ich zaradením do vzdelávacieho procesu. Zručnosti v rámci technologických kompetencií a najmodernejších nástrojov sú popri výbornej jazykovej príprave veľmi významnými požiadavkami zamestnávateľov v tomto odbore a zdokonaľovanie v nich nemožno opomíňať. Hoci sú požiadavky praxe v AVP pre jednotlivé regióny rôzne, nové tendencie poukazujú na zvyšujúcu sa globalizáciu trhu, čo prirodzene ovplyvňuje činnosť tých, ktorí chcú v tomto odvetví uspieť. Pri spracovaní a hodnotení študijných programov dodnes chý-

bajú jasne stanovené zásady, ktoré by zohľadňovali lokálne skutočnosti a zároveň by boli uplatniteľné aj na medzinárodnej úrovni. Rovnako sa stretávame aj s absenciou pochopenia potrieb vyučujúcich, a taktiež ich obáv, súvisiacich so začleňovaním aspektov tejto technologicky rýchlo sa meniacej reality do vyučovania. V projekte skúmame predovšetkým tieto oblasti. Poskytujeme prehľad dostupných nástrojov, možných stratégií, situácií a postupov v súčasnej výučbe, ako aj usmernenia zohľadňujúce výzvy, ktorým vyučujúci čelia. Predstavujeme možnosti, ako k týmto výzvam možno účinne pristupovať vo výučbe AVP v oboch krajinách (s možným uplatnením aj v iných regiónoch).

V týchto intenciách zohľadňujeme potrebu posilniť väzby medzi univerzitným prostredím a trhom a identifikovať závažné zmeny v profesii pri spracovaní a následnej realizácii učebných osnov. Zároveň sa zamýšľame nad výzvami, ktoré takéto zmeny môžu predstavovať pre učiteľov AVP a DM. Potreba zodpovedného prístupu je zásadná najmä z dvoch aspektov – aby sme zodpovedne pripravili študentov prekladateľstva – tlmočníctva na úspešné pôsobenie na tomto trhu a prispeli k čo možno najvyššej kvalite audiovizuálnych prekladov; a aby sme vyučujúcich podporili v zavádzaní potrebných zmien vo výučbe. Preto sa domnievame, že prínos iniciovanej spolupráce v tejto oblasti i výsledky a zistenia nášho projektu a ich uplatnenie z dlhodobého hľadiska môžu byť veľmi cenné nielen pre akademickú obec.

Cieľom projektu je preskúmať stav výučby AVP a DM v Rakúsku a na Slovensku a identifikovať súčasné potreby a zručnosti vyučujúcich AVP a DM v týchto dvoch krajinách, pričom osobitá pozornosť je venovaná využívaniu technológií. Na dosiahnutie výsledkov zorganizovali riešitelia projektu v období medzi júnom a septembrom 2022 dve projektové stretnutia, jedno v Nitre a druhé vo Viedni. Následne pripravili dve diseminačné podujatia prezentujúce výsledky projektu. Prvé diseminačné podujatie sa uskutočnilo 15. septembra 2022 vo Viedni. Jeho cieľom bolo vytvoriť príležitosť pre pedagógov a/alebo výskumných pracovníkov z Rakúska a Slovenska so zámerom vymeniť si osvedčené postupy v oblasti AVP a DM a prezentovať výsledky dotazníka skúmajúceho postupy a stratégie vo výučbe AVP, oblasti, ktoré výučba pokrýva, úroveň skúseností vyučujúcich s týmito témami, využívanie technológií v AVP a DM, ako aj identifikovať ďalšie výzvy, ktoré učitelia vnímajú. Druhé diseminačné podujatie sa konalo 22. septembra 2022 v Nitre. V rámci podujatia sa uskutočnil workshop zameraný na technológie predstavujúce výzvu vo výučbe AVP a DM. Po ňom nasledovala komplexná diskusia venovaná návrhu a aktualizácii učebných osnov, ich implementácii a hodnotiacim postupom. Počas dvoch diseminačných podujatí sa riešitelia projektu dôsledne zaoberali otázkami, ktoré predložili vyučujúci AVP a DM, diskutovali o prípadových štúdiách zavedenia uvedených tém do univerzitných študijných programov v oboch krajinách, poskytli spektrum užitočných zdrojov a predstavili dobré príklady identifikované v didaktickej praxi.

Cieľom tejto publikácie je vyhodnotiť a prezentovať zistenia dotazníka, ktorý bol rozposlaný učiteľom, výskumníkom a odborníkom z praxe v oblasti AVP a DM v Rakúsku a na Slovensku. Okrem toho publikácia obsahuje zhrnutie hlavných tém z diskusií s pedagógmi počas oboch diseminačných podujatí. Učiteľom ponúka tipy na využívanie technológií vo výučbe AVP a DM, prezentuje možné stratégie hodnotenia a spôsoby, ako do výučby začleniť spoluprácu s externými partnermi z odboru alebo tretieho sektora. Na záver autori predkladajú dve prípadové štúdie implementácie AVP a DM na dvoch univerzitách a poskytujú odkazy na ďalšie užitočné zdroje a materiály.

Partnerská spolupráca

Pri spracovaní alebo aktualizácii učebných osnov je nevyhnutné dôkladne a priebežne skúmať požiadavky praxe AVP a DM. Zohľadňovať by sa mali najčastejšie uplatňované, ako aj najnovšie typy AVP a DM – dabing, titulkovanie, ľahko čitateľný jazyk (easy language) či audiokomentár. Vďaka podobnostiam v Rakúsku a na Slovensku a z dôvodu dynamického vývoja praxe môže byť spolupráca medzi partnermi projektu, Viedenskou univerzitou a Univerzitou Konštantína Filozofa v Nitre, mimoriadne prínosná. Obe univerzity poskytujú v rámci svojich magisterských študijných programov výučbu AVP a DM pre širokú škálu jazykových kombinácií. Uvedená skutočnosť svedčí o ich skúsenostiach v danej oblasti, ale zároveň umožňuje overiť zistenia a navrhnúť stratégie na reprezentatívnej vzorke účastníkov vzdelávania z oboch univerzít. Obe inštitúcie spolupracujú aj v otázkach týkajúcich sa výskumu a zdokonaľovania kompetencií budúcich prekladateľov ako členovia prestížnej siete európskych magisterských prekladateľských študijných programov European Master's in Translation (EMT), koordinovanej Generálnym riaditeľstvom Európskej komisie pre preklad.

Výučba audiovizuálneho prekladu a dostupnosti médií na univerzitách v Rakúsku a na Slovensku – témy, prekladateľské nástroje a výzvy (výsledky projektového dotazníka)

Partneri projektu vypracovali dotazník s cieľom identifikovať, analyzovať a opísať súčasnú situáciu v oblasti výučby AVP a DM na slovenských a rakúskych univerzitách. Oslovili vyučujúcich z viacerých univerzít v oboch krajinách. Hlavným zámerom dotazníka bolo identifikovať aktuálne vzdelávacie postupy a nástroje využívané vo výučbe, objasniť profil pedagógov a dozvedieť sa o výzvach, ktorým učitelia vo svojej práci čelia. Cieľom dotazníka bolo taktiež podnietiť diskusiu venovanú možnostiam potenciálnej spolupráce a optimálnemu riešeniu identifikovaných problémov v budúcnosti.

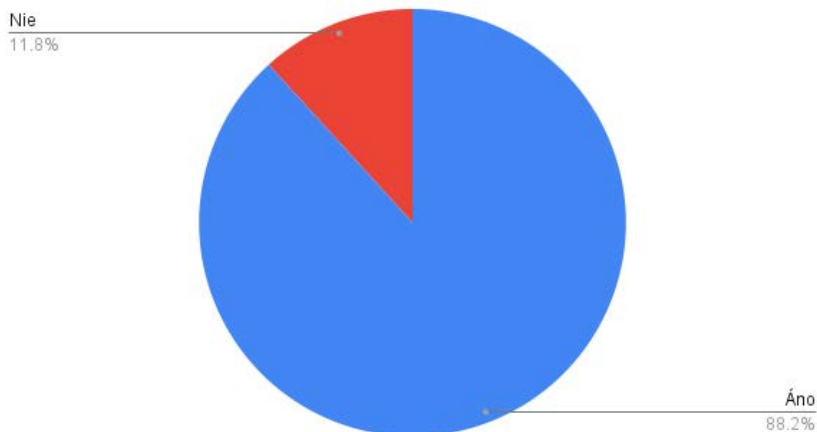
Dotazník bol zostavený na základe zistení väčšieho európskeho prieskumu o výučbe audiovizuálneho prekladu a dostupnosti médií v rámci siete EMT (Secarã – Valdez – Perez – Bywood, v tlači). V skúšobnej fáze naň odpovedala vzorka slovenských a rakúskych vyučujúcich. Pripomienky a odporúčania z testovacej fázy autori zapracovali do konečnej podoby dotazníka, ktorý bol rozposlaný online prostredníctvom platformy Google Forms vedúcim translatologických študijných programov, učiteľom a kolegom v Rakúsku a v Nitre. Odpovede sa zbierali počas 12 týždňov, od 2. júna do 30. augusta 2022.

Celkovo bolo prijatých a analyzovaných 17 odpovedí (n=17), z toho 8 od rakúskych a 9 od slovenských vyučujúcich. Priemerná dĺžka ich pedagogickej praxe predstavovala 11 rokov, pričom jej rozmedzie sa pohybovalo od 3 do 30 rokov. Pokiaľ ide o skúsenosti s výučbou v rámci AVP a DM, priemerný počet rokov pedagogickej praxe bol výrazne nižší – 5 rokov. Išlo o začínajúcich učiteľov ako aj vyučujúcich s 15 ročnou praxou v odbore.

Profily a špecializácie vyučujúcich

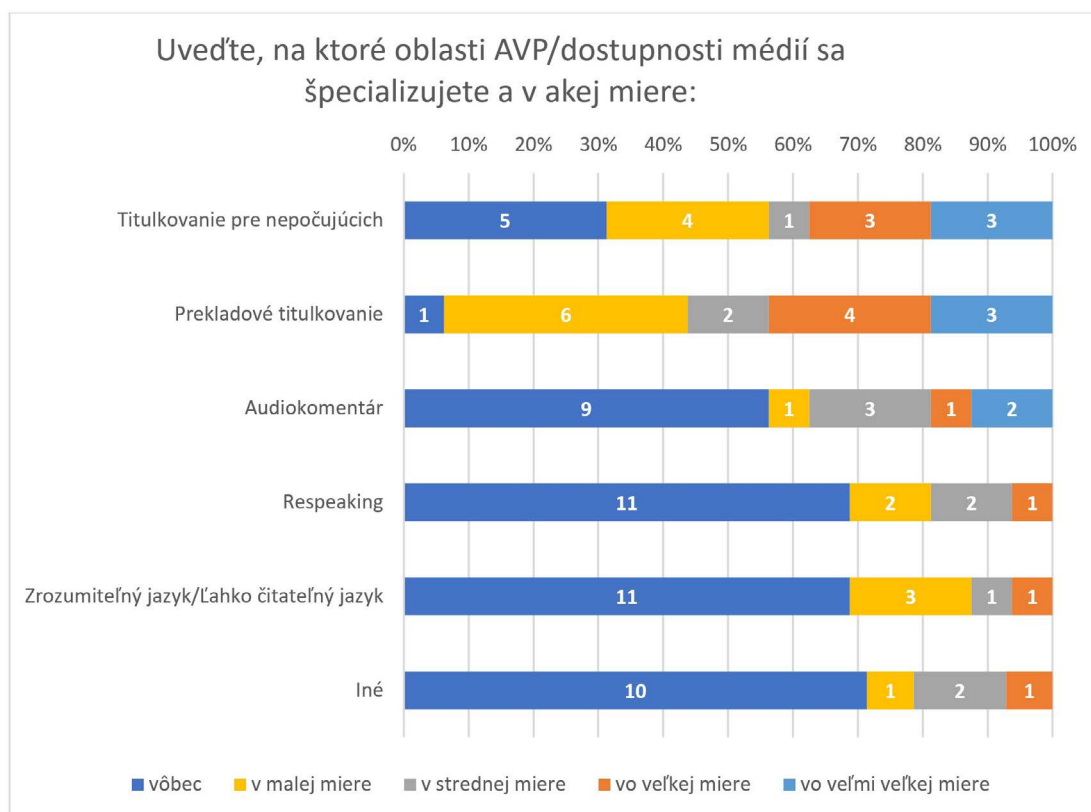
Väčšina pedagógov (15) zúčastnených na prieskume uviedla, že v predmetnej oblasti disponuje vlastnými skúsenosťami z praxe (pozri graf 1). Primárne išlo o skúsenosti s interlingválnym titulkovaním (9), titulkovaním pre sluchovo znevýhodnených (7) a dabingovým prekladom a úpravou dialógov (5). Traja respondenti uviedli aj skúsenosť v oblasti dostupnosti služieb a dostupnosti webových stránok (3), jeden uviedol tvorbu audiokomentára (1) a jeden titulkovanie v divadle (1). Vyučujúci s praktickými skúsenosťami spolupracujú najmä s domácimi dabingovými štúdiami, domácimi a medzinárodnými lokalizačnými spoločnosťami, inštitúciami kultúrneho a verejného sektora i s filmovými festivalmi, múzeami a rôznymi podujatiami.

Máte vlastné praktické skúsenosti v oblasti AVP/D?

Graf 1: Vyučujúci s praktickými skúsenosťami v oblasti AVP / DM

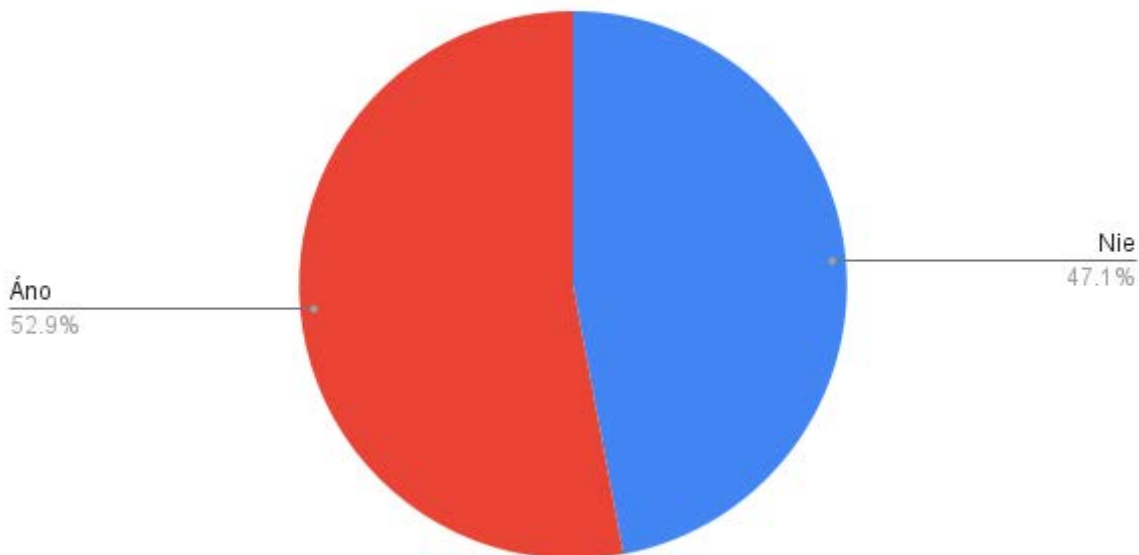
Čo sa týka oblastí AVP/DM, na ktoré sa vyučujúci špecializujú, 9 respondentov sa vo veľmi veľkej, veľkej alebo strednej miere zameriavajú na interlingválne titulkovanie, 7 respondentov vo veľmi veľkej, veľkej alebo strednej miere na titulkovanie pre sluchovo znevýhodnených, 6 vo veľmi veľkej, veľkej alebo strednej miere na tvorbu audiokomentára pre zrakovo znevýhodnených a 3 vo veľmi veľkej, veľkej alebo strednej miere na titulkovanie prostredníctvom prerozprávania textu – tzv. respeaking (pozri graf 2). Ďalšími špecializáciami, ktoré respondenti uviedli, boli technológie v AVP, dostupnosť webových stránok, lokalizácia, dostupnosť technickej dokumentácie, tlmočenie filmov a voice-over.

Graf 2: Pedagogické zameranie vyučujúcich

V snahe získať viac informácií o profiloch pedagógov sa autori tejto publikácie zaujímali aj o to, či, v akej oblasti a kde si vyučujúci rozvíjajú svoje vedomosti a odborné znalosti v oblasti AVP a DM. Autori zistili, že viac ako polovica vyučujúcich (9) sa v posledných piatich rokoch zúčastnila ďalšieho školenia zameraného na AVP/DM (pozri graf 3). K témam, v ktorých sa usilovali rozšíriť si svoje vedomosti, patrili: ľahko čitateľný/ zrozumiteľný jazyk, kolaboratívne nástroje pre nevidiacich tlmočníkov pracujúcich s nástrojmi na prevod reči do písaného textu, titulkovanie, dostupnosť webu a PDF, inkluzívne vzdelávanie, dostupnosť v umení a kultúre, titulkovanie pre sluchovo znevýhodnených, audiokomentár pre zrakovo znevýhodnených, dabing pre deti a preklad piesní. Vyučujúci poukázali na konkrétne možnosti dozvedávania sa, napr. na podujatie *Od prekladu k dostupnosti: EMT Letná škola pre učiteľov a lektorov* (Nitra 2021, Rím 2022), školenia v rámci odvetvia a v profesijnom prostredí, konferencie a akademické workshopy.

Zúčastnili ste sa v posledných 5 rokoch nejakého školenia určeného pre vyučujúcich AVP/dostupnosti médií?

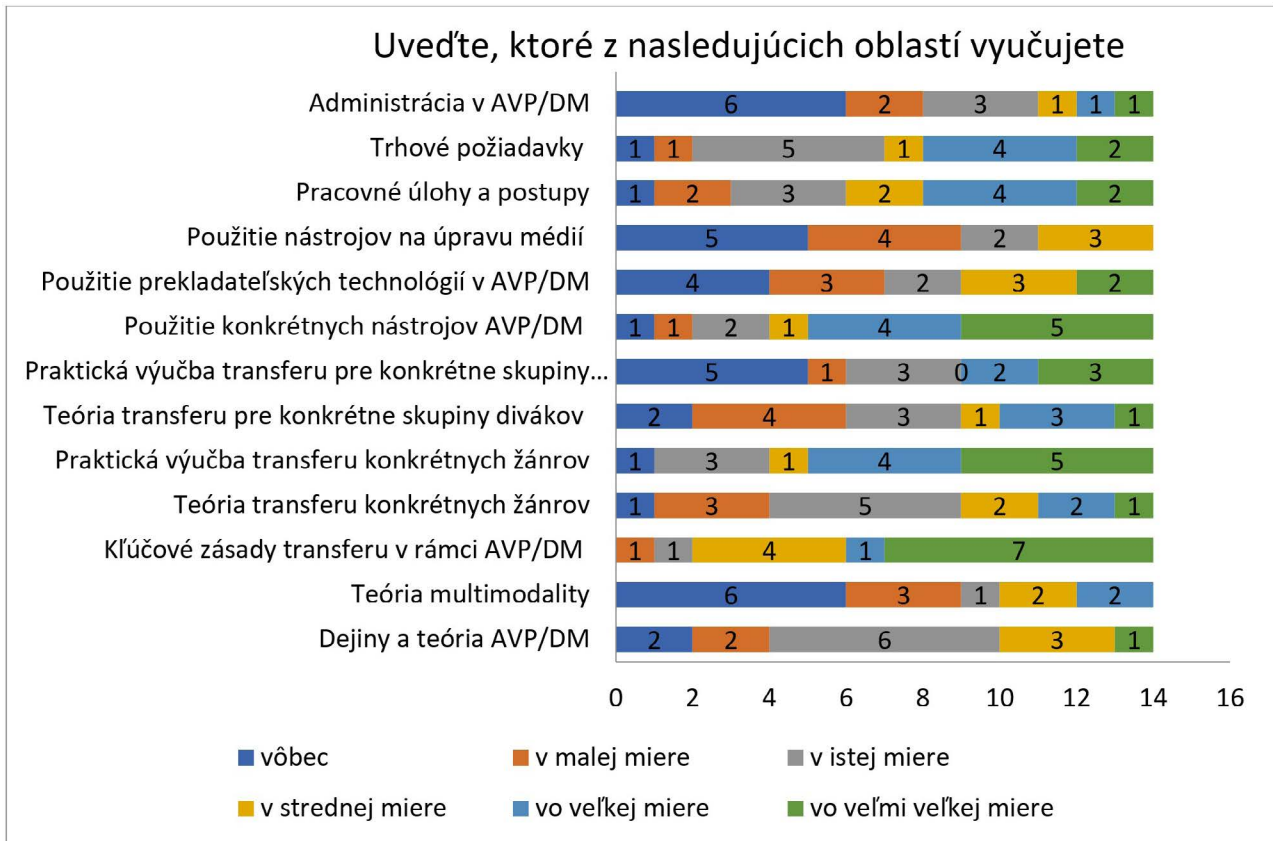

Graf 3: Priebežné vzdelávanie vyučujúcich

Okrem toho všetkých 17 respondentov uviedlo aj ďalšie oblasti, v ktorých by mohli zlepšiť svoje praktické zručnosti. Hlavnými oblasťami ich záujmu v tomto smere boli používanie nástrojov (prekladateľské nástroje a poloautomatizácia/automatizácia), dostupnosť médií (titulkovanie pre sluchovo znevýhodnených, titulkovanie v priamom prenose, audiokomentár, voice-over, ľahko čitateľný/zrozumiteľný jazyk), profesionálne pracovné postupy, riadenie projektov, ďalšie technické zručnosti (spracovanie textu, videa, obsahu), teoretické koncepcie (teória AVP, teória multimodality).

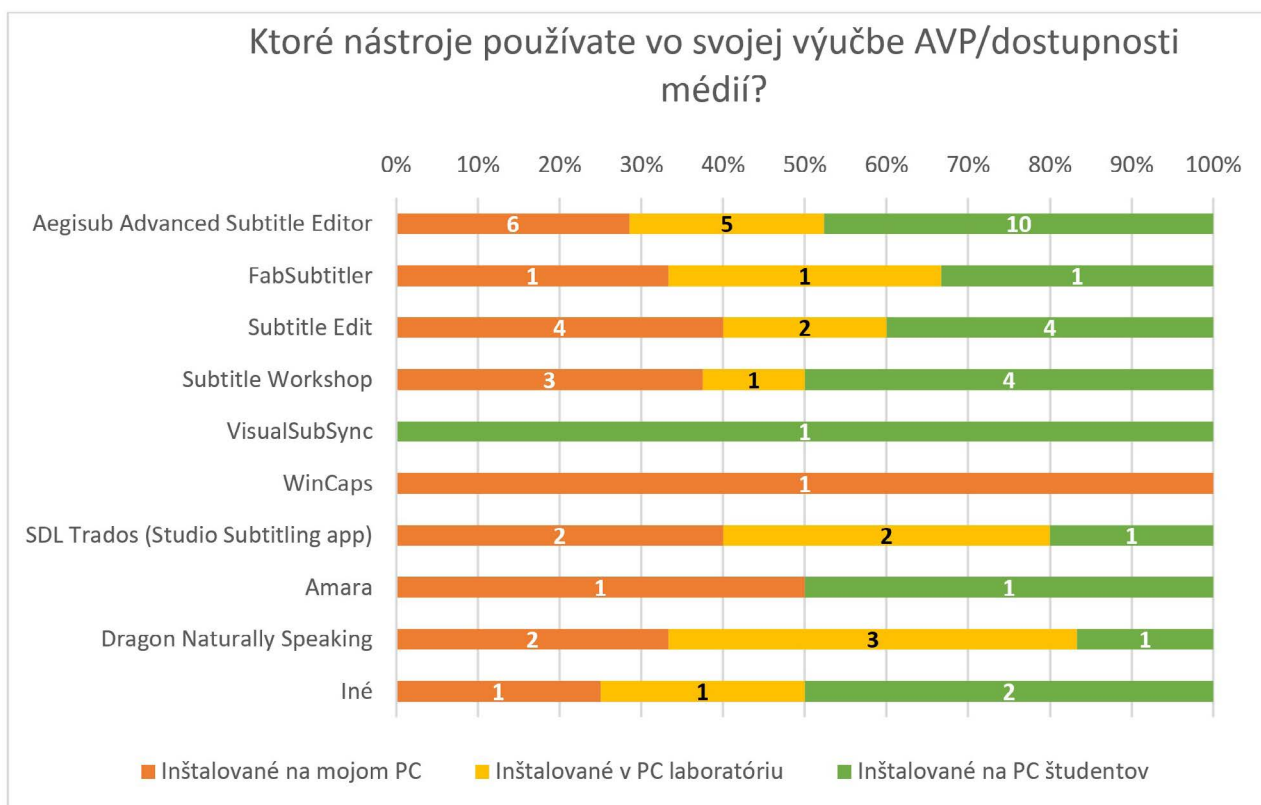
Témy, nástroje a technológie výučby

Respondenti v dotazníku uviedli, akým oblastiam AVP/DM sa venujú v rámci výučby a v akom rozsahu. K najčastejšie identifikovanej oblasti patria kľúčové zásady transferu v rámci AVP/DM, ktorým sa venujú 12 respondenti vo veľmi veľkej, veľkej a strednej miere. Druhou najfrekvencovanejšou oblasťou je praktické vyučovanie konkrétnych žánrov a nástrojov AVP/DM, ktorým sa venujú 10 respondenti vo veľmi veľkej, veľkej a strednej miere. Treťou najviac vyučovanou témou sú pracovné úlohy a postupy, ktorým sa venujú 8 respondenti vo veľmi veľkej, veľkej a strednej miere. Súhrnné zistenia uvádzame nižšie (pozri graf 4).

Graf 4: Oblasti AVP/DM v rámci výučby

Pokiaľ ide o nástroje a technológie používané vo výučbe AVP/DM, autori zistili, že v oboch krajinách prevažujú freewarové titulkovacie nástroje (Aegisub, Subtitle Edit, Subtitle Workshop, Amara), ktoré sa využívajú v prekladateľských laboratóriách ako aj na osobných počítačoch študentov. Len dvaja pedagógovia potvrdili, že v rámci výučby AVP a DM používajú aj prekladateľské nástroje, konkrétne SDL Trados. Medzi ďalšie nástroje využívané vo výučbe patria FabSubtitler (1), VisualSubSync (1), Dragonfly (3). Respondenti uviedli, že by radi začlenili do výučby aj ďalšie nástroje, konkrétne: Autohotkey, nástroje využívajúce rečové technológie, EZTitles, FAB, Annotation Edit, ZOO Digital a Frazier Audiodescription. Súhrnné zistenia v rámci skúmanej oblasti uvádzame nižšie (pozri graf 5).

Graf 5: Nástroje a technológie používané vo výučbe

Problémové oblasti a nové príležitosti vo výučbe

V poslednej časti dotazníka sa pedagógovia mohli vo forme otvorenej otázky vyjadriť k potenciálnym problémovým oblastiam a príležitostiam vo výučbe, s ktorými sa stretávajú (alebo s ktorými by sa mohli stretnúť). Na možné problémové oblasti poukázali 8 respondenti, a to najmä v súvislosti s technologickým pokrokom a dostupnosťou licencií k nástrojom a technológiám, prístupom k autentickým audiovizuálnym materiálom, kvalifikáciou a prístupom k funkčným nástrojom strojového prekladu pre AVP, prístupom k automatizovaným nástrojom, nedostatkom študentských stáží, ako aj so zhoršujúcimi sa pracovnými podmienkami budúcich AVP prekladateľov. K novým príležitostiam sa vyjadrili 9 respondenti, pričom ich odpovede reflektovali najmä posilnenie spolupráce medzi univerzitami, odvetvím, cieľovými divákmi a poskytovateľmi nástrojov. Spájali sa i s dostupnosťou vytvárajúcou nové oblasti uplatnenia, a taktiež s väčšími možnosťami na ďalšie dozvedanie sa, organizovanie konferencií, workshopov a platforiem umožňujúcich spoluprácu.

Výzvy a príležitosti AVP a DM v kontexte výučby

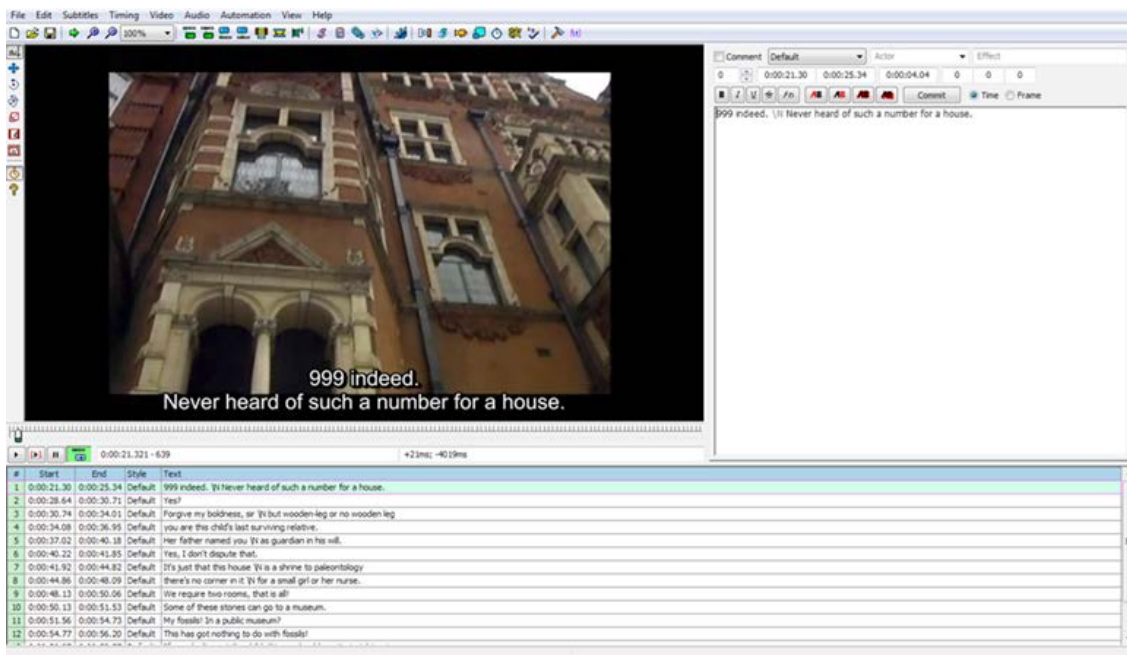
Z výsledkov projektového dotazníka vyplýva, že pedagógovia sa zameriavajú najmä na praktickú výučbu AVP a dostupnosti médií s využitím konkrétnych nástrojov a softvérov AVP/DM. Rakúski a slovenskí vysokoškolskí učitelia si uvedomujú, že je dôležité držať krok s vývojom médií, trendmi a novými technológiami v odbore, avšak dynamický vývoj a technologické zdokonaľovanie nástrojov vnímajú nielen ako príležitosť, ale aj ako potenciálnu komplikáciu ich didaktickej činnosti. Okrem toho sa v diskusii riešili aj viaceré pragmatické otázky. Týkali sa najmä výučby a hodnotenia seminárnych skupín (napr. v jednojazyčnej vs. viacjazyčnej skupine, v súvislosti so špecifickými pracovnými postupmi a úlohami a hodnotením skupinovej práce). S cieľom poskytnúť praktické rady a usmernenia v týchto oblastiach autori tejto publikácie sumarizujú kľúčové odporúčania a príklady osvedčených postupov, ktoré získali počas diskusií a diseminačných podujatí s vyučujúcimi na Slovensku a v Rakúsku.

Nástroje a technológie

Technológie zasahujú do väčšiny oblastí nášho života. Vyučovanie aj výskum AVP a DM nie sú výnimkou. Prieskum európskeho jazykového odvetvia European Language Industry Survey (ELIS) z roku 2021 jasne ukazuje, že technológie sa čoraz viac využívajú aj v rámci AVP a DM. Asi najviac technologicky podmienenou oblasťou AVP a DM je titulkovanie, či už interlingválne, keď sa prekladá z jedného jazyka do druhého, alebo intralingválne, keď sa ten istý jazyk z originálu pretvára v titulkoch, zvyčajne pre sluchovo znevýhodnených divákov. Existuje široká škála titulkovacích nástrojov – od bezplatných ako napríklad Aegisub, SubtitleEdit a Subtitle Workshop až po platené ako Spot, OOONA a ZOO Subs. Z výsledkov dotazníka vyplýva, že AT a SK učitelia do určitej miery využívajú titulkovacie nástroje, ale z teoretického i praktického hľadiska by sa v nich chceli zlepšiť. Preto v stručnosti uvádzame, aké výhody môžu prinášať v rôznych situáciách.

Titulkovacie nástroje

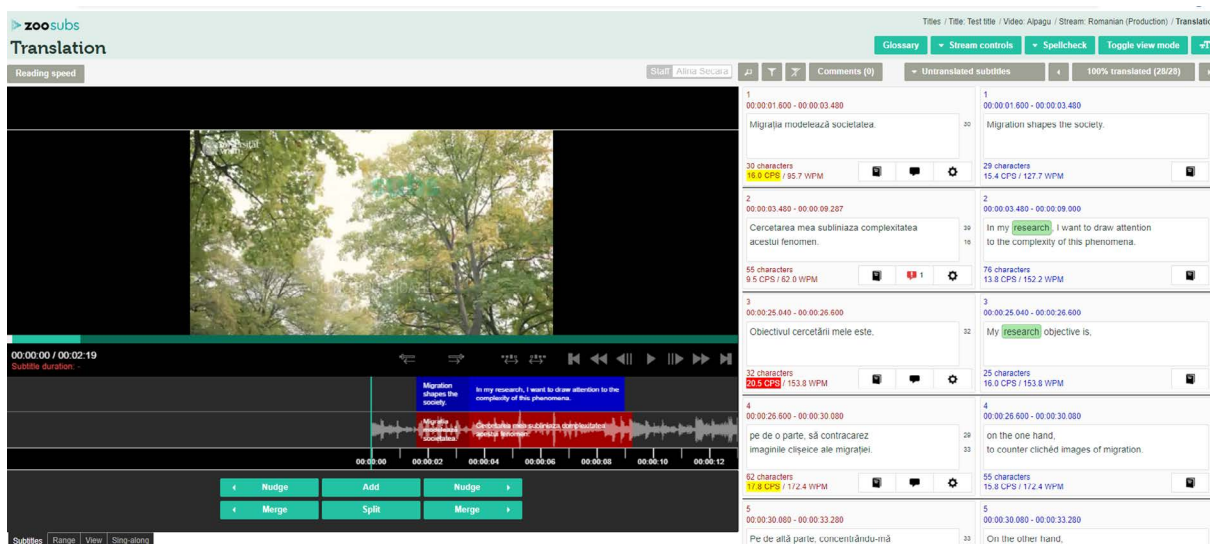
Respondenti, ktorí odpovedali na náš prieskum, podľa všetkého najčastejšie využívajú bezplatnú aplikáciu na úpravu titulkov Aegisub. Jej používanie je pochopiteľné vzhľadom na jej dostupnosť (zdarma), v karte Help má relatívne precízne vypracovanú dokumentáciu, umožňuje import a export v hlavných formátoch titulkov, podporuje hlavné formáty videa, má rôzne fóra pre používateľov a jedna verzia nevyžaduje inštaláciu. Možno ju použiť pri výučbe interlingválneho titulkovania i titulkovania pre nepočujúcich. Na základe skúseností pedagógov má však aj nevýhody: vyžaduje zdieľanie a lokálne ukladanie súborov s videom a titulkami, má obmedzené možnosti spolupráce na zadaniach a sporadický vývoj, a tak je počas integrácie najnovších technologických vylepšení Aegisub nepredvídateľný. Jeho popularita v komunite vyučujúcich však poukazuje na existujúce know-how, ktoré by sa nemalo podceňovať.

Obrázok 1: Titulkovacie prostredie Aegisub

Berieme do úvahy aj skutočnosť, že používanie platených titulkovacích nástrojov môže byť obmedzené ohraňeným počtom akademických partnerstiev medzi vývojármi titulkovacích nástrojov a univerzitami. Vo svete prekladu a lokalizácie sú dnes takéto vzťahy bežnejšie a univerzitám často poskytujú bezplatný prístup k nástrojom. O tejto téme sa ešte zmienime v nasledujúcej časti. V čase písania tejto publikácie a na základe našich poznatkov iba jeden vývojár titulkovacieho cloudového nástroja – spoločnosť **ZOODigital** – ponúka systematický program **ZOO Academy**, vďaka ktorému sa dá používať ich titulkovacia technológia s názvom **ZOOsubs** v rámci vyučovania. Spoločnosť ponúka aj prístup k svojmu dabingovému produktu **ZOODubs**.

ZOOsubs je platená platforma na tvorbu titulkov v cloude, ktorá je dostupná prostredníctvom viacerých internetových prehliadačov. Keďže sa nemusí inštalovať, je veľmi atraktívna pre vyučujúcich, ktorí musia čoraz častejšie pracovať nielen v situáciách vyžadujúcich osobný kontakt, v laboratóriách, ale aj v hybridných alebo plne online prostrediach. Pedagóg navyše riadi celý pracovný postup online, a tak má okamžitý prístup k súborom všetkých študentov i prehľad o priebehu a stave plnenia každej úlohy. Súbor s videom aj titulkami sú uložené online, a preto ich v prípade bežnej výučby nie je potrebné zdieľať. Študenti môžu na svojich titulkovacích zadaniach spolupracovať taktiež online. Viacerí študenti môžu mať prístup k súboru s titulkami a môžu ho upravovať alebo môžu spolupracovať na tvorbe glosára, ako aj vo fáze revízie a post-editácie, vrátane používania typológie chýb. Nástroj umožňuje využitie typických pracovných postupov pri titulkovaní. Vyučujúci tak môžu ľahko prezentovať alebo pridelovať praktické úlohy počnúc vložením podkladového textu alebo vytvorením prepisu až po časovanie titulkov, technickú kontrolu kvality, preklad a kontrolu klientom. Platforma ponúka aj rôzne funkcie na revíziu, vďaka čomu vedú vyučujúci bez problémov poskytovať systematickú spätnú väzbu k súborom študentov. Všetky tieto výhody však musí učiteľ zvážiť vzhľadom na časovú náročnosť pri nastavení a manažovaní konkrétnej skupiny študentov.

Obrázok 2: Prekladateľské prostredie ZOOsubs

Titulkovacie CAT nástroje

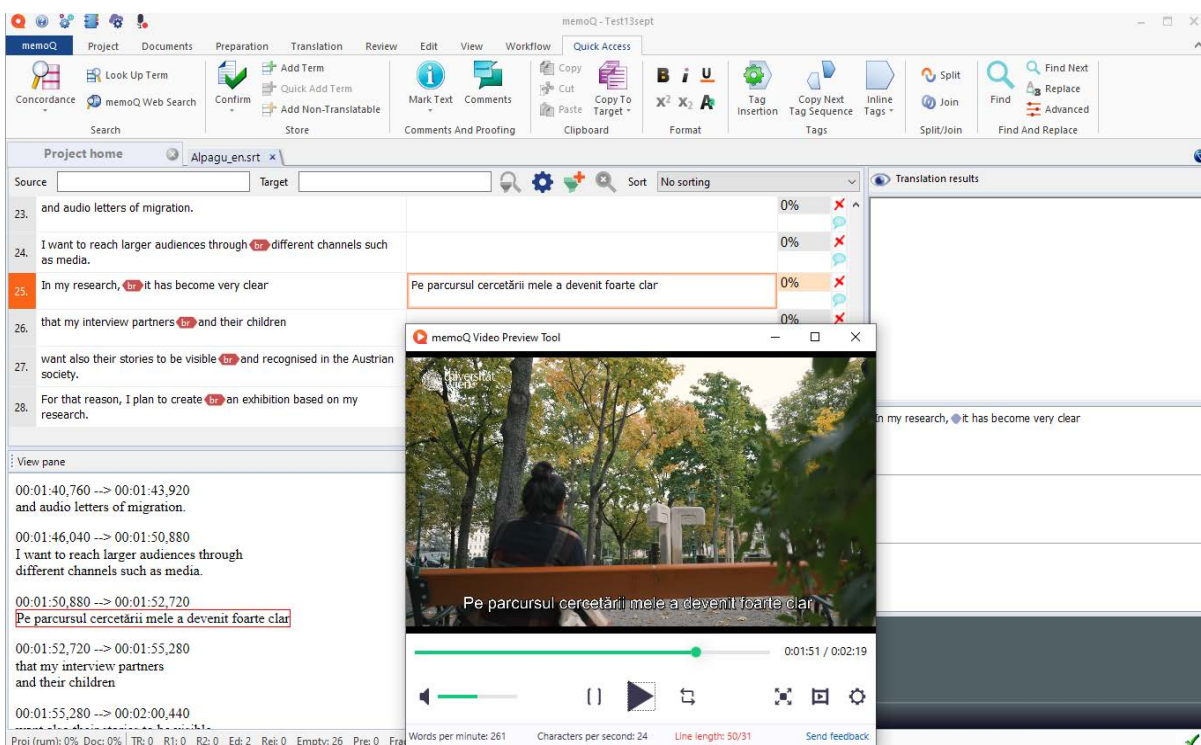
Keďže komerčné nástroje AVP si vo väčšine prípadov naďalej vyžadujú licenčné poplatky, vyučujúci začali používať funkcie na titulkovanie v bežných CAT nástrojoch, ktoré teraz zaraďujú medzi nástroje prekladateľského prostredia (TEnT). Mnohé z nich ponúkajú akademické partnerské programy a univerzitám poskytujú svoje nástroje, vzdelávacie dokumenty alebo možnosti certifikácie zadarmo. Keďže ich výhodou je možné využitie ďalších funkcií ako manažment terminológie, prekladová pamäť alebo strojový preklad, stávajú sa vzhľadom na súčasné požiadavky trhu atraktívnejšími aj pre výučbu AVP a DM.

V praxi sa bežne používajú súbory, ktoré slúžia ako šablóny pre titulkovanie videa vo viacerých jazykoch. Typická šablóna obsahuje pôvodný dialóg alebo komentár. Treba ich preložiť, no podklad sa k titulkárovi dostáva segmentovaný a synchronizovaný s videom. Tento proces sa vykonáva manuálne alebo automaticky v titulkovacom systéme. Následne sa tieto súbory pošlú prekladateľom, ktorí dostanú pokyny, aby preložili len východiskový text a neupravovali časové kódy, teda zosynchronizovanú časť. Šablóny zvyčajne bývajú vo formátoch ako SRT, TXT alebo VTT. V podstate ide o načasované textové súbory, ktoré sa dajú spracovať v CAT nástrojoch. Filtre CAT nástrojov vtedy iba vyberajú text, ktorý sa má preložiť, pričom časové kódy nechávajú skryté. Po dokončení prekladu sa cieľový text a informácie o časových kódoch automaticky spoja vo fáze exportu.

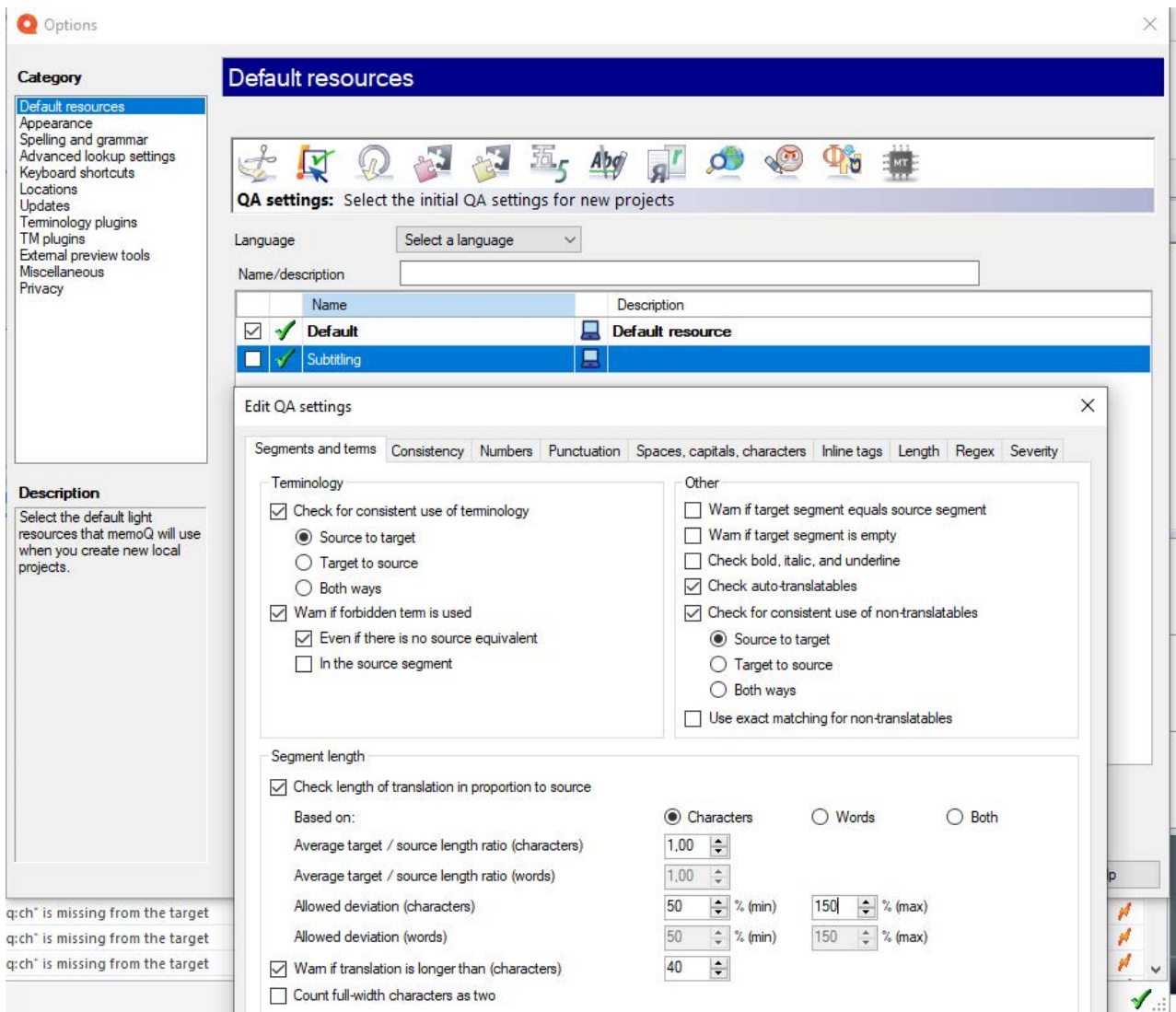
SUBTITLE: 1 It was in 1503	TIMEIN: 10:00:02:13	DURATION: 02:04	TIMEOUT: 10:00:04:17
SUBTITLE: 2 that Leonardo Davinci began work on the portrait of a Florentine lady.	TIMEIN: 10:00:04:19	DURATION: 04:21	TIMEOUT: 10:00:09:15
SUBTITLE: 3 It was to become the most personal and obsessive project of his career.	TIMEIN: 10:00:09:23	DURATION: 04:14	TIMEOUT: 10:00:14:12
SUBTITLE: 4 He worked on the picture for over a decade	TIMEIN: 10:00:14:14	DURATION: 02:16	TIMEOUT: 10:00:17:05

Obrázok 3: Šablóna s údajmi o číslovaní titulkov, texte, časovaní a dĺžke zobrazenia

Academic Programme od memoQ ponúka bezplatné vzdelávacie licencie, ktoré sa môžu používať vo výučbe. Ich prekladateľský nástroj memoQ umožňuje import a spracovanie bežných formátov súborov s titulkami ako napríklad SRT, ktorý sa nezriedka používa pri šablónach. Vďaka ich memoQ Video Preview Tool si navyše môže prekladateľ pri preklade šablóny v memoQ zobrazit' aj preložené titulky synchronizované s jeho videom. Používateľ môže tiež využívať ďalšie funkcie v tomto nástroji ako prekladové pamäte, terminologické databázy alebo pluginy strojového prekladu. Dokonca si vie prispôbiť automatickú kontrolu kvality tak, aby sa vyznačili prípadné chyby týkajúce sa dĺžky riadku alebo prekročenia rýchlosti čítania (cps).

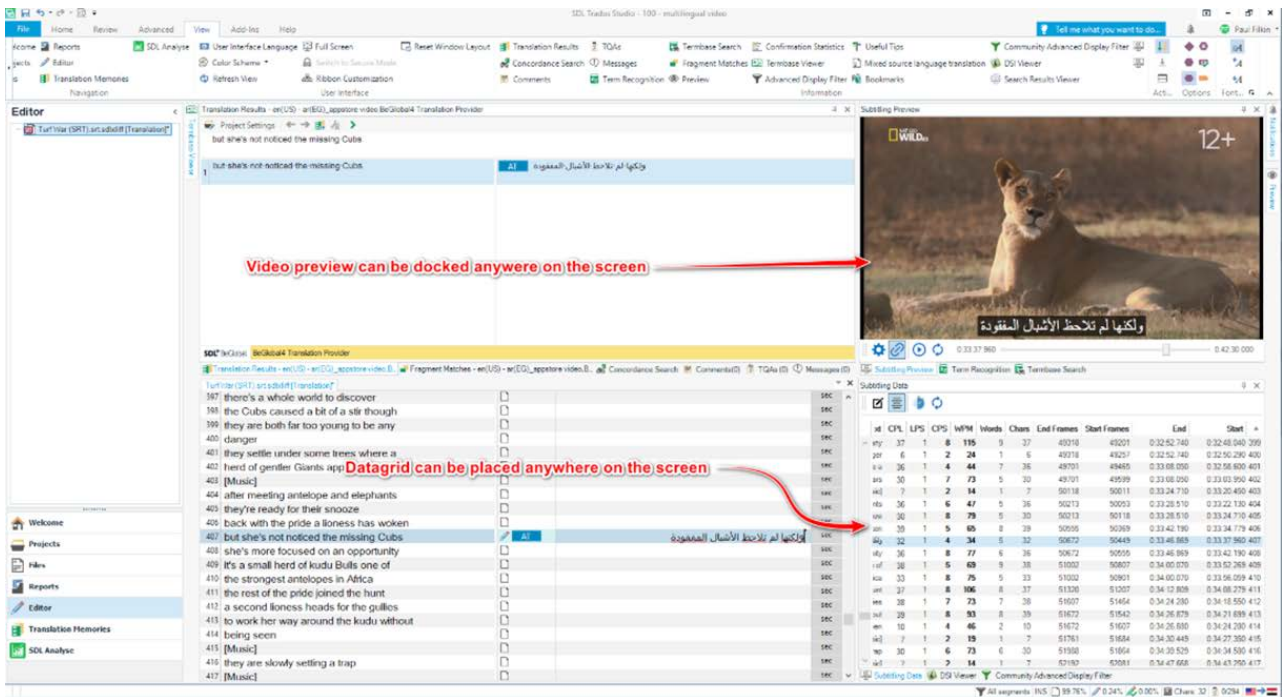

Obrázok 4: Šablóna spracovaná v memoQ, pripravená na preklad

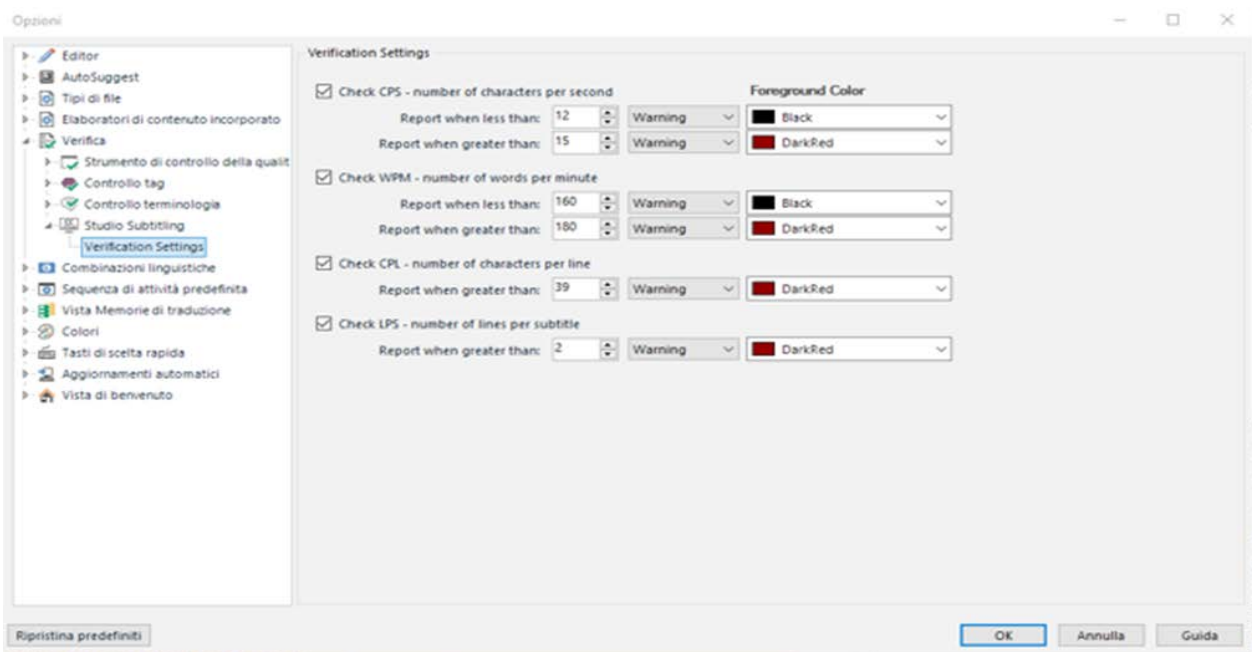

Obrázok 5: Funkcie na kontrolu kvality

RWS Campus Technology for Universities je program, ktorý ponúka RWS vzdelávacím inštitúciám. Jeho hlavný produkt [Trados Studio](#) podporuje spracovanie a preklad šablón. Podobne ako spomínaný memoQ má predinštalované filtre, aby mohol importovať súbory SRT, webVTT alebo STL a následne ich začleniť do prekladateľského pracovného postupu. Potom môže používať terminologické databázy, prekladové pamäte, plugíny strojového prekladu, ako aj účinné funkcie kontroly kvality a špecializovaný model hodnotenia kvality prekladu, ktorý využíva metodiku hodnotenia chýb FAR. Pripojením [pluginu Studio Subtitling](#) získavajú prekladatelia možnosť pracovať na súbore s titulkami a zároveň vidieť na obrazovke náhľad videa svoje titulky, ktoré sú synchronizované s daným videom.

Obrázok 6: Titulkovacie prostredie SDL – súbor Help

Obrázok 7: Nástroje poskytujú aj funkcie kontroly kvality

Ďalšie technológie

Ako uviedli respondenti nášho dotazníka, úlohy, ktoré súvisia s dostupnosťou médií, sa považujú za príležitosť vo výučbe i v profesionálnej kariére, a to aj napriek v súčasnosti pomerne nízkym

odborným znalostiam v oblastiach ako respeaking (titulkovanie za využitia prerozprávania textu), audiokomentár a zrozumiteľný a ľahko čitateľný jazyk. Preto sa do akademickej výučby postupne začleňujú technológie súvisiace s rečovými technológiami, ako sa uvádza aj v pripravovanej publikácii Valdez, Secarã, Perez a Bywood. V audiovizuálnom preklade je prerozprávanie textu prostredníctvom nástrojov na rozpoznávanie reči na tvorbu titulkov pre nepočujúcich dobre preskúmanou oblasťou (Romero-Fresco, 2011). Podľa zistení zabezpečuje oproti tradičnejším metódam tvorby takýchto titulkov vyššiu produktivitu a viac času na výučbu. V dôsledku toho si našli cestu do učebných osnov aj nástroje na rozpoznávanie reči, ako napríklad Nuance Dragon NaturallySpeaking Professional Individual. Keďže pri takýchto nástrojoch veľa závisí od jazyka, nie všetky jazykové špecializácie majú zo spomínanej metódy rovnaký úžitok. Napríklad [Dragon Professional Individual](#) je v súčasnosti k dispozícii len pre holandčinu, angličtinu, francúzštinu, nemčinu, taliančinu a španielčinu. Učitelia iných jazykov, ktorí chcú do výučby začleniť prerozprávanie textu, musia používať iné nástroje, napríklad [Newton Dictate](#) pre slovenčinu, chorvátčinu alebo poľštinu. Okrem toho funkcia Nástroje/Hlasové zadávanie v Google Docs poskytuje prístup k diktovaniu v širokej škále jazykov a mohla by sa použiť na niektoré cvičenia diktovania a prerozprávania textu. Pokiaľ ide o audiokomentár, učitelia môžu použiť bezplatné aj platené nástroje, ako napríklad <https://youdescribe.org/>, [Frazier](#) alebo Zoo-Subs. Keďže sa počet tém súvisiacich s dostupnosťou médií v učebných osnovách AVP stále zvyšuje, prístup k špecializovaným nástrojom sa stáva ešte dôležitejším. Pedagógovia označili strojový preklad za potenciálnu hrozbu, ale aj ústrednú tému pre budúcnosť vyučovania AVP, ktorá by sa mala skúmať a primerane začleňovať do výučby.

Spolupráca s odvetvím a profesiou: príležitosť využiť autentické vyučovacie príklady

Pre akademickú obec, študentov, ale aj pedagógov ako budúcich „šíriteľov znalostí“ sa javí posilnenie väzieb s mediálnym a prekladateľským odvetvím ako jedna zo zásadných príležitostí, ako riešiť výzvu udržiavania kroku s najnovšími trendmi a vývojom v oblasti audiovizuálneho prekladu aj dostupnosti médií (Bolaños-García-Escribano – Díaz-Cintas – Massidda, 2021). Upevnená spolupráca pomáha akademickej obci identifikovať a reflektovať očakávania trhu a vytvárať väzby s potenciálnymi zamestnávateľmi. Vďaka tomu môže poskytovať študentom skúsenosti z autentických príkladov a viesť ich k dobrej odbornej praxi. V oboch regiónoch, ktoré sa skúmali v rámci projektu, má takáto kooperácia rôzne formy – zvyčajne ide o spoluprácu s kultúrnymi inštitúciami, filmovými festivalmi, miestnymi orgánmi, verejným sektorom aj lokalizačnými spoločnosťami a poskytovateľmi jazykových služieb. Na základe zistení z projektových stretnutí možno konštatovať, že prínos takejto súčinnosti môže byť veľmi motivujúci a inšpirujúci pre študentov, ktorí môžu získavať kontakty s budúcimi zamestnávateľmi a posilňovať profesijné väzby do budúcnosti. Je cenná pre rôzne kompetencie, či už ide o jazykovú a kultúrnu kompetenciu, prekladateľskú, technologickú, ale aj kompetenciu spojenú s poskytovaním služieb alebo zlepšením konkrétnych osobných a interpersonálnych zručností, ktoré si takáto spolupráca vyžaduje. Okrem prínosov však skúsenosti vyučujúcich potvrdzujú, že je dôležité pripraviť

transparentný, udržateľný a spravodlivý rámec spolupráce s jasne stanovenými (ideálne zmluvne dohodnutými) podmienkami a pracovnými postupmi, ktorý by chránil záujmy študentov ako slabšej zmluvnej strany.

Počas dvoch diseminačných podujatí, ktoré sa organizovali v rámci tohto projektu, sa v diskusiách často objavovala téma hodnotenia AVP. Hovorilo sa o potrebe ďalšej vzájomnej výmeny osvedčených postupov v tejto oblasti. Účastníci projektu dospeli k záveru, že príznačným aspektom výučby AVP je väčšinou skupinové hodnotenie, a preto sa oplatí preskúmať používanie príkladov a technológií, vďaka ktorým je takýto prístup možný. Ako obzvlášť užitočné sa skupinové hodnotenie spomínalo v súvislosti s výučbou titulkovania v situácii, keď sú na predmete prítomní študenti s rôznymi jazykovými kombináciami. Vyučujúci vtedy nemôže študentom poskytnúť spätnú väzbu na ich titulky v konkrétnych jazykoch. Študenti s jednou jazykovou kombináciou môžu pracovať v malých skupinách, maximálne po štyroch, aby si vzájomne poskytovali spätnú väzbu pri konkrétnych jazykoch. V didaktike v oblasti prekladateľstva (a tlmočníctva) je simulácia reálneho translačného procesu dobre zdokumentovaná – výučba prekladu pozostáva zo skupinových projektov, počas ktorých študenti zastávajú rôzne pozície. To sa dá dosiahnuť aj pri vyučovaní titulkovania, kde by skupinové hodnotenie mohlo zahŕňať rôzne pozície pre každého zúčastneného študenta, od projektového manažéra a tvorca šablón až po titulkára a kontrolóra kvality. Prípadné nerovnomerné rozdelenie práce pri takomto skupinovom hodnotení je časté, ale možnosti ako vzájomná spätná väzba a vzájomné známkovanie môžu byť užitočným riešením. Študenti sa hodnotia navzájom, ale zároveň pracujú v situácii, v ktorej musia prijímať rozhodnutia a byť zodpovední za hodnotenie ostatných. Okrem toho musia používať premyslené argumenty vychádzajúce z prekladateľských teórií alebo postupov, ktoré sa vyučujú v samostatných častiach predmetu. Vďaka požiadavke, aby študenti vykonali sebahodnotenie, ako aj sledovanie, koľko času im zaberie dokončiť činnosti súvisiace so skupinovým projektom, sa okrem toho môžu zamyslieť nad svojím výkonom i otázkami produktivity a časového manažmentu, ktoré sú nevyhnutné pre ich ďalšie vzdelávanie a profesionálny rozvoj. Ak takéto skupinové hodnotenia vychádzajú z východiskových súborov, ktoré sa budú používať v autentickom prostredí – napríklad študenti titulkujú videá mediálneho alebo komunikačného oddelenia univerzity – snaha je ešte silnejšia a motivácia dosahovať dobré výsledky sa zvyšuje.

Výučba audiovizuálneho prekladu a dostupnosti médií

Výučba AVP/DM na Katedre translatológie FF UKF v Nitre

Prvé vzdelávacie aktivity súvisiace s AVP na Slovensku vznikli z potrieb praxe a realizovali sa v prostredí jednotlivých profesionálnych, predovšetkým dabingových inštitúcií v 60. rokoch 20. storočia. V tomto období sa formovala vo filmových ateliéroch Bratislava – Koliba významná generácia dabingových profesionálov, ktorú reprezentovala škola priekopníka slovenského dabingu Svätopluka Šabláturu. Z tejto školy vzišla moderná generácia dabingových hercov, režisérov a dramaturgov, ako aj prekladateľov, úpravcov dialógov a prvých slovenských titulkárov (Paulínyová – Perez, 2018). Do konca 20. storočia sa však vzdelávaniu v oblasti AVP mimo dabingových štúdií venovala iba malá pozornosť. Dabingové štúdiá naďalej poskytovali praktické vzdelávanie a ojedinele aj semináre pre verejnosť, zamerané primárne na problematiku dabingovej úpravy dialógov. Na akademickej pôde sa sporadicky konali prednášky o preklade vybraných jazykových aspektov (napr. vulgarizmov, filmových titulkov, humoru, kultúrnych špecifik atď.) alebo semináre o vybraných aspektoch prekladu titulkov. Prebiehali najmä počas extrakurikulárnych aktivít či počas podujatí a workshopov, ktoré spoluorganizovala akademická obec a profesijné združenia (ibid.).

V akademickom roku 2009/2010 zaviedla Katedra translatológie FF UKF v Nitre do výučby prvé semináre venované AVP, pričom ako prvá na Slovensku oficiálne zaradila AVP do študijných plánov magisterských študijných programov prekladateľstva a tlmočníctva. Napriek tomu, že sa Slovensko tradične vníma ako dabingová krajina, prvé semináre boli zamerané na titulkovanie, keďže sa po ňom postupne začal zvyšovať dopyt. Krátko nato sa v Nitre začali tradične konať viaceré vzdelávacie podujatia aj pre širšiu verejnosť a praktikov. Zároveň sa v spolupráci Katedry translatológie FF UKF v Nitre a asociácie Audiovisual Translators Europe (AVTE) organizovala práve v Nitre prvá slovenská konferencia venovaná AVP.

V súčasnosti sa AVP a DM v Nitre vyučujú v rámci viacerých povinne voliteľných a voliteľných predmetov, najmä na magisterskom stupni štúdia. Prevažne ide o predmety vyučované v konkrétnej jazykovej kombinácii cudzieho jazyka (angličtina, nemčina, ruština a španielčina) a slovenčiny. Od akreditácie uskutočnenej v akademickom roku 2022/2023 sa však na katedre môžu študenti prvýkrát stretnúť s audiovizuálnym prekladom a dostupnosťou médií už v treťom ročníku na bakalárskom stupni štúdia v rámci predmetu Multimodálny text v preklade. Uvedený predmet sa nevzťahuje na konkrétnu jazykovú aprobáciu a je otvorený pre všetkých študentov katedry. Pokiaľ ide o štúdium AVP na magisterskom stupni, najkomplexnejšiu prípravu momentálne získavajú na katedre študenti a študentky, ktorí študujú študijný program anglicky jazyk a kultúra v kombinácii, ide teda o väčšinu študentov katedry. V súvislosti so súčasnou personálnou stratégiou nie je možné zabezpečiť odborníkov na všetky jazykové kombinácie a oblasti vzdelávania, čo je bežným problémom prekladateľských študijných programov v regióne, ktoré sú zamerané na konkrétne jazyky, resp. jazykové kombinácie. V rámci všetkých predmetov sa vzdelávanie orientuje na prax, reflektuje dopyt domáceho trhu, apli-

kuje nástroje a softvéry AVP, ako aj výučbu zameranú na rôzne aspekty prekladateľskej profesie (etickej, ekonomické, administratívne, legislatívne).

Špecializovaná výučba AVP/DM na magisterskom stupni štúdia prebieha v rámci dvoch základných predmetov. Prvý s názvom Audiovizuálny preklad sa zameriava na oboznámenie študentov s najpodstatnejšími konceptmi a ich pragmatickými aspektmi v preklade (multimodalita, audiovizuálny text, preklad a špecifiká audiovizuálneho transferu). Následne sa orientuje na praktickú výučbu dabingového prekladu a dabingovej úpravy dialógov (prekladové, formálne a transferové špecifiká) a neskôr, v druhej polovici semestra, na praktickú výučbu interlingválneho titulkovania (prekladové, formálne, technické a transferové špecifiká). Predmet reflektuje aj špecifiká dabingu a titulkovania v domácej praxi, a to najmä z hľadiska možností, kontextov uplatnenia, pracovných podmienok a etiky prekladateľskej práce. Predmetu sa zvyčajne zúčastňuje 40 – 50 študentov, ktorí sú rozdelení do dvoch seminárnych skupín. Študenti dostávajú individuálne hodnotenia za 4 hlavné praktické zadania (dabingový preklad, dabingová úprava dialógov, titulkovanie odborných diel, titulkovanie fikcie).

Druhý predmet s názvom Dostupnosť médií (v staršej akreditácii Preklad mediálnych textov) je v súčasnosti otvorený pre všetkých študentov magisterského štúdia bez ohľadu na ich jazykovú kombináciu. Po oboznámení sa so základnými pojmami (multimodálny text, recipienti so špecifickými potrebami, dostupnosť médií a špecifiká transferu) nasleduje praktický nácvik titulkovania pre nepočujúcich a audiokomentára pre nevidiacich. V rámci oboch uvedených oblastí sa vo výučbe využívajú autentické audiovizuálne materiály, dostupné nástroje a technológie, analyzujú sa prekladové, formálne, technické a transferové špecifiká, a preberajú sa praktické informácie o možnostiach, pracovných podmienkach a etike práce prekladateľa v domácom kontexte titulkovania pre nepočujúcich a tvorby audiokomentára pre nevidiacich. Predmetu sa zvyčajne zúčastňuje 30 – 40 prihlásených študentov rozdelených do dvoch seminárnych skupín. Študenti dostávajú individuálne hodnotenia za 4 hlavné praktické zadania (titulkovanie odborných diel pre nepočujúcich, titulkovanie fikcie pre nepočujúcich so zameraním na zvukovú a hudobnú zložku, audiokomentár pre odborné diela a audiokomentár pre fikciu).

Študenti, ktorí majú záujem pokračovať v rozvíjaní svojich zručností v oblasti DM, sa môžu vďaka novým akreditovaným magisterským programom prekladateľstva a tlmočníctva na Katedre translatológie prihlásiť aj na voliteľný predmet s názvom Inkluzívna komunikácia a preklad. Cieľom tohto predmetu je priblížiť oblasti, ktorým sa doposiaľ v rámci výučby prekladateľov a tlmočníkov nevenovala pozornosť, a to nielen v Nitre, ale na celom Slovensku. Dôraz sa kladie na podrobnú analýzu špecifických potrieb cieľových recipientov v rôznych kontextoch (jazykových, sensorických, kognitívnych).

Osobitná pozornosť sa okrem jednotlivých predmetov AVP/DM venuje trhovej kompetencii či intra- a interpersonálnym kompetenciám budúcich audiovizuálnych prekladateľov v rámci povinného magisterského predmetu s názvom Profesionálne aspekty práce prekladateľa. Tretina učebných osnov uvedeného predmetu o obchodnej administratíve a profesionálnych aspektoch práce prekladateľa a tlmočníka sa týka nasledujúcich oblastí spojených s AVP a DM:

- ceny, pracovné podmienky, požiadavky trhu v oblasti AVP/DM
- zmluvy, tendre a zostavovanie rozpočtu v oblasti AVP/DM

- autorské práva, administrácia, domáce právne predpisy a spolupráca so zahraničnými klientmi v oblasti AVP/DM

Študenti, ktorí majú záujem ďalej rozvíjať svoje zručnosti aj mimo univerzitného prostredia, môžu vďaka spolupráci so spoločnosťami zabezpečujúcimi titulovanie pre nepočujúcich, s filmovými festivalmi, kultúrными podujatiami a rôznymi humanitárnymi projektmi absolvovať v rámci AVP a DM rôzne odborné stáže. Naša skúsenosť potvrdzuje, že takéto stáže a kontakty umožňujú študentom neskôr lepšie reagovať na očakávania trhu a vytvárať väzby s potenciálnymi budúcimi klientmi. Okrem toho poskytujú reálne skúsenosti v rôznych kontextoch a posilňujú väzby medzi odvetvím a univerzitami, ako aj medzi stážistami a vyučujúcimi. Oboznamujú stážistov (a „klientov“) s príkladmi dobrej praxe a recipročne „učia“ obe strany pracovnej etike (napr. z hľadiska autorských práv, autorstva, dôvernosti materiálov a pod.). Medzi hlavné prínosy takýchto stáží možno zaradiť:

- praktické štúdium v reálnom prostredí (reálny klient, reálna úloha, reálny výkon a reálna zodpovednosť),
- komplexné rozvíjanie prekladateľskej kompetencie s využitím technológií (nástroje AVP, prekladateľské nástroje, nástroje na spracovanie médií),
- rozvoj trhovej kompetencie a uvedomelosti, rozvoj interpersonálnych a intrapersonálnych kompetencií v praxi,
- pracovné skúsenosti v bezpečnom prostredí pod ochranným dohľadom vzdelávacej inštitúcie.

Každá spolupráca v rámci stáže je medzi všetkými stranami (prijímajúcou inštitúciou, katedrou a študentom) zmluvne dohodnutá, pričom sú zaručené podmienky spolupráce, pracovné postupy, postupy vzdelávania a hodnotenia, ako aj (nepeňažná) odmena pre študentov, autorské práva a referencie na ich prácu. Takáto koncepcia pomáha zabezpečiť spoluprácu, ktorá je spravodlivá, transparentná a zároveň udržateľná pre všetky zúčastnené strany. Katedra pravidelne zhromažďuje každoročnú spätnú väzbu o uplatnení absolventov. Podľa nej si väčšina študentov a študentiek, ktorí sa úspešne zúčastnili na stáži v oblasti AVP/DM, po ukončení vysokoškolského štúdia nájde plné alebo čiastočné uplatnenie v rámci odvetvia AVP/DM.

Výučba AVP/DM v Centre translológie Viedenskej univerzity

Centrum translológie (ZTW) na Viedenskej univerzite v Rakúsku je jednou z 20 akademických jednotiek (fakúlt a centier) Viedenskej univerzity. ZTW ponúka vzdelávanie v oblasti transkultúrnej komunikácie a prekladateľstva a tlmočnictva v rámci bakalárskeho stupňa štúdia Transkultúrnej komunikácie a štyroch magisterských študijných programov – Odborný preklad a jazykové odvetvie; Preklad v literatúre, médiách a umení; Dialógové tlmočenie a Konferenčné tlmočenie. Štúdium je možné absolvovať v 14 jazykoch. AVP a DM sú začlenené do učebných osnov bakalárskeho aj magisterského štúdia v rámci predmetov, ktoré sa zaoberajú bezbariérovou komunikáciou, prekladom a technológiami podporovaným mediálnym prekladom. Nasledujúca časť publikácie poskytne prehľad o tom, ako je AVP integrovaný do povinného predmetu Technológiami podporovaný mediálny

preklad. Predmet sa vyučuje na magisterskom stupni štúdia v anglickom jazyku, môže ho navštevovať maximálne 60 študentov, pozostáva z týždenných 90-minútových seminárov a študenti zaň získajú 4 kredity. Predmet je koncipovaný tak, aby bol sčasti praktický, ako aj teoretický a zameraný na výskum, vďaka čomu môžu vyučujúci predstaviť nové témy z akademického aj praktického hľadiska. Predmet absolvujú všetci študenti, teda študenti so všetkými 14 jazykovými kombináciami, ktoré ZTW ponúka.

Cieľom predmetu je oboznámiť študentov s technikami a technológiami, ktoré sú relevantné pre AVP a DM. Predmet poskytuje prehľad hlavných postupov audiovizuálneho prekladu a praktické cvičenia i usmernenia k témam ako napríklad interlingválne titulky, intralingválne titulkovanie pre nepočujúcich, audiokomentár, ľahko čitateľný jazyk a dostupnosť webových stránok. Vďaka použitiu špecializovaných nástrojov a technológií študenti získajú prehľad o trhu AVP ako aj možnosť oboznámiť sa s príslušnými softvérmi počas praktických cvičení s vybranými mediálnymi zdrojmi. Čo sa týka výsledkov vzdelávania, študenti by po absolvovaní tohto predmetu mali byť schopní:

- opísať špecifiká audiovizuálneho prekladu a dostupnosti médií, najmä spôsob vzájomného pôsobenia zvukových, obrazových a jazykových zložiek;
- preukázať znalosti o jazykových, kultúrnych, odborných a politických otázkach, ktoré sa týkajú týchto oblastí;
- prejaviť znalosti o obmedzeniach spojených s jednotlivými formami AVP;
- prezentovať špecifické praktické zručnosti v oblasti AVP, napríklad kondenzáciu textu, časovanie titulkov, úpravu;
- riadiť sa konvenciami a osvedčenými postupmi v oblastiach ako ľahko čitateľný jazyk, audiokomentár pre nevidiacich, dostupnosť webových stránok, titulkovanie a respeaking;
- vykonávať erudované rozhodnutia v súvislosti so žánrom, účelom textu a cieľovým divákom;
- používať príslušný softvér samostatne alebo v skupinách pri vypracúvaní zadaní podľa konkrétnych inštrukcií;
- orientovať sa v špecifickej odbornej literatúre.

Hodnotenie predmetu je v súlade s vymedzenými stratégiami hodnotenia Viedenskej univerzity a ZTW, a zahŕňa tri prvky, z ktorých každý predstavuje menej ako 50 % výslednej známky z predmetu, konkrétne: účasť na vyučovaní a online aktivitách (35 %), skupinová prezentácia (25 %) a kritická analýza (40 %). Pre úspešné absolvovanie predmetu musia študenti splniť všetky zadania a dosiahnuť aspoň 60 % z celkového hodnotenia.

Počas dvanástich týždňov trvania predmetu sa prezentujú, analyzujú a prakticky vykonávajú úlohy v nasledovných oblastiach: základy rôznych typov audiovizuálneho prekladu, dostupnosť médií a praktický nácvik dostupnosti webových stránok a ľahko čitateľného jazyka, rečové technológie a ich využitie pri preklade a respeakingu, typológia a analýza chýb v respeakingu, zásady tvorby audiokomentára a jeho praktické precvičovanie, titulkovanie a kvalita titulkov, šablóny, skupinový projekt zahŕňajúci tvorbu titulkov, post-editáciu strojového prekladu vrátane produktivity a finančné aspekty pracovného postupu pri titulkovaní, prezentácia projektu, sebahodnotenie aj hodnotenie ostatných a spätná väzba od vyučujúceho. V rámci výučby sa využívajú rôzne nástroje. ZooSubs sa používa

na audiokomentár a titulkovanie, ako aj na post-editáciu neurálneho strojového prekladu s využitím typológie chýb, Dragon NaturallySpeaking a Googlevoice sa využívajú na diktovanie a prerozprávanie textu, Trados Studio a/alebo memoQ a ich náležité funkcie pre titulkovanie sa používajú na ukážky prekladu šablón, online nástroje ako [Analyse my writing](#) a [Ace it](#) na hodnotenie čitateľnosti a dostupnosti webových stránok. Počas výučby predmetu je možné využívať nasledujúce zdroje:

- [AVT Guidelines and Policies](#) od ESIST poskytuje zoznam usmernení z rôznych krajín na titulkovanie a audiokomentár;
- projekt [ADLABPRO](#) ponúka širokú škálu zdrojov na výučbu audiokomentára;
- projekt [ILSA](#) obsahuje zdroje na vyučovanie interlingválneho a intralingválneho prerozprávania textu v živom prenose;
- projekt [Inclusion Europe](#) predkladá zásady v rôznych jazykoch EÚ na tému ľahko čitateľného jazyka;
- voľne dostupný kurz [Digital Accessibility Foundations](#), ktorý vypracovalo konzorcium W3C, je cenným prínosom pre dostupnosť webových stránok; ďalšie zdroje možno nájsť na stránkach [Web Accessibility Initiative](#), [WebAim](#) alebo [Accessibility Developer Guide](#).

Treba poznamenať, že výučba v tomto kontexte si vyžaduje kombináciu jazykových a technických zručností a že pedagógovia si musia neustále dopĺňať a rozširovať svoje vedomosti. Okrem toho môžu mať študenti nereálne očakávania v súvislosti s dosiahnutím vysielateľnej kvality automatického prekladu. Výučba preto poskytuje aj príklady toho, ako môže technológia pozitívne podporiť ľudskú prácu a naopak, kde môže priniesť prekážky. Takto orientované predmety by mali byť za ideálnych okolností doplnené aj predmetmi, zameranými na preklad a titulkovanie v konkrétnych jazykových kombináciách – za použitia technológií a využitia výskumných zručností študentov alebo tém reflektujúcich prekladateľský trh a jazykové služby.

Záver

Projekt *Výskum a výučba audiovizuálneho prekladu – postupy a inovácie* financovaný Akciou Rakúsko – Slovensko (AT Ö-SR 2021-05-15-002) umožnil preskúmať a predstaviť súčasný stav výučby audiovizuálneho prekladu na univerzitnej úrovni v oboch krajinách. Výsledný dotazník a dve disemináčnne podujatia dokazujú, že o AVP je vo vysokoškolskom vzdelávaní veľký záujem. Okrem toho zdôvodňujú, prečo by mali byť pedagógovia naďalej podporovaní v tom, aby čelili hlavným identifikovaným výzvam.

Podobne ako v iných oblastiach, aj vo výučbe AVP zohráva technológia ústrednú úlohu. Hoci môže byť prístup k špecializovaným plateným nástrojom obmedzený, vývojári nástrojov zavádzajú programy, vďaka ktorým môžu študenti a učitelia používať profesionálne nástroje a zaraďovať ich do učebných osnov. Viacerí vyučujúci vnímajú strojový preklad ako hrozbu a domnievajú sa, že by im prospelo, keby boli lepšie školení v možnom využívaní tejto technológie. Obávajú sa napríklad jej dosahu na produktivitu, odmeňovanie a motiváciu prekladateľov a titulkárov, zamýšľajú sa nad skutočnosťou, aké zmeny môže strojový preklad spôsobiť v jazyku z hľadiska jeho lexikálnej a syntaktickej pestrosti alebo ako môže ovplyvniť narábanie s jazykom v prekladovom, resp. titulkovacom procese. Ide o kognitívny proces spracovania informácií nazývaný priming, ktorý sa v audiovizuálnom preklade práve začína skúmať.

Vyučujúci, ktorí odpovedali na dotazník, boli v prevažnej väčšine zorientovaní vo výučbe titulkovania, pričom v tejto oblasti mali aj praktické skúsenosti ako pracovníci na voľnej nohe (viac ako 85 %). Menej sa však vyznali v témach súvisiacich s dostupnosťou médií ako audiokomentár, ľahko čitateľný jazyk alebo respeaking, no zaujímali sa o školenia, pretože ich vnímali ako dobrú príležitosť pre svoj profesijný rast. Tieto výsledky sú v súlade so zisteniami na európskej úrovni v rámci výskumu v sieti European Master's in Translation (Valdez – Secarã – Perez – Bywood, v tlači). Je mierne znepokojujúce, že viac ako 47 % respondentov uviedlo, že za posledné roky sa nezúčastnili na žiadnom spôsobe ďalšieho vzdelávania, pozitívne však hodnotíme, že by mali záujem o prípadné dovzdelávanie sa v oblasti AVP a DM.

Pokiaľ ide o metódy hodnotenia, mnohí vyučujúci uviedli využívanie skupinových projektov, pri ktorých si študenti môžu vyskúšať reálne zadania, pri ktorých sa spája technológia s jazykovými aspektmi. V rámci hodnotenia je mimoriadne dôležitá vzájomná spätná väzba a známkovanie, ktoré sa využíva pri výučbe v mnohých jazykoch. Používa sa aj preto, aby študenti mohli ohodnotiť svoju prácu, ako aj prácu ostatných, a aby dokázali zdôvodniť vlastné rozhodnutia a prevziať zodpovednosť za výsledný produkt.

Vo všetkých spomenutých aspektoch by sa dalo uvažovať o premostovaní medzi akademickou obcou a odvetvím. Na jednej strane výučba vďaka praktickým skúsenostiam pedagógov odráža aktuálne potreby praxe, na druhej strane môže byť náročné udržať krok s dynamickým rozvojom profesie, ako aj začleňovať do výučby nové oblasti a aspekty, ktoré spadajú pod AVP v súčasnosti. Keďže si uvedomujeme, že je nevyhnutné hľadať možnosti získavania aktuálnych, praktických a autentických skúseností, ďalší potenciál možno nájsť v študentských sťažach a spoločných projektoch v rámci odvetvia,

kultúrnych inštitúcií alebo verejného sektora a vzdelávacích inštitúcií. Dôrazne pritom odporúčame, aby boli od začiatku navrhnuté udržateľne, spravodlivo a transparentne.

Veríme, že tento projekt ponúkol inšpiratívnu reflexiu súčasnej praxe vysokoškolskej výučby AVP/DM v Rakúsku a na Slovensku. Výzvy a možnosti opísané v tejto publikácii stoja za ďalší výskum počas budúcich projektov SAIA Akcia Rakúsko – Slovensko alebo podobných iniciatív, keďže vyučujúci by aj naďalej v danej oblasti veľmi radi spolupracovali a zvyšovali úroveň poznania a výmeny odborných a didaktických skúseností.

Použitá literatúra

Bolaños-García-Escribano, A., Díaz-Cintas, J., & Massidda, S. (2021). Latest advancements in audiovisual translation education. *The Interpreter and Translator Trainer*, 15(1), 1–12

European Language Industry Survey. 2021. Available at: <https://euatc.org/elis2021/>

Paulínyová, L., & Perez, E. (2021). Integration of Audiovisual Translation Training into a Translation Study Programme. *Translation and Interpreting Training in Slovakia*, 138–156

Romero-Fresco, P. 2011. *Subtitling Through Speech Recognition: Respeaking*. Manchester: St. Jerome

Valdez, S., Secarã, A., Perez, E. & Bywood, L. (forthcoming). Audiovisual Translation and Media Accessibility Training in the EMT Network. *Journal of Audiovisual Translation*.

Published with the support of the SAIA Action Austria-Slovakia,
Cooperation in Science and Education.

Emília Perez – Alina Secară – Andrej Zahorák
**Designing training for audiovisual translation –
good practice and innovation in Austria and Slovakia**

Published by:
Constantine the Philosopher University in Nitra,
Faculty of Arts

Graphical design: PaedDr. Peter Horváth
Edition: 1st
First published: 2022
Number of pages: 76

ISBN 978-80-558-1945-7
EAN 9788055819457